

AETII SERMO SEXTVS.

De cerebri, capitis, & neruorum affectionibus,
aurium item ac narium.

DE HYDROCEPHALA AQVOSA
CAPITIS AFFECTIONE,
LEONIDÆ. CAP. I.

Hydrocephala affectio appellata est ab aquoso humore in capite collecto. Plerumque igitur aquosus humor colligitur. Aliquando autem feculentus aut cruētus. Semper uero lentus consistit, aut ex obscura, aut ex manifesta causa. Ex obscura quidem, localibus uasis sua sponte rarefactis, & aquosa in ipsis essentia, quæ cum sanguine permixta est, depulsa, & in unum locum congregata. Atque ex huiusmodi causa aquosus humor colligitur. At uero ex manifesta causa fit, uasis localibus ex plaga aut contusione ruptis, & sanguine in ipsis prætereffuso, & deinde rarefacto, ac in essentiam feculentam, aut cruentam dissoluto. Frequētissime uero fit hæc affectio ex tali causa in infantibus, quum obstetrix functionis suæ inexplerta, & duriore manu rem tractans, corpora aliqua in capite infantis attriuerit. Colligitur autem hic humor in hydrocephalis, aut inter cutem & membranam caluam ambiētem, siue muscolum temporū. Aut sub membrana caluam ambiente, inter ipsam & os capitatis. Aut sub calua, inter os & cerebri membrana. Maiores autem nostri dicunt etiam inter cerebri membranam & ipsum cerebrum colligi, id quod perniciosum existit. Siquidem igitur lentus humor fuerit collectus sub cute extra membranam caluam ambiētem, aut in

KK s ter

S E R M O

ter hanc membranam & os capitis, tumor adest iuxta capitis partem ubi collectio facta est, concolor, citra dolorem, mollis ad tactum, cedens ac transiens ad digitorum cōtactum. Et siquidem sua sponte fiat ab initio, doloris exors & concolor est locus. Si uero ex plaça, aut contusione, primū quidem rubicundus & dolorosus fit tumor, postea uero lentescente humore & in tenuem essentiā transeunte, tumor concolor citra dolorem euadit. At ubi collectio sub calua facta est, inter os & membranam cerebri ab initio dum modicus est humor, caput grauatur, & uertigines assiduae fiunt, & sensus hebetantur, uisus inquam, auditus & reliqui. Quum autem redundauerit humor, futurae capitis ob multitudinem disparantur, & propterea caput magnū fit, & locus collectionis apparet. Humor enim ad digitum cedit. In cōmuni igitur in collectione sub cute, & in ea quae inter membranam caluam ambientem & ipsum caluae os fit, iisdem aggressionibus utimur, ad humoris excretionem. Et si quidem paruus est tumor, apex ipsius unica sectione diuiditur. Si uero maior, duae aut tres sectiones fiunt, aut plures iuxta magnitudinis proportionem, in locis ad effluxionem commodis. Non oportet autem uelut in abscessibus, post chirurgiam limnicos transmittere, sed ipsas solas sectiones linamentis disparare. Nam post humoris excretionem, corpora in his facile agglutinantur. Quapropter linamentorum usu in ipsis contenti sumus. Post indita linamēta, si infans fuerit cui chirurgia adhibetur, deligationem propter grauitatem recusamus, uerum lana ouo imbuta imponatur, & caput pileo contegatur. In robustioribus autem linamenta forinsecus custodiantur, & deligatio fiat. Poterit autem à tertia die conglutinatio adiuuari, per emplastrum quoddam glutinatum. Quod si sub temporum musculo collectio fiat, expectare oportet donec humor redundet, ut ne musculus

sculo incidatur . Et postea à lateribus muscoli sectionem facere . Et siquidem humor in profundo sub musculo contineatur, duæ sectiones fiant utrinque à lateribus muscoli ipsius . Deinde corpuscula secure per scalpelli manubrium excoriantur . Post totius autem humoris excretionem, curatio fiat uelut dictum est . At si sub calua collectio facta fuerit, itidē expectare oportet, & quum redundauerit humor, & futurę fuerint dispartatę, fastigiatum locum disseccare, & consequenter facere uelut in capitis suturis disparatis.

De phrenitide. Ex Posidonio. Cap. II.

Phrenitis inflammatio est membranarū cerebri cum febre acuta, delyriū & mentis percussione inducens . Raro autem ab initio phrenitidis cū febre irruit, plurimis uero à quarta aut quinta aut sexta incipit, & adhuc serius, cū ipso ferme periculo incidens ut iam aliqui septima, aliqui nona delyrare inceperint . Differentiæ autem phrenitidis plures sunt, sed tres principalissimæ . Aut enim imaginatiua facultas solū læsa est, seruatur autē ipsis ratiocinatiua, & memoria . Aut ratiocinatiua solū læsa est, seruatur autē imaginatiua & memoria . Aut etiam imaginatiua læsa est, seruatur autem memoria . At uero ubi memoria deperdita est in febrilibus morbis, simul perit omnino & ratio, & imaginatio . Proinde anteriore cerebri parte læsa imaginatio solum læditur : Medio uero cerebri uentriculo læso, ratio peruertitur . Posteriore autem circa occipitium parte læsa, perit memoria, & cum ipsa omnino etiam reliquæ duæ facultates . Quibus igitur imaginatio læsa est, hi iudicant quidem recte, imaginantur autem peruerse . Quibus uero ratio solum læsa est, imaginantur quidem recte, iudicant autem non recte . Quibus autem memoria læsa est, nullius antea factorum meminerunt, immo neque omnino recte imaginantur, neque iudicant . Conuenit itaque parti magis læsæ,
auxilia

auxilia adhibere, & tamen neque alias negligere. De
 memoria itaq; perdita priuatim paulo post dicemus.
 Nunc uero quomodo phreniticos curare oportet di-
 cendum est. Ager igitur decumbat hyeme quidem in
 domo tepida, ætate uero, frigida. Quies autem impe-
 randa est & ipsi ægroto, & omnibus in domo, & uicijs
 nis. Et qui quidem ad lucem efferuntur in tenebricosa
 domo decumbant. Qui uero ad lucis splendorem re-
 spiscunt, in lucida domo degant. Si quidē igitur phre-
 nitis cum febre ab initio in prima die, aut secunda, usq;
 ad quartam irruat, & non ex transmutatione alterius
 morbi succedat, & urinæ fuerint subcruentæ, & facies
 rubicunda, & ætas uigoris, & bona corporis habitudo
 adest, & omnia signa simul indicant sanguinis multitu-
 dinem, uena cubiti secetur, ea quæ media est, & pro uis-
 ribus detrahatur, & non usq; ad animi deliquium. Mi-
 nus autem quàm oportet auferatur, ob plurimam quæ
 in ipsis ex uehementi motu contingit discussionem ac
 exhalationem, & propter lassitudinem. Sed & sectio
 moderata fiat, ut ne eger clanculum brachii uinculum
 exoluat. Consequitur enim periculum sanguinis eru-
 ptionis. Quod si ob aliquam causam, uenæ sectionis au-
 xiliū relinquatur, per clysteres uentrē euacuare oportet,
 cum fursurū aut ptisanæ succo, modicāq; nitri spu-
 ma ac pauco melle. Caput autem rosaceo magis tepidum
 irrigetur. Nam cerebri membrana inflammata, frigiditas
 rosacei non est tuta. Immo neq; caliditas. Frigidum enim
 densat meatus, & superfuitates in capite discuti non
 permittit. Quod uero ualde calidum est, feruorem duplicat.
 Quare ætate exacte tepidum rosaceum adhibendum est,
 cum modico aceto: hyeme uero moderate calidū. Comodū
 est & chamæmelinū ex æquo ipsi ammixtum, si ambiens
 frigidior fuerit. Si uero uehementius fuerit deliryū,
 post factā euacuationem, uelut dictum est, per uenæ
 sectionem aut clysteres,

res capitibus papaueris in oleo coctis caput rigato, & faciem afsidue prolui præcipito ex aqua, in qua papaueris capita sunt cocta. Frontem uero somnifero alio quo pastillo illine. Olfaciant etiam afsidue somnifica, in præcedenti sermone conscripta ad uigilias. Et sub ceruical capita papaueris subdantur, aut mandragoræ mala. At uero auctis malis, dandum est etiam somniferum ex capitibus papaueris pharmacū, cochlearii mēfura plus aut minus pro uiribus. Dādū est autē id quod ex melle preparatur, nō quod ex passo, propter uinositatem. Detur autem hoc pharmacum in exacerbationis declinatione: Si enim datū fuerit in uigore, trahit quidem ad somnum, febris autē excitatur, & æger ad ambo partitus grauius fert quod contingit. Dato uero pharmaco quiescere iube. Præstat autem mel rosaceū ad pharmacū ex capitibus papaueris adiicere, cōtempnat enim acrimoniam, & aluū subducit. Quapropter etiam aquæ quæ bibitur, mel rosaceum itrorare bonū est, in exacerbationis uigore. Cæterū afsiduum usum stupefacientium pharmacorum, potionum, irrigationū ac illitionum uitare oportet. Facile. n. in his qui immodice perfrigerantur transitus fit à phrenitide in lethargum, quando etiam perniciosus fit morbus. Quare ubi delirium morā traxerit, serpyllū aut spōdiliū in oleo coquatur: Crassos enim uapores transpirare faciunt. Quum autem manserit facies etiam post uengestationem, incontracta & rubicūda, cucurbitas occipitio affige, & moderatis uulnusculis impactis cutem scarifica, & ad libræ mensuram sanguinem detrahe. In cibo porrō dādus est ptisanæ aut alicæ succus, aut micæ panis sepe lotæ cum rosaceo melle. Mitigata uero febris, dentur oua forbilis, & lactucæ feruifactæ, quæcunque moderate humescant ac frigefaciunt, unaq; nutriunt, propter uirium debilitatem.

De lethargo. Archigenis & Posidonii. Cap. III.

Lethargi

S E R M O

Lethargi principia duo sunt. Quibusdam .n. septum
 transuersum & uiscera primario affecta: cerebrū ad cō
 sensum ducunt. In quisdam uero cerebrum affectionē
 aspiciunt. Et quibusdam statim ab initio affectio inci
 dit. Quibusdam autē ex mutatione alicuius acuti mor
 bi. Nam à phrenitide maxime, in his qui per stupefa
 cietia pharmaca perfrigerati sunt, trāsitiō ad lethargū
 fit. Quin & à cōtinente febre mutatio in lethargum fit
 sapissime, itemq; ex aliis plurimis morbis, præsertim
 in quibus plures euacuationes subsequatæ sunt. Alii
 quando etiam in diurnis febribus, per circuitū con
 tingit ægrotos somno immergi, uelut in quotidianis
 fit & semitertianis, quandoq; etiam quartanis. Et alii
 quidem cum conuulsione & contractionem neruorū
 in soporem deferuntur. Alii pedetētim facta accessio
 ne & alii quidem unam immersionem sustinet, in quo
 extreme periclitantur: Alii in circuitibus in somnum
 deferuntur, & rursus reuocantur. Proinde considerare
 oportet speciem delationis in soporem. Qui enim
 per circuitum somno immerguntur, manifestiorē puls
 sum habent. Qui uero semper affecti sunt, minutissi
 mum, & ægre mobilem. Hi uero etiam dum excitantur,
 aliena loquuntur & obliuiosi sunt. Qui uero per cir
 cuitum afficiuntur, nihil tale patiuntur. Et alii quidem
 cum grauitate & elata respiratione in somnum defes
 runt, ut & stertant & singultus ac suspiria edant do
 lorem indicantia, quem reuocati neq; eloqui possunt,
 propter rationis læsionē. Alii uero quietissime dormi
 re uidentur. Et aliis quidē perfrigeratur artus & rugo
 si ac pallidi sunt, & corporis miscela ferē congelatur.
 Aliis uero diffunditur, & uelut rorem effundit circa
 exacerbationum declinationes. Qui igitur hac affe
 ctione occupati sunt, his hæc adsunt. Præcordia reuel
 luntur, uenter contrahitur, & uiolenter ab absidentib;
 bus excitati, rursus in somnum, deferuntur, & obliuio
 ipsi.

ipsis. Nam dum sæpe ad mictionem urgētur, porrecta ipsis matula, se in manibus ipsam tenere obliuiscuntur. Aucto uero malo, totū corpus segne redditur, ac uelut mortificatur. Supini autē decumbētes ad pedes deflunt, distētis manibus ac cruribus. Nasus quibusdā destillat. Os ipsis hiat, & fortior eius hiatus succedit. Inferna mandibula uelut resoluta ac laxata uidetur. Atq; hæc quidē adsunt lethargicæ affectioni. At uero curationē ipsorū aggrediētes in domo lucida ad splēdorē ipsos locamus. Sit autē domus tepida. Pedes & manus cōfricētur. Odoramēta excitatoria exhibeantur, uelut est castorium, funiculus lucernarius extinctus, pix liquida, bitumen, galbanum. Suffita quoq; lethargicos excitant, lapis gagates, bitumen, castorium, peucedanum, sulphur, galbanum, sagapenum, cornu ceruinum, hirci sordes, abrotonum, silphium. Sternutatoria quoque naribus admoueantur. Si uero multitudo humorum in corpore est, si quidem sanguis fuerit redundans, uena secetur secunda die, & pro uiribus euacuetur. Si uero pituitosa & lentior materia fuerit, uelut in lethargicis redundare solet, attenuantia exhibere oportet, & quæ crassiciem secare possunt, ita ut his quibus neruosa pars læsa non est, acetum mulsum exhibeamus: Quibus uero læsa est, decoctum apii, fœniculi, adianti, & similium. Sed & alius efficaciore infuso eluatur, & glandes subdantur ex ruta, nitro, cumino, & melle cocto. Caput autem rigetur in principio quidem serpillio in aceto & oleo cocto. Verum in intentis affectionibus peucedani radicem pro serpillio in aceto coquito, & cum oleo capiti adhibeto. Bonum est ipsis & oleum irinum. Tremoribus autem & contractionibus succedentibus, castorium cum modico aceto terimus, & oleo addito caput irrigamus. Si uero præcordia sint inflammata, in principio cataplasmata adhibeantur, ex polline

aut

S E R M O

aut pane, & malo cotoneo cocto, aut pāpinis uitis. In
 progressu uero, semen lini ad pollinē aut panē ammi-
 sceatur, & abfinthium, & althææ folia cocta. Postea ue-
 ro ex ordeī farina, & fœnogræco, & althææ radice ca-
 taplasmatā fiant. Omnibus autem abfinthiū ammiscē-
 tur. Sit autē latū lintheū, ut utrinq; latera, & pectus sub
 mammis amplecti possit. Post cataplasma uero partes
 nudas sinere nō oportet, sed cerato nardino aut cypri-
 no contegere. Retro autē dorso ceratū ex sicyonio fa-
 ctum imponere, quod terebinthinam & baccas lauri
 tritas infartas habet. Et si quidem inflatio adsit ammi-
 sceantur cataplasmatū ea quæ flatus discutunt, uelut
 sunt, cuminū, baccæ lauri, ruta, & similia. Si uero quid
 induratum fuerit & libanotis addatur, & farina fabarū.
 At uero in diuturnis iam lethargicis uiribus præ-
 sentibus danda est hiera ex colocyntide. Et sternutato-
 ria adhibenda ex ueratro albo, struthio, pipere, casto-
 rio. Et naribus infundendum elaterium cū lacte, aut
 cyclamini succus, aut ipsa radix sicca trita insufflāda, &
 ori ac palato sinapi cum melle illinēdum. Deinde oc-
 cipitio cucurbitæ affigendæ cum multa flamma, item
 circa primū & secundum uerticulū, sanguisq; detrahē-
 dus ex posteriore capitis parte. Postea de rasis capillis
 capitis sinapismus adhibendus ex caricis cum sinapi
 aceto macerato. In trementibus uero etiam castorium
 sæpe potandum detur. Affectione autem declinante
 æger ad balneum ducatur, & sinegmate mordaciore
 utatur. Velut est sex usta, sinapi, pyrethri, piper, bacce
 lauri, calx uiua, nitri uero duplum adiiciatur. Cibi
 porrò sint tenues & incisorii ac resiccantes. Et cum
 condimentis parati, apii, anisi, cumini, pipere & bac-
 cis lauri. Et ex uolucris conueniunt, gallina domes-
 tica, columba, auiculæ montanæ, & perdix. Ex pisci-
 bus, petrosi. Ex oleribus, porri, asparagus, petroseli-
 num, chamædaphne. Vinum aquosum, tenue, album
 subad

subadstringens . Sed & reliqua curatio iuxta eundem modum fiat.

De catocha & catalepsi. Cap. IIII.

Mediam inter phrenitidem & lethargū affectionē reperies, quæ species est delirii siue amentiā . Medici autem catocham & catalepsiū, hoc est mentis occupationem & apprehensionem uocare solent, ex humore atræ bilis magis contingens. Periculosior est autem hæc affectio quàm lethargus. Verū in febribus lethargo similibus consistit, & aliquando dormire aliquādo uero palpebras apertas habent, aut nistant, aut intente uidēt, & uelut fixos oculos ac palpebras habent, & penitus immobiles, adeo ut neq; si quis manum oculis ipsorum obtendat, eos claudant. Voce insuper ac sensu priuantur, neq; audientes neq; respondētes. Admovent autē manus suas aliquando ad caput & oculos ac nares, uelut qui uellicentur, atq; hoc non sentiunt. Pulsus sunt parui, languidi, ferme deficientes. Spiritus aliquid quando dēsus, aliquādo rarus. Et per interualla quedā magnū spiritū ducunt. Aluus & urinæ supprimuntur, non præ siccitate: Habēt enim multū humorē, sed propter sensuum stupiditatē . Gramæ his subaridæ in angulis oculorū fixæ sunt. Et aliquando ulcinos parietes attingunt. Et in summa neq; phreniticis omnino similes sunt, neq; lethargicis. Quandoq; etiam ob sanguinis multitudinē confertim caput occupantis & ipsum superimpientis fit hæc affectio: quemadmodum uidi mus in adolescente quodam multo sanguine referto. Qui quum triduum exegisset, neq; claudēs palpebras, neq; ad uehementes uociferationes transuouens oculos, neq; respondens, quarta die sanguinis eruptione larga per nares facta, ab omnibus molestiis confestim liberatus est. Quare si eger multo sanguine refertus appareat, citra dilationem uenam supernam in cubito seca, & pro uiribus detrahe. In aliis autem primū uen-

A E T.

II trem

S E R M O

trem per clysterem eluere oportet, simpliciore infuso immisso uelut est furfurū succus cū spuma nitri & mel le. Postea uero etiā polypodii radix cū furfuribus coquatur. Caput aut̄ primū irrigetur oleo dulci tepido. Deinde si caput calidi⁹ apparuerit, caput papaueris in oleo coquatur. Si uero frigidius, serpillū. Et si quidē facile solubilis fiat aluus ex predictis infusis, in ipsis p̄seuerandū est. Si uero sistatur, ueratri nigri radix cū furfuribus coquatur. Potus ipsis cōuenit apomeli, aut aqua mulla pro tēpore diutius cocta. Quod si urinæ crassæ fuerint, etiā anethi & apii decoctū detur. Cibi sint, p̄tiosus sang succus & similia. Aqua his aduersatur, auget. n. inflammationem, fluctuationes facit, & splenes excitat, & sitim nō sedat. Totū aut̄ corpus oleo anethino inūdit, maxime hyeme. In q̄bus uero ēt tremor succedit, castorii ʒ. i. cum aqua mulla ori infundatur.

De caro. Posidonii.

Cap. V.

Quum frigidi & humidi humores cerebrum occupāt caros appellata græcis affectio succedit, hoc est, capitis percussio, cum debili febre. Consequitur sensum stupor, & totius corporis immobilitas, cum principaliū actionum læsione, oculi uero ipsorum semp sunt clausi. Differt autem caros à lethargo, quod lethargici interrogati respondeant, & non omnino sine uoce decubant. Verū qui in caron collapsi sunt, somno profundissimo detinentur, ut dum punguntur sentiant quidē non tamen loquantur, neq; oculos aperiant. Curandi uero sunt & hi similiter uelut lethargici, ita ut magis incisorium & attenuatoriū curationis dictū faciamus. Stomachi quoq; cataplasmata, unā cum hoc quod calesfaciant, etiam corroborandi uim habere oportet.

De comate. Posidonii.

Cap. VI.

Soli uapores calidi & humidi, & subiectis partibus ad caput in febris delati, & ipsum implentes, affectionem faciūt, quā Medici coma nominant. Cognoscitur

scitur si somnus amplior naturali fiat, & in somnis peregrina loquuntur, & corpore inæqualiter habent, & infernâ mandibulâ inter dormiendū laxatâ. Et sæpe ex citati cõfertim rursus in somnū deferuntur, & caput humidius habet. Curatur ex irrigatione rosacei, aut chamæmelini cū aceto. Sit autē acetū accerrimū. Si uero frigidius appareat caput, anethinū cum aleo dulci ex æquo pmixtū ac calefactū adhibe. Et in summa, in quâ tū intenta est frigiditas, in tantū calefactoria augeatur, ut et pulegiū aliquādo & rutā in aloe coquamus. Glādes quoq; sedi subdatur, quæ multū irritare possunt. Nutriantur autem ptisanæ succo, & apomelitæ.

De uertiginosis. Archigenis & posidonii. Cap. VII.

Vaporibus calidis & acris ad caput delatis, & animalem in cerebro spiritum euertentibus, primū hebetudinē quædam in oculis sūt. Postea et aurium sonitus assidui, & auditus grauitates, atq; hæc maxime contingit circa ciborū cõtionē, & ubi ex somno exurgūt, augete affectione, uertigines & obrenerationes oboriuntur, ut putet se uidere omnia circumuerti. Cõtingit hoc et ubi cõfertim ex sellis surrexerint, cruditate quadā prægressa. Perseuerante uero diutius malo, ex facili occasione uertigine afficiuntur, ut etiam concidant aliquando, maxime ubi in circulum circumuertantur. Nam quod aliis ob multas circuitiones contingit, hoc illis ex una. Sed & si alium quendam circumuerti uiderint, uertigine afficiuntur, aut si trochum, aut tale quid circumuerti conspiciant, idem perpetiuntur. Spiritus enim uisuius ad trochum qui circumuolutatur allabens mouetur, & simul cum illo circumfertur. Atq; sic inæqualem & turbulentum ac inordinatum humorem, ac spiritus motū sufficit. Facile uero corripiuntur hac affectione quibus consuetæ excretionēs sunt oppressæ. Sed & cruditates & ardores assidui, & ebrietates, affectionem hanc efficiunt. Consequitur

S E R M O

& alui suppressio, & propterea multa inflatio, & urina-
 rum tenuium ac paucarum excretio, materia ad caput
 accurrere. Graciles autem in totum ferme fiunt, & pigri
 ad omnem aggressionem. Siquidem igitur ea quae oculis
 obseruantur sanguinolentiora se uidere putant, ad
 insaniam magis apti sunt. Qui uero purpurea uidentur,
 ad morbum comitalem. Si igitur uires robustae fue-
 rint, & nihil aliud aduersetur, uena secanda est, siue prin-
 cipium affectionis fuerit, siue tempus iam progressum
 fecerit. In uenae autem sectione uitandum est ne acruas
 tim euacuemus, eo quod ex qualibet occasione concu-
 rant. Quare pluribus detractionibus ex quibusdam in-
 teruallis utentes congruam mensuram explebimus. Irrig-
 getur autem caput tempore sectionis uenae aceto & rosa-
 ceo, polygoni aut hederæ succo ammixto. Et lana con-
 uoluta rosaceo aut cœnanthino madefacta eodem tempo-
 re uentri imponatur. Si uero quid sanguinis detractione
 impediat uelut gracilitas, aut aliud quid ex saepe re-
 latis, subducatur aluus, primum per clysterem ex fursurum
 succo, spuma nitri & melle. Postea uero picra ex aloë
 compositio assidue detur. Si uero accidētia persevera-
 rint, etiā uehementioribus purgatoriis utendum erit, sita
 ut ad redundantem humorem pharmacum adaptes.
 Ex efficacioribus autem purgatoriis commodant his
 quae feniculum in aceto mulso coctum habent. Et quod
 ex palmulis, ruta, & scammonia preparatur. quorum
 compositiones relate sunt in purgatoriorum Sermone.
 Sed & pituitam à capite per os detrahentibus, & gar-
 garifinis utendum est, ex origano, pulegio, & aceto mul-
 so. Postea uero etiam anagallidis succus naribus infun-
 datur, aut cyclamini, aut radice betæ, aut elaterii cum
 lacte. Sed & nitrum cum nigella tritum, & oleo
 ueteri ammixtum, generosam per nares purgationem
 facit. Post hæc autem ad balneum ducantur. Tale uero
 frictorium caput corroborans ipsis conuenit. Lapis
 dis

dis alii unc. i. spumæ nitræ albæ unc. i. iridis unc. i. floris iunci odorati sextans. Ex hoc quod fatis est accipe & fincipiti insperge, modicam aquam calidam irrorans. Deinde ubi lauisti, & caput calida non madefecisti, sed solum abluisti, egressus de solio frigida ter aut sæpius madefacito. His uero qui ualde calidum caput habent etiam rosaceum cum aceto sæpe adhibeas, & ipsum ex salientibus aquæ in balneo frige facias. Et si quis dem ex his cesserit affectio, cessandum est à medicæ tionis molestia. Si uero perseverarit, arteriæ in capite iuxta tēpora supra aures incidantur, uentre prius euacuato, aut per hieram, aut per clysterem. Postea uero constrictoriis fortioribus utendum est, quæ ad insanos referuntur. Cibi sint boni succi, facile concoctiles, flatus exortes, omnino stomacho commodi, uentri commodi, urinam cientes. Vinum modicum sit, album & tenuissimū, & non ualde uetus. Conueniunt his balnea naturalia aluminosa. Maxima uero & prima ac utilissima in his præseruatio ac curatio est, ut suppressæ excretiones commoueantur, & officii sui commoueantur, maxime in mulieribus.

De insania. Archigenis & Posidonii. Cap. VIII.

Insania fit citra febrem, multo sanguine non putrefacto ad cerebrum confluente, qui aliquādo purus est, & multitudine solum affigit, uelut in ebris. Aliquādo uero flaua bile ammixta. Præcedit insaniam capitis debilitas, uelut in podagra debilitas pedum semper adest: Tunc autem dolent, quum materia locis influxerit. Si itaq; ob solum sanguinem insania fiat, hæc consequuntur. Risus immodicus ipsis commouetur uidentibus sæpe ob oculos imagunculas quasdam risu dignas, & hilaris est ipsis facies, & assidue canunt. Aliquando enim ex contingentibus euaporationibus sonitus circa aures adsunt, ut putēt se tibicines quosdam audire. Seruatur in ipsis memoria, uelut ex cantilenis

S E R M O

quas familiares habet coniectare licet. Læsa est autem
 imaginatio & ratio. Si uero flaua bilis ad sanguinē fue-
 rit ammixta, & mordacem ipsum effecerit, uelut ex ip-
 sa stimuletur ac pungatur cerebrū & membranæ eius,
 iracundi & temerarii & percussores ac iniuriosi sunt.
 In quantum enim bilis sanguini mixta est, in tantū mu-
 tat iucunditatē, & auget tristitiam ac iram. Si uero am-
 plius fuerit bilis superassata & crassifacta, & ipsi cor-
 pori cerebri ac membranarū instar uisci agglutinata,
 pungatq; ac diuellat: ferina deliria efficit. Quidam
 enim iam propriam carnem gustarunt, & domesticos
 uelut insidiatores tractarunt, occiderunt, percusserunt,
 uulnerarunt. Contingit autem eundem hominem ali-
 quando risu immodico teneri, aliquando ira & indig-
 natione. Nam in fame ac inædia tolerata & ex acro-
 ribus ac falsioribus alimētis & in pluribus motibus ac
 urbationibus, sanguis seipso acrior efficitur. In cōtra-
 rio uero statu, mitior. Sepe autem etiam nullo auxilio
 adhibito, per modicum cibū & commoda alimenta,
 progressu temporis id quod lædit consumitur, & cere-
 brum à superfuitatibus intactū manet, & purum men-
 tis emotionis interuallū ac defectus & intermissio cō-
 sequitur. Quibusdā per circuitum quendā irruit affec-
 tio: Aliis semel in anno: Aliis bis, aut sæpius, coacer-
 uato uidelicet pauatim eo quod molestū est. Corrip-
 piuntur hac affectione pauci ante uigorem ætatis. Plu-
 rimi in ipso uigore, & post ipsum. Viri magis quàm
 mulieres. Et ex illis magis qui animalibus affectioni-
 bus diuexantur, uelut sunt irrisores, risu multo & intē-
 pestiuo utētes, irtractabiles, iracundi, curiosi, auari, po-
 tores item & assidua cruditate laborantes. Et quibus
 cōsuetæ excretionēs suppressæ sunt. Et propterea etiā
 mulieres aliquando insaniunt, quibus menses suppressi
 sunt. Infinite uero sunt insanix species, quas exponere
 superfluum est. In delapsuris igitur in hanc affectio-
 nem,

nem, prædictorū proœmia quædam præcedunt, uelut
 risus præter rationē non assuetis id facere, & facili oc-
 casione irascuntur, & aurium sonitus adest, & splendo-
 res oculis obuerlantur: Et uigiliæ adfunt intēta, & cur-
 ræ per uices repentes ac peregrinæ, grauitas itē & uir-
 bratio capitis. In progressu uero temporis omnia hæc
 intenduntur, & appetentiæ ipsis putidiores fiunt, & ad
 uenerē prompti sunt. Et ideo assidua seminis in som-
 no effusiones ipsis fiunt, & oculi cauantur, simulq; in-
 tenti ac fixi consistunt. Atq; hæc consequuntur usq; ad
 perfectam mentis emotionem. Oportet igitur doctū
 medicum ægri curam gerentem, his apparentibus, aut
 quibusdam ex ipsis, facere quæ oportet. Si itaque ta-
 les notas affectio præmiserit, aut etiam iam insitit, ut
 uictum tenuem exhibere conuenit, forbilem, liquidū,
 non percipientem, uentri commodum, & qui neutri-
 quam sanguinem generare potest. A uino abstinendū
 est penitus. Vbi uero per triduum hominem eo
 uictu curasti, aliquam cubiti uenam secato, præcipue
 quidem supernam. Si uero non appareat, mediam.
 Aut si hæ non appareant, uenas circa talos perquiri-
 to, maxime in mulieribus, eo enim momento etiam
 menses impelluntur. Quod si neque hæ appareant,
 ad eas quæ in summis manibus ac pedibus sunt trans-
 eundum est. Studendum enim est ut prius per uenæ
 sectionem generosa euacuatio fiat, atque sic affecta-
 rum partium curatio sequatur. In uenæ autem se-
 ctione pro uiribus euacuationem facere oportet. Ex-
 tincto enim feruore, euestigio quidem considerantes
 fiunt. Simul autem & locus aliis auxiliis datur. Quan-
 doquidem uero aliqui in prima detractione generose
 ferunt euacuationem. In reperitis autem detractioni-
 bus animi deliquia incidunt, cōuenit hos in prima de-
 tractione euacuare quantum opus est. Sic enim multū
 de flatuosa & uaporosa superfluitate coeuacuatur.

S E R M O

Itaq; pulsus assidue tangere oportet, dū sanguis fluit. Et si conciderint, reseruare ad repetendam detractionem. Sæpe enim recuperatis uiribus postera die detractionem repetimus. Aliquando etiam tertiam sectionem seruantes apposito sale. Caput uero irrigare oportet rosaceo cum aceto, aut polygони succo, aut oleo cenantino, aut melino. Lana autē fordida oleo imbuta sincipiti imponatur, & frequentius renouetur. Post euacuationem omni modo procurandus est somnus. Sanguine enim euacuato si successerint uigiliæ, aciores & feriores ipsos faciunt. Quapropter confidentes pharmacū ex papaueribus capitibus dabimus, quod somnū inducit, cū pisanæ aut alicę succo, aut cū aqua. Iucundum enim fuerit, & postea somnus succedet. Pletrique enim ipsorū omnia somnifica contemnunt. Quapropter etiam si prima die eo accepto dormierunt, in terminata die una, rursus dādum est de eo cochleariū. i. Solet enim uel solū post uenæ sectionem, perfecte liberare ab affectione, unā cum conueniente diætā. Cauendū tamen est ne consequenter ipsum exhibeamus. Stupefacit enim sensus. Studendū etiam est ut uentrem facile solubilem faciamus, tum per cibos, tum per clysteres. His autem factis, à localibus auxiliis incipere oportet hoc modo. Sanguinem à uena in fronte eleuata media detrahare conuenit, ita ut per phlebotomum instrumentū ipsam diuidamus non facta impulsione, uelut quidam facere solēt, propter maximas inflammationes membranæ caluam ambientis, quæ sæpe sauciata ipsa succedere solent. Detrahenda est autem sanguinis libra ferme una. Post hanc euacuationem, in his qui sanguinem habent biliosiorē, intermissis quinque diebus, detur picra ex aloe, cochlearii magni mensura cū aqua mullā. Deinde etiā per nares caput purgetur, radicū betæ succo infuso, aut esaterio: aut atramento sutorio cū lacte. Sternutatorium quoq; adhibeatur.

adhibeatur ex ueratro albo & herba lanaria . Sed & per os pituita detrahatur, per masticem & staphidem agriam. Et per gargarisationem aceti mulsi, in quo coctum est pulegium & hyssopum . Subducatur etiam aluus purgatorius ex centaurea, & ex gentiana. Sed & ipsa per se ipsam radix gentiana comoda est pota drachma unius ponderere cum aqua mulsa. Datur & aristolochia eodem modo . Prodest autem maxime ipsis facieculi magni syluestris radix & semen, ex aqua quotidie pota. Et radice bryoniae drachma una. Postea uero sanguisuga toti capiti circumcirca affigatur, & pressertim sincipiti. At in mulieribus studendum est ut menses moueamus . Deinde uiribus reparatis per dies septem, Galeni hieram dato, qua maxime obstaculis copiam euacuat. Dato autem drach. iiii. ex aqua mulsa. Deinde rursus narifusoria adhibeantur. Declinante uero affectione ad balneum ducantur. Frictorium autem commodum ipsis in balneo, hoc est, Iridis illyricae, lapidis asii, manne, thuris, spumę nitri albę, punicis, buccinorum ustoru, floris iunci odorati, apii, cassia, rosarum siccarum, singulorum unc. i. tundito & cribrato, ac utitor in prima balnei domo, inspergens sincipiti quantum satis est, & aqua tepidam irrorans, ita ut satis longa moram in domo trahat, quo uires pharmaci usque in profundum distribuantur. Deinde capite leniter deterse & abluto ubi lotus est ita ut caput non madefecerit calida, ex folio exeat, & frigida iterum atque iterum irriget. Si uero ualde calidum caput habuerit, etiam saepius frigida perfundatur. Post haec per rubificatorium ex sinapi & caricis caput corroboretur. Et per interualla quedam pituita per os detrahatur, & narifusoria adhibeantur. Dieta uero statuatur tenuior, concoctu facilis, uentri commoda, status exors, uim temperandi habens. Vini usus his rarus sit. Si uero reliquae affectionis susperuerint, ad ueratrum album deueniendum est. Modus

S E R M O

autem utendi relatus est in Sermone de purgantibus medicamentis . De cætero uero admonendi sunt, ut ab omnibus eduliis & potibus bilè gignētibus abstineāt. In uere autem quotannis uenam secent gratia preferuationis. Deinde etiam purgentur, & præsertim si bilis magis redundarit . Mulieribus uero menses consueto tempore proritentur ut fluant citra impedimentum. Sed & in aliis consueta excretiones procurentur.

De melancholia. Ex Galeno & Rufo.

Cap.

IX.

Quemadmodum in apparentibus corporis partibus, aliquando omnibus eadem temperatura apparet, uelut in malo corporis habitu, elephantiasi & hydropisi: Aliquando uero una quædam pars, aut amaræ bilis, aut pituitæ, aut atræ bilis humore suscepto, ipsa solum temperaturam mutat. Sic etiam circa cerebrum fieri potest, ut aliquando toto in uenis sanguine atrabiliario facto, ex communis detrimenti ratione etiam cerebrum lædatur. Et rursus ut alio tempore, sanguine in toto homine illæso permanente, is qui iuxta solum cerebrum est alteretur. Et contingit hoc dupliciter aut aliunde conflante in ipsum, aut generato in loco atræ bilis humore. Generatur autem à caliditate multa indigena, aut flauam bilem, aut crassiorē & atriorē sanguinem adassante. Plerumque uero partes circa præcordia primario affectæ, caput ad consensum perducunt, & delirium efficiunt, aut ipsa bile cerebrum occupante, aut aliqua uaporis melancholici exhalatione. Quemadmodum in morbo flatuoso & præcordiali appellato. Nil enim rationi nostræ obstat, aliunde & ex alia parte principium & generationem affectionis esse. Nam os uentris quomocumque affectum facile ad consensum ducit cerebrum ob cognationem, per maximos duos neruos qui ex su pernis ad ipsum deferuntur. Perducit etiam ad consensum cor ipsum ob uici-

de sermone
de melancholia
capitulum IX

ob uiciniam. Similiter quoque septum transuersum quod etiam ipsi inseritur. Communitas est etiam stomacho ad spinalem medullam, qua parte & incumbit, & colligatur uerticulis colli. Principium itaque eius modi melancholix plerunque ex cruditatibus: Flatus enim ipsis succedunt multi, qui facile eleuatur & circa præcordia diutius morantur, & ructus ipsis acidi consequuntur, nullo eiusmodi cibo accepto. Vires plerunque ipsis sicci sunt, somni parui diuulsi, insomnia turbulenta & peregrina, uibrationes corporis alix aliis, uertigines capitis, & flatuum sonitus circa aures. Et aliis quidem caput plenum & graue esse uidetur, aliis uero leue & uacuum, aliis siccum. Quidam neque omnino caput se habere putauit, ad quæ excogitasse dicitur Philotimus supra reliquæ curationem plumbeum pileum, à quo grauatus caput se habere intelligeret. Fiunt etiam mente capti, & timidi, & misericordes, & lachrymantur, ac deserta persequantur. Quidam etiam dæmones ab inimicorum præstigijs sibi immisos esse putant. Alii uenenosum pharmacum accepisse suspicantur, & suspicionem ipsorum confirmant uirosi ac peregrini ructus qui ipsis adsunt. Et est morbus hic omnifarius & non facile enumerabilis. Velut uerbi causa circa timores. Alius amicissimos timeret, alius omnes homines. Et alius ad lucem prodire timeret, & tenebras persequitur. Alius fugit caliginosos locos. Plerique tamen in tenebrosos locis degere cupiunt, & in monumentis ac solitudinibus. Quidam uero etiam aquam timent, & uinum & oleum, & omnem liquorem, uelut qui morsum sunt à rabioso cane. Et in summa, Melancholica deliria multiformia quidam sunt, ob particulares corruptas imaginationes. Vnum uero omnibus ipsis commune est: Timor & tristitia. Tristantur enim omnes præter rationem, & neque si interros habet quod dicant cur tristitentur. Non pauci uero ipsorum mortem timet, & alia quædam nullo timore

timore digna. Sunt etiam qui mortem uehementer exoptant. Quod igitur ob atram bilem rationalis animæ principia occupantem, timor fit, & tristitia, & mortis formido, nihil miri est. Videmus enim etiam extra corpus nihil nobis ita horrendum, uelut sunt tenebrę. Quum igitur uelut caligo quædã rationali animæ parti circumfusa fuerit, necesse est timere hominem, ut qui causam timoris secum in corpore circumferat. Sicut enim in profundis tenebris pueri timent, itemq; adulti imperiti: Ita etiam atræ bilis color, uelut tenebrę rationis locū obumbrans timores efficit. Quapropter omnium symptomatum singulas accidentiū causas enarrare impossibile est. Pleraq; enim multā difficultatem habent, uelut uerbi gratia. Cur fugiunt uelut horrenda, quæ nō sunt horrenda. Alia uero persequuntur uelut bona, quæ non sunt bona. Et cur alius domesticos timet, alius uero omnes homines, & huiusmodi. Plurimorū uero symptomatū causas medicū dicere, non est difficile, uelut, qui sibi uidetur uas fictile esse, propter siccitatem hoc patitur, frigidus enim & siccus est melancholicus humor. Similiter etiā qui cutem suam siccis pellibus similem esse putat. Qui uero putabat se caput non habere, fortassis ob leuitatē hoc passus est, quam flatus uentosus sursum latus ipsi exhibuit. Cur uero appetunt melancholici plures cibos? Num quia frigescit ipsis os uentris? Cur autem aliqui ipsorum uini potores sunt? Num quod frigiditas calēfactione opus habet? Cur autē occidunt seipfos? Num quia à maioribus malis liberari se putant? Nisi fortassis talem opinionem induunt, quod bonum est mori, quod barbaris quibusdã uidetur. Cur autē cruditates assidue ipsis sunt? Num quia turbatū & superfuitatibus plenum est ipsorum corpus, & propterea etiam uenter intemperatus, ut qui semper ex atræ bilis humore perfrigeratur? Cur autem alui plerunque ipsis siccantur?

tur: Num quia flatus superne circa præcordia constitit
& non ualde infra secedunt? Necesse itaq; est ob hoc
ipsum etiam uentres siccos esse. Ex multa uero retē-
tione, aliquando coaceruata ac colliquata egerunt.

Oculis autē plerunq; nictant, & oculi ipsis proci-
dunt, & crassa labia habent, propter crassum flatum. Atri
uero coloris, propter humoris diffusionem. Hirtuti
uero pleriq; ipsorum sunt, propter multitudinem cras-
sarum superfuitatū. Veloci uero plerūq; lingua sunt,
& balbi, & gracili uoce præditi, ob linguæ incontinen-
tiam. Motus enim concitationes à flatu sunt. Quicq;
quid autem concitate mouetur, cito desinit. Et procli-
ue sanè fuerit etiam aliorum symptomatū causas red-
dere, si quis ex his progressum facere uolet. Porro

nigrescit aliquando hic humor supercalefactus, aliqua
do superfrigefactus. Nam quale quiddā patiuntur car-
bones, dum uruntur lucidissimi ob flammā existentes,
extincta autem flamma nigrescentes: tale quiddam cir-
ca clarū sanguinis colorem frigiditas facit. Videmus

enim etiam in externis, quædā corpora liuida fieri ac
denigrari à frigiditate. Et rursus excessus caloris resic-
cās ac consumēs humiditates, à quibus calor nutritur,
humores nigrefacit, quemadmodum etiā sol fructus,
& hominū corpora. Hæc igitur sunt quæ ante cura-
tionem Medicum cognoscere oportet. Quæ uero dis-
scenda sunt ut quis ita ægrotantibus opem ferre pos-
sit, iam tempus est subiungere. Non parum autem re-
fert ad curationem, nosse unde morbus initiū habuit.

Cognoscere itaq; oportet quod duplex est melancho-
liæ species. Quidam enim ex natura & temperatura
ab initio atram bilem habent. Quidam uero ex mala
diætā postea id temperamentum acquisuerunt. Et est
hæc species segnis semper & tristis. Qui uero ex flauę
bilis superaffatione in delirium incidunt, audaciores
& iracundiores aliis sunt, & percussores, & omnia hor-
renda

exemplum

duplex

S E R M O

renda facientes, & maxime tēpore quo bilis superasatur. Quo uero tēpore ipsa extincta fuerit, tristes, moesti ac timidi fiunt. Quū igitur totū corpus melancholicū cū sanguinē habuerit, à uenæ sectione principiū curationis facere conuenit. Quū autē solū cerebrum, æger uenæ sectione nō habet opus, nisi multo sanguine redundarit, & præseruationis gratia detractioem faciamus. Cognitio uero an totum corpus melācholicum sanguinē habeat, aut iuxta solū cerebrū talis sit, ex his à te fiat. Nigriores & hirsuti, & qui uenas amplas habent, aptissimi sunt ad atræ bilis generationē. Aliquādo etiā homines colore rubicundi, cōfertim in melancholicā temperaturā transeunt. Consequenter autem ab ipsis, flauī, & præsertim ubi uigiliis, & laboribus pluribus, & curis, & tenui uictu, aut melancholicis eduliis fuerint usi. Ad hæc si suppressa est hæmorrhōis in sede, aut alia excretio consueta, aut mulieribus menses, nec parum confert anni tempus, & aeris status, & regio, & ægri ætas ac studium. His omnibus præconseratis, ubi speraueris in totius corporis uenis melancholicum sanguinem contineri, certissimū experimentum adhibeto, ex uenæ cubiti mediæ præsertim sectione. Si enim effluens sanguis non uidebitur atrabiliariis esse statim cohibeto. Si uero talis apparuerit, quāstum pro ægri corporis habitu satis fore putaris euacuato. At uero tertiā melancholiæ differentia, cuius principium à uentre hære diximus, & quæ affectio præcordialis appellatur, sæpe ex relatis cognoscitur. Primū. n. incipiunt uentris symptomata, uelut sunt inflationes, rugitus, ructus acidi ac uirosi, & quod uenter reficatur, & quod in secessibus ac uomitibus & ructibus alleuantur, & quod ipsi ægri percipiunt omnes uexationes circa præcordia consistere. Quēadmodū igitur dum quibusdam sæpe ex uentre fuliginosa quedā aut fumosa, aut omnino crassorū uaporum exhalatio

*higotichinaca
appellatur*

tio sursum fertur, uelut in suffusos oculos habentibus, aliqua ob oculos uersantur. Eodem modo etiam nūc dum melancholica exhalatio ad cerebrum, uelut fuligo aut fumus fertur, melancholica quoq; symptomata circa mentem contingent. Quum igitur melancholici delirii propria symptomata apparuerint magna. Circa uentrem uero aut nihil molesti, aut minimū fuerit, in his cerebrum primario affectum esse putandum est, uelut prædictum est.

Curatio melancholiæ. Galeni. Cap. X.

Melancholiā ex cerebro primario affecto obortā, per balnea assidua, & diætā boni succi humidā ac flatus exortē curare oportet, citra aliud efficax auxiliū, nisi ob tēporis lōgitudinē humor affligens ægre euacuetur: quādo sanē magis uarias ac fortiores curationes adhibere oportet. Incipiētē autē affectionē curare cōuenit. Nā inueterata ac auctā, ægrā tractabilis euacuat. Rufi. Siue autē cerebrū primario affectū fuerit, siue præcordia, cōia sunt subducētia uentrē auxilia. Primū igitur bonæ concoctionis curam habere oportet. Postea uero purgare primū epithymo & aloë. Horū enim etiam si parum quotidie acceperit, prodest tamē moderate & paulatim subducēdo. Posidonii. In quibus sanguis redundare apparuerit, statim ab initio uena secetur in cubito, & præsertim in quibus consuetæ sanguinis excretionēs sunt suppressæ. Verum in mulieribus quibus menses defecerunt, uenam in talo secare oportet. Et in singulis pro uiribus sanguinem euacua re. In quibus autem uitiati humores magis redundāt, præparatum per uictum ægrum purgabis per hieram Rufi, aut Archigenis, aut Iusti. Si uero utriq; redundēt, facta prius uenę sectione purgato. Postea interpositis aliquot diebus, aluum per clysteres euacuato, primum cum surfurum succo, spumaq; nitri ac melle. Deinde etiam polypodii radices contusas, aut epithymū cum

*intra primū
quod in
cerebro sit
murius
substantia*

S E R M O

cum fuffuribus coquito. Post triduum à clyfteris ufu
 detur ipsis picra ex aloë cōpositio, quæ supra reliqua
 omnia, etiam epithimum accepit. Præparanda est au-
 tē, uelut Themison iubet, ita ut aloës accipiat ʒ. c. ma-
 stiches, croci, spice nardi, cinamomi, aut cassiæ duplū,
 asari, carpobalsami, singulorum unc. i. His uero etiam
 epithymi sextans addatur. Detur autem cochlearii ma-
 gni copia cū aqua mulsa. Deturq; ipsis ex modicis in-
 teruallis iterum atq; iterum. Deinde rursus per uictum
 reparatis uiribus, rursus dato hieram Rufi, aut Archi-
 genis, aut Iusti. Sit autem pondus ʒ. iiii. cum aqua mul-
 sa, & salis cochleario paruo. Melius est autem per eua-
 cuantia quotidie leniter uentrem subducere. Atram
 uero bilē ducit amaracus, & cunila appellata, drach. ii.
 pondere aquæ mulsæ inspersa & pota. Cōducit & lac
 his sero aluum subducere. Sed non de caseis dandum
 est serum. Præstat enim quod à lacte per cocturam ses-
 paratur. Sit autem lac equinum, aut si non possit habe-
 ri, bubulum. Lac ipsum in ollam nouam mittatur,
 & fici ramulo agiteur. Postquā autem ter aut quater
 ebullierit, acetum mulsū irroretur. Deinde per cola-
 tum in potu detur. Et primum quidem ammiscēdum
 est mel, quū aut uenter subire inceperit, non amplius
 addatur mel. Accipiat autem æger hoc serum per he-
 minas, non infra quinque heminarū mensuram. Ab om-
 ni uero euacuatione utendum est malugæ semine leuiss-
 sime trito, duarum drachmarū pondere, cū aquæ cyas-
 this tribus. egregie enim facit. quare sæpe ipso utendū
 est. Optimum est & pulegii decoctum sæpe bibere
 & ante purgatoria, & post ipsa. Et similiter centaurii
 parui. Absinthii autem decoctum & asidue & conse-
 quenter præbe. Stomacho enim & uentri in his com-
 modum est. Et neque flatum multum in uentre fieri
 permittit, neque secessum penitus resiccari, & urinam
 ciet, & concoctionem probe adiuuat, adeo ut ego ex
 huius

ex lacte et
 caseo

absinthij præbe
 uis purgatiuū

huius solius usu nouerim quosdam à morbo libera-
 tos. Danda sunt etiã urinã mouẽtia, anisum, daucus, pe-
 troselinum, asarum, nardus: & his adhuc amplius foc-
 niculi magni syluestris semen, & radix. Chamæpitys
 autẽ & chamædrys promptius accipienda sunt, ita ut
 singula hæc cū aqua coquantur, aut arida trita potio-
 ni inspergantur. Cōmodæ sunt etiã euacuationes per
 sudorem, & labores, & balnea sientes, & per illitiones
 in sole, qualis est quæ cū oleo chamæmelino fit, & cū
 oleo ac nitro. Quod si habitus permiserit, rursus per
 hieram purgato. Conuenit autem neq; præcordia ne-
 gligere, & maxime ubi accesserit Medicus, curationis
 ipsorum coniecturã faciet. Fomenta igitur conueniunt
 ex oleo, in quo cocta sunt ruta, anethum, serpyllum, ab-
 sinthium, artemisia, pulegium, uiticis semen, baccæ lau-
 ri, aut folia tenera. Hæc enim dolores mitigant, & fla-
 tus minuunt. at uero in inflammationibus stomachi cum
 morfu, cuminum & pulegium in aceto coquere oportet,
 & per spongias stomachum fouere. Aliquando
 etiã alumen aceto inspergimus. Cataplasmata autẽ
 habeant aut anisum, aut apium, aut cuminum in oleo
 præcoctum. Et cyperus leuissime trita, & iris, & liba-
 notis cataplasmati addatur. Permittatur autẽ diutius,
 & ante, & post cibum. Ablato autem cataplasmate præ-
 cordia contegantur, aut lana amplissima, aut leuissima
 & pura pelle agnina, præillitis locis ex nardino. Vten-
 dum est etiã cucurbitarum adhibitione, ad flatu qui-
 dem inanium, ad inflammationes uero ac duricias, cū
 scarificatione. Postea uero ceratis ex cyprino utendū
 est, & polyarchio, & quod ex styrace paratur, & quod
 ex semibus fit, & similibus. In progressu autem cura-
 tionis, etiã rubificatione ex caricis ac sinapi uti, ual-
 de proderit, & concoctiones reuocat. Nam & uentri
 robur addit, & si quis dolor in præcordio restat, eum
 eximit. Utẽdum est etiã acris sinegmatis ad præ-

A E T.

m m

cordia,

S E R M O

cordia, & picatorum medicamento, hoc est, pice sicca per seipsam liquefacta, aut cum modico oleo. Calida autem imponitur cuti, & uentri ac dorso adhibetur, ac sistitur donec sua sponte decidat. Quare licet cum ipsa lauari, & quod paulatim disparatur forfice auferre. Valde uero prodest eis sterco bubulum aridum aceto mulso infartum ac impositum. Profunt etiam bulbi cum nitro aut alumine triti ac impositi. Sed & his ad bubulum sterco ammixtis utile sit, cataplasma & praesertim ubi morsus ab ipsis circa stomachum percipitur. Caeterum in quibus conuulsiones assiduae corpori adsunt, confert etiam castorii potus, & illitio corporis ex castorio cum oleo scyonio. Conuenit & moueri & exerceri ipsos pro uiribus ante cibos. Balnea uero probe concoquenti non sunt ualde necessaria, nisi lassitudini alio cui mederi uelis. Qui uero non bonum uentrem habet ad concoquendum, huic conducit frequentius lauari, aut ieiunare, aut post perfectam concoctionem. Post balnea cibos damus concoctu faciles, status exortes, ex aluo secedentes, exacta consideratione facta quomodo ex singulis homo afficitur: non enim omnes ad omnes cibos similiter dispositi sunt. Plerumque tamen conueniunt panes ciborum non cocti probe praeparati. Volucres non pingues, non uirosae, motanae. Oua gallinarum mollia. Pisces petrosi & molles carne. Herinacei uero marini plurimum praestant ad iucunditatem & utilitatem. Vitanda sunt omnia in stagnis degentia, & in paludibus. Ex carnibus conueniunt hœding, & lactetium animalium, & ex his magis extremæ partes probe coctae. Non inutiles sunt etiam uuluae, & uentriculi, & pedes suilli. Ex oleribus ad communem uisum conferunt dulcia. Acriora uero aliquando data sunt pharmaci loco, uelut est asparagus palustris, petroselinum, & similia. Moderata uero copia omnia accipiuntur. Vinum sit tenue & album & non ualde uetus. Non autem aceruatim detur potus inter cibum, neque magna copia potus.

potus exhibeatur, ut ne cibi in uentre stitent. Acetū quoq; acerrimū cochlearii mēſura poſt omnē cibū abſorbeatur ubi ſā uult dormire. Sed & pleraq; obſonia in aceto tinſta edere cōuenit. Præſtat autē aceto ammiſcere parū de ſcilla, & ruta, & ariſtolochia tenui. Poſſidonii. Cōmodum eſt autē ad inſtationes tale oxyſporiū præparare. Liguſtici, ſeminis apii, zingiberis, thymi, ſingulorum ꝑ. i. mellis deſpumati quantū ſatis eſt. Dato cochlearii dimidium mane, & ueſpere ſimiliter. Quod ſi mellis dulcedinem auerſentur, ſalem concoſtorium eiufmodi iſtis præparato. Scillæ aſſatæ ꝑ. i. ſalis ammoniaci quincuncem, ſeminis apii, ſceniculi, thymi, petroſelini, aniſi, ſinonis, zingiberis, ſingulorū drach. quatuor, panis puri ſicci quincuncē, piperis ſeſquiunciam. Ex hoc cochlearii mēſuram edendam dato cum cibo, prout uoluerit. Detur etiam iſtis antidotus theriaca ex quibuſdam interuallis, & præfertim hyeme, & inchoante uere. Ruſi. Vomant ex longioribus interuallis etiam à cibis. Verum à raphanis, aut origano, aut thymo ieiuni. Non tamen fortioribus uomitoriis utendum eſt. Sunt enim talia nociua in his, ærumnam uentri ac ſtomacho addētia, iam antea ex morbo aſſiſto. Videntur enim aliqui ex efficacioribus uomitoriis melancholia correpti. Proinde operæ precium eſſe noſſe, quod multi ſic ægroſantes, in tempore curationis nihil cōmodi perceperunt. Dimiſſa uero curatione reſtituti ſunt, natura ante curationem præualeſcente contra morbos debiles ex medea

*debet medici
ſuſtineri
ſi aliqñ
nō quiteret*

De inſania lupina aut canina appellata. Ex Marcello. Cap. XI. Qui morbo lupino ſiue canino appellato cortipiūtur
m m 2 in

S E R M O

in februario mense noctu exeunt, per omnia imitant
 tes lupos aut canes, & usq; ad diem monumenta maxi
 me aperiunt. Cognosces autē ita affectos ex his signis,
 pallidi sunt, & visu imbecilli, & oculos siccos habet, &
 non lachrymantur. Videbis etiam ipsos cauos oculos
 habere, & linguam siccam, & saliuam omnino nō pro
 fundunt. Sunt quoque siticulosi, & tibias habent exul
 ceratas immedicabiliter, propter asiduos casus, & cas
 num morsus. Ac talia quidem sunt signa. Nolle uero
 oportet melancholix speciem esse hunc morbū. Quē
 curabis tempore accessionis uenam secādo, & sangui
 nem usque ad animi deliquium euacuando, & ægrum
 boni succi cibis nutriendo. Vtatur autem balneis dolci
 bus. Deinde sero lactis per triduū usus, hiera ex colo
 cynthide Rufi, aut Archigenis, aut Iusti purgetur, iterū
 atque iterum ipsam sumens ex interuallis. Post purga
 tiones etiā theriaca ex uiperis utēdum est, & alia adhi
 benda in melancholia iam ante relata. Ad uesperam
 uero inuadente iam morbo, irrigationibus capitis
 somnum inducere solitis utendum est, & talibus quo
 que odoramentis. Nares item opio illinantur. Quan
 doque uero etiam somnifica in potu exhibeantur.

De incubo. Posidonii. Cap. XII.

Qui incubus appellatur non est dæmon, sed ma
 gis præludium & procæmium morbi comitialis, aut
 infantiæ, aut syderationis. Nam cruditates ex uoracita
 te affectionem præcedunt. Dum enim uentriculi cere
 bri uaporibus crassis ac frigidis implentur, prohibent
 hi facultates per neruos transire, & morbum ægræ ex
 citabilem efficiunt, & qui uix ad rectam actionem per
 ducitur. Vnde etiam immobiles penitus tales perman
 ent. Præcedit enim incubum suffocatio, uocis priua
 tio, grauitas, & immobilitas. Per multam uero anxie
 tatem attenuato ac discusso spiritu, & apertis meatibus
 derepente excitantur. Cauēdum igitur est à malo
 dum

dum in principio est. Inueteratum enim & assidue incidens, quosdā ex relatis morbis inducit, dum paulatim in uentriculis cerebri crassus humor coaceruatur. Quæcunq; enim patiuntur comitiali morbo correpti in exacerbationibus. Eadem perpetiuntur incubo pressidum dormiunt. Siquidē igitur sanguis redundat, uenā in cubito secare oportet. Si uero uitiosi humores magis prædominantur, purgatio facienda est per hieram Archigenis. Maxime autem opitulatur ipsis hoc: Corticis ueratri nigri ʒ. i. scāmōniæ obol. iiii. anisi, aut dauci, aut petroselini parū. Diæta uero sit tenuis & penitus flatus exors. Auxiliatur etiam ipsis niger pæoniæ fructus, si quindecim grana trita cum aqua in potu exhibeantur. Rigare uero oportet etiā caput oleo anethino calido, & pileo cōtegere ubi cubitum uadit æger.

De morbo comitiali. Galeni. Cap. XIII.

Tres sunt morbi comitialis differentiæ. Omnibus autem commune est, cerebrum affectum esse. Aut primario consistente in ipso affectione, at per consensum oris uētris. Raro autem fit etiam tertia species ex parte quadam, in qua incepit affectio, & deinde sensibilter ægroto ad caput ascendit. Atque hanc speciem in puero quodam uidi, qui principium affectionis in crure habebat, & postea per tempus quoddam per fœmur & lumbos ac spinam ad collum & usque ad caput ascendebat. Vbi uero caput pertigisset, non amplius sui compos erat. Tale quiddam contingit etiam in his qui à scorpio, aut aliqua alia uenenum eiaculante bestia icti sunt. Quidam enim ictus à scorpione, grādine se impeti putare dixit. Et erat totus subfrigidus, & frigidum sudorem excludebat, & medicamentis adhibitis uix seruatus est. Non igitur impossibile est circa aliquos non principales partes eiusmodi essentiam generari, citra externam causam. Et hanc ipsam ubi in neruosa parte constiterit, uim suam per continuitatem

m m 3 ad neru

S R E M O

ad neruorū principiū transmittere. Posidonii. Conuulsio sequitur ad morbū comitalem, eo quod principium neruorū affigitur ab infestantibus ac molestiam exhibētibus. Quemadmodum enim stomachus, dum aut alimenti copia grauatur, aut ab acri humore moro detur, non solū singultum, sed etiam conuulsionem inducit. Sic etiam principium neruorū ad talem motum perducitur, dū reiicere conatur quicquid tandē fuerit id quod ex primario affecta parte ad ipsum affertur. Cæterū ordinati aut inordinati circuitus ipsis sunt iuxta diætæ modū. Aut enim per omnia æqualiter diætæ tam habent ægri, aut inæqualiter & inordinate. Irruente igitur comitalis morbi exacerbatione, conuulsas & obtortas partes deligare oportet, inungereq; ac dirisgere. Deinde disparato ore pennā oleo illitam immittere, cyprino præsertim, aut irino, aut narcisino, & uomitum irritare, quo incumbentes stomacho humores extrahantur. Oportet etiā odoramētis sensum irritare, uelut peucedano aut succo cyrenaico. Perseuerante uero exacerbatione, Medicus confidenter cogens, ac mandibulas diducens castoriū ori infundat, & succum cyrenaicum cū aceto mulso. Reuocatis autē ipsis, per sedem infundatur centaurii ac calaminthæ decoctum, aut aristolochiæ. Deinde recuperatis uiribus, per hieram Galeni ex colocynthide purgentur. Eiusmodi sanē est recentis & acuti comitalis morbi curatio. Deinceps autem quæ ad inueterati demolitionē pertinent trademus. Oportet itaq; ægros in longo aquæ potu cōtinere, & in curationis aggressione, si nihil impediērit, uenā secare, & intermissis diebus quatuor aut quinque corpus reficere, ac sic infra euacuare, maxime per ueratrū nigrum, aut colocynthidem. Veratri autē corticem siccū tundere ac cribrare oportet, & eius ʒ. i. cū aqua mulsa præbere. Aut modico pipere addito melis excipere, & catapotia deuoranda dare. In colocynthide

STONIA

6 1111

thide

thide uero eieſto ſemine, & reliſta medulla, uinũ dulce infundito, ac per noctẽ finito. Mane uero uinũ excolatum ac tepefactũ bibendum dato. Poſt ſufficientem purgationem lauare ipſos oportet. Tertia deinde die cucurbitas affigere præcordiis ac dorſo cum ſcarificatione. Deinde intermiſſis aliquot diebus ac reſectõ corpore, purgare per hieram Galeni ex colocynthide, Poſtea uero etiã capiti cucurbitas affigere. Et ſequenti die cataplaſma capiti adhibere, ex pane cocto cũ aqua mulſa, amygdalis amaris ſimul cõtritris, aut ſerpillo, aut calamintha, aut mēta, aut ruta. Et hoc faciendũ eſt per tridũ. Poſtea radendũ eſt caput, & illinendũ peucedani ſucco in aceto diluto. Aut ſpondylium, aut ſerpillũ, aut iris in aceto coquatur, & facta intermiſſione, rursus ex hiera ʒ.iii. ſolum dato. Deinde ſternutatoriis utendum eſt, & pituitam per os ducentibus, & narifuforiis, ita ut cyclamini ſuccũ naribus infundamus, aut ipſam radicem ſiccã tritam inſufflemus, aut elaterium cum lacte. Et rursus factõ interſtitio, clyſteri ex centauryo & colocynthide utere. Deinde ſinapiſmum capiti adhibe, & eduliorum acrium eſu per interualla utere.

Quæ arguunt morbũ comitialẽ. Cap. XIII.

Arguunt comitiale morbuũ & eo affectos collabentes faciunt ſuffita, bitumen, lapis gagates, cornu ceruinum odor hepatis caprini aſſati, & ipſum hepar dũ editur.

Quæ collabentes comitiales excitant. Diſ

dymi.

Cap. XV.

Si magnum pedis ægri digitum diuiferis ex quacunque parte, & deſtillante ſanguine labia ipſius colliſi illeueris, ſtatim, excitabitur. Aſclepiadæ odoramentum excitans comitiales. Sagapeni piperis, caſtorii, amygdalarum amararum, radicis peucedani, ſpondilii, galbani, ſingulorum drachm. ii. ſilphii drachm. i. opobalfami drach. i. aceto dilue ac paſtillos efforma. Uſu uero expetente aceto dilue ac naribus ſubline.

m m 4 Vteno

S E R M O

Vtendū est hoc in exacerbationibus. Facit & ad uteri strangulationes. Pharmacum hoc repositum seruetur in ærea pyxide, quam naribus ægri admouebis. Aliud. Galbani, spondilii aut serpilli, æruginis rasæ, castorii, acori, singulorum drachm.iiii. succi peucedani drach. ii. aut radice drach. iii. succi cyrenæici drach. i. opobalsami drachm. i. piperis grana. xxiii. amygdalas amaras decorticatas. xxx. picis liquidæ quantum satis est, aceti tantundem. Excipe & utere.

Auxilia ad comitiales. Dioscoridis. Cap. XVI.

Ad comitiales facit rutæ syluestris semen cum aqua potū. Et spondylium eodem modo. Item radiceis bryoniae drach. i. seminis siue fructus balsami drach. iii. Cardamomi drach. i. Ramentorum loti arboris cremoris. Foliorum quinquefolii drach. i. quotidie pota. Testudo terrestris cocta ac delincta. Laser cū cibo acceptū. Summe uero prodest castorium post aliquam purgationem acceptum, ad dies quinque aut plures, drach. i. pondere cum aqua mulsa. Et eboris ramenta magnopere profuisse cognouimus, ad dies quinque aut plures, duorum cochleariorum mētura quotidie pota cum aqua mulsa. Ex Asclepiade. Oxallidem, siue rumicem acutum, uiridem præfertim, quotidie dato à prima lunæ usq; ad trigessimam. Eadē oxallis herba uiridis data cum uino delyrantibus, in naturalem statum eos restituit. Aliud, ut ne assidue cadant inquit Archigenes, Eryngii mōtani appellati, cuius folia angusta & parua, & flores auricolores & oculorum speciem præferentes. Huius radicem contundito ac diligēter cribratam reponito. Et ex hac mystra duo ad dies quinque dato sufficienti melle adiecto, ut celegmatis crassitudinem habeat. Et hoc facito ex interuallis ut trecentos sexaginta quinque dies expleas. Qui enim hoc pharmacū per anni spacium, hoc est trecentos sexaginta quinque dies sumit, ab hac affectione non corripietur. Aliud.

Scilla

Scillæ affatæ internæ partis tritæ, anethi, singulorū ace
 tabulū, apii acetabula tria. Excipe melle: & nucis pon
 ticæ magnitudine exhibe cum aceto mulso. Et qui bi
 bit fit potest, currat. Sin minus, concitate deambulet.
 Aliud Asclepiadę. Foliis oleæ. xxv. & castorio cū ace
 to mulso usus est Themison. Facit ad comitalē mor
 bum & elephantiasim. Est & hæc theriaca bona. Sese
 lis drach. v. scordii, castorii, cinamomi, seminis trifolij,
 singulorum drach. vi. staphidis syluestris drach. iiii. gen
 tianæ drac. viii. aristolochiæ drac. vi. pyrethri drac. viii.
 euphorbii drach. v. piperis albi drach. x. opobalsami
 drach. iiii. succi cyrenaici drach. iiii. Excipe aceto mulso
 simplici, & dato comitalibus cū aqua mulsa drach. iiii.
 elephantiasii uero effectis sesquidrachmam præbe.
 Aliud. Quo Serenus utebatur ad comitiales, cui nullo
 lum cōparari potest. Idem concoquit & euacuat. Ca
 storii, ueratri nigri, scammonia, singulorum drach. ii.
 opopanax, cumini thebaici, centaurii, nitri, sulphuris
 uiui, abrotoni, ammoniaci thymiamatis, seminis rutæ
 syluestris, absinthii, singulorum drach. i. contusa & cri
 brata excipe aqua, & efforma pilulas fabæ Egyptiæ
 magnitudine, & unam quotidie præbe cum aceti mulsi
 cyathis. iiii. Diuina huius cōpositionis uis est. Recipit
 autem simplicia. xii. & habet drach. xv. Aliud. Coagu
 lum leporis quotidie ieiunus bibat erui magnitudine
 aqua dissolutū. Si non adest leporinū, hæc dino utatur.
 Aliud Archigenis. Ad comitiales, & qui per circuitum
 conuelluntur, & à uoluulo uexantur, & ex diuturno ca
 pitis dolore laborant. Castorii, abrotoni, radicis pana
 cis, pyrethri, croci, singulorū ʒ. viii. seminis rutæ sylue
 stris, myrrhæ, piperis, singulorū ʒ. iiii. Tertio in aceto
 mulso scillitico, & pastillos drachmales formato, &
 unum exhibeto non febrientibus cū aceto mulso. Fe
 briētibus in remissione ac interuallo cum aqua mulsa
 per triduū. Deinde interposito triduo, rursus per aliud

m m s triduum

S E R M O

triduum dato. Facit etiam ad arthriticos. Ducit mulieribus menses, si nouies per interualla uelut diximus bibatur. Aliud Consimilis usus. Castorii, piperis, radicis panacis, singulorum ꝓ.viii. pyrethri, staphidis syluestris, abrotani, seminis rutæ, zingiberis, acori, dauci, singulorum ꝓ.iiii. croci, iridis, cardamomi, singulorū ꝓ.ii. Dato ex hoc arido cochlearium cum aqua mulla. Facit ad comitiales, resolutos & tremulos.

De his qui ex stomacho primario affecto, comitialis morbi modo exacerbantur.

Galenii. Cap. XVII.

Quando stomacho primario affecto fit morbus comitialis, oportet agro præcipere ut bonæ concoctionis studiosus sit, & circa horam tertiam panem accipiat probe præparatum, ex uino ueteri albo & tenui diluto ac leniter adstringente. Dato autem ipsis etiam amarum ex aloe pharmacum sæpe in anno. Dicitur autem amplius de his qui ex stomacho comitialis morbi modo affliguntur, in Sermone de stomachicis. Multum uero prodest ipsis seseli, & spondylii radix ac semina, & aristolochia, cum aqua trita pota. Auxiliatur his magnifice & uenæ sectio à talis & poplite, si ahsidue fiat. Noui etiam puerum qui omnino non corripiebatur comitali, ex quo pœoniæ radicem gestabat magnam & recentem de collo suspensam, ut indesinenter stomachum contingeret.

De his quibus ex parte aliqua habent morbi comitialis causam. Posidonii.

Cap. XVIII.

Quibuscunque uero ex alia manifesta parte morbus comitalis principium habet, uelut in prædicto puero ex crure: Post totius corporis euacuationem, unguentis locum prius excalefacere oportet: Deinde epithema ex seminibus imponere. Et ex emplastris quæ rarefaciunt & intemperie transmutant. Quale est quod Ebrietas

tas appellatur, & quod ex althæa paratur, & mnaſææ inſcriptū. Poſtea uero phœnicinum appellatū. Poſt temporis autē interſtitium dropaces ac ſinapiſmi loco adhibeantur. Et ſic quidem adoleſcentes ac iuuenes, & inclinata ætatis homines, fortiter curare oportet.

Curatio ſenum ac puerorum comitiali correptorum. Cap. XIX.

Senes autem & pueri affecti hoc modo curentur. Corporis equidem euacuationes in his uitare oportet per purgantia medicamenta. Imbecille enim & ſenibus & pueris corpus, ad reſiſtendū fortitudini purgatiuorum. Per clyſterem uero euacuandi ſunt præſertim ſenes, ex centaurea, ariſtolochia, polypodio ac anetho. Sed & manducationum uſus ſenibus conuenit, & gargarifmatum, ac eorum quæ naribus induntur. At uero pueris ſimpliciſſima inſuſa immittantur. Friſtoriorum quoque ac ſinapiſmorum ſimpliciorum uſus pueris adhibeatur. Senibus autem efficaciſſorum. Sed & antidoti præſcriptæ ſenibus ſunt exhibendæ.

Curatio ualde ſenum comitialium. Poſidonii. Cap. XX.

Valde ſenibus conſulendum eſt ut uictu ſolum calidiorē utantur, & ut bonæ concoctionis rationem habeant. Impoſſibile eſt enim eos qui cum hac affectio- ne conſenerunt, humana ope curari, ac à morbo liberari. Quibus autem temperaria eſt affectio, ab alijs quibus occaſionibus allapſa, etiam ſi ualde ſenes fuerint, ab ipſorum curatione deſperandum non eſt.

Curatio puerorum recens natorū comitialium.

Poſidonii. Cap. XXI.

Afficiuntur etiam recens nati pueruli à morbo comitiali, & difficilem curationem habent, non tamen deſperatam. Poſſunt enim ipſorum matres aut nutrices calidis cibis ac potibus nutrirī, quo lac ſemper calidius ac tenuius fiat. Poſſunt etiam capita infantum pu-
luſculis

S E R M O

puluisculis calidioribus conspergi, uelut est cyperus, adiantum, iris. Oleo item anethino assidue illini, & irino, ac amaracino calidis. Lauari quoque possunt, ita ut caput non rigetur, neq; calida, neq; frigida. Nisi ubi opus fuerit sordes detergere per spumam nitri ac mel, & sic caput solum calida abluere, non autem immergere. Dandum est etiam ipsis mel despumatum ad delin-gendum. Et collo alliganda est pœoniæ radix recens, ut semper stomachum contingat.

De fatuitate.

Cap. XXII.

Fatuitatis quoq; ac delyrii curationem aggredi oportet à principio generationis ipsorum, si partes corporis uniuersæ, & præsertim capitis, moderate se habuerint, & si rationem ante moderatam ac integram habuerint, postea uero dementes apparuerunt. Oriuntur ambæ affectiones frigidioris cerebro factio, aliquando ex sola qualitate, uelut fieri solet in profectioibus dum pluuia caput frige facit, aut etiam uehemens uentus. Aliquando uero etiã modica pituita ad cerebrum illapsa. Dif- fert autem fatuitas à delyrio, quod fatuitas quidem consequentia & dicitur & facit. Delyrium autem transgressio-nem inconsequentem habet, & sermonem alium alii con-nectit, ita ut posterior nihil commune habeat cum prio-re. Delyrium item senibus plerumq; accidit. Fatuitas autem & in pueris, & adolescentibus, ac reliquis ætati-bus, ex prægressis quibusdam morbis consequitur. Cæ- terum curatio amborum morborum consimilis est ei quæ ad comitiales relata est, per calefactoria auxilia similiter fiens, non tamen similiter siccantia.

De memoria amissa. Ex Rufo ac Gale-

no.

Cap. XXIII.

Memoriæ detrimentum sæpe in quibusdam mor- bis factum esse compertum est, læsa simul etiam ratio-ne, ita ut affectio quidem utraque eadem sit. Inten- datur autem quando unã cum memoria etiam ratio perit,

perit, quod sanè fatuitas appellatur. Pereunt autè ambo hæc in lethargo, & omnibus affectionibus soporiferis. Vnde etiam curatio ad prædictas affectiones descripta adhibetur instantibus iam morbis. Contingit autem hoc etiam ex peste, quemadmodū accidit in peste Athenis facta. Si uero irruerit aliquando ex aliquo prædictorum morborum, soluto iam in totum, & in obliuionem transeunte: considerare oportet qualitatem magis prædominantem, hoc modo. Sola quidem humiditas redūdans, profundos ac longos somnos facit. Sola uero siccitas, uigilias. Si uero frigiditas fuerit cū humiditate, soporiferæ ac stupidæ affectiones sunt. Si uero humiditas fuerit cū modica frigiditate, memoria detrimentū & fatuitates succedunt. Quū autè multa sit differentia temperaturarū, pro maioris ac minoris ratione, multiformis fit uarietas causarum animales actiones lædentiū. Obseruare igitur oportet somnos eorum qui memoriam perdidierunt, aut intelligentiam, intelligentiæ enim ammissio fatuitas est: utrum somnolenti sint ualde, an moderatus ipsis sit somnus. Ita enim repereris intemperaturam prædominātem. Insuper autem considerandū est utrū multa excernantur per os & nares de humoribus ex capite delabentibus, aut siccæ appareant partes hæ. Si quidem igitur frigiditas sola est, calefacere solum conuenit, nō item siccare. Si uero cum siccitate fuerit frigiditas, calefacere ac humectare. Atq; ego sane noui quendam qui ferme memoriam amiserat, & ratione læsus erat, ob studiū & uigilias circa disciplinas. Aliū item uinitorē ob uinæ labores similiter affectum. Et uterq; ipsorū palām à calefacientibus ac siccantibus lædebatur: Ab humectantibus uero simulq; calefacientibus opem sentiebat. His autem prædistinctis curationem annexamus. Si igitur ob purgationes quasdam, aut alias immodicas euacuationes, aut animi deliquia, fractis uiri

S E R M O

uiribus, memoriæ detrimentū succedat, reſectoria diæta uti conuenit, nihil aliud curioſius moliendo. Roboratis enim corporibus & collectis uiribus, reſtituitur etiā memoria. Eodem uero modo ſi propter extre-
mā ſeneſtutem acceſſerit memoriæ detrimentum, nō oportet curioſæ quid moliri, ſed ſolum conueniente diæta contentum eſſe. Quibus autē derepente deficit memoria, alia uero ſana eſſe uidentur, in his comitialē ſucceſſurum timere oportet, aut reſolutionē, aut etiā ſyderationem. Et in ſumma magnum quoddam ma-
lum in ipsis comperies. His igitur ſufficiunt aliquando præſeruaciones à morbis imminētibus. Dū enim morbi aduentum prohibemus, ex hoc etiā memoria cōſeruatur. Prohibent prædictos morbos primum attenuans & inciforia diæta. Deinde etiā purgationes conueniunt, & ſimilia. Si uero ex morbis uelut dictum eſt irruerit, uelut lethargo, aut peſte horum curationē contentioſius aggredi oportet. Summa uero medelæ eſt in calefaciendo uniuerſum ipſorū corpus, intrinſecus ac extrinſecus, iuxta meſuram euariationis habitus naturalis. Calefactoria quæ ferme talibus conueniunt æſtate quidem oleum per ſe calidum: Hyeme uero irinum cū aceto acriori, aliquando ſerpillo, aut ſpondylio, aut calamintha in ipſo coſto. Aliquando etiā nitro inieſto & pipere, aut baccis lauri. Com-
modum eſt etiā caſtorium cum oleo occipiti adhibitiū. Auxiliatur autem his maiorem in modū hierę Ruſi purgatio. Quādoq; enim inquit huius ſolius purgatione uſus, multum profeci in purgando, quum nihil boni ſecum detrahat. Incipit enim ſuperne à capite detrahere, & poſtea etiā alias partes pertrāſit, nullam uiolentiam, nullū dolorem inferens, non ardorē, non ſtomachi dolorem, nō ſitim. Verum ſemper pro euacuationis ratione alleuat. Vnde etiā ſtomachū corroborat per purgationē, ut ciborū quoq; appetentiam

tiam augeat. Cræditur et post purgationem per hiera
 eboris ramentu memoria opitulari, drachma ponde
 re potu cu aqua mulsa, & similiter cerui cornu. Quin
 & castorium similiter drachma pondere potum, post
 purgatione cu aqua mulsa magnopere prodest. Ma
 ximu auxiliu est & ueratri albi potio, non uelut quida
 putant postremum, sed ab ipsa recte etiam quis incipe
 re possit. Quid enim opus est diu & multum laboris
 bus fatigari, quum ex maximo auxilio maximam me
 delam consequi liceat: Quare citra omnem formidi
 nem ueratrum dandum est, priusquam æger per mor
 bum excoletur, & uires auxilii exiles fiant. Comoda
 sunt quoq; sternutatoria ex ueratro albo & castorio,
 naribus admota post euacuationes: & que naribus in
 duntur ac infunduntur: & que pituitam per os detra
 hunt. Alimentu uero conuenit friabile & aliquo mo
 do calefactorium ac attenuatoriu. Ab oleribus autem
 omnibus frigefacientibus abstinendum est, & a fructi
 bus ac bellariis, caseoq; ac lacte, & a cibis crassefacien
 tibus ac inflantibus. Alia enim ex ipsis spiritum con
 turbant, alia densant. Acriora uero ex interuallis ex
 hibeantur, uelut sunt allia, thymbra, origanum, pule
 gium, & raphani. Sed & horum copia uitanda est.
 Semper autem cruditas cauenda. Nam cruditates
 omni re magis mentem uitiant. Vinum his conue
 nit tenue, album, & non ualde uetus. Per moderatam
 enim caliditatem tum alia non pauca potest, tum animam
 mansuefacit & ad tripudia apram facit, motum
 ei præbens concinnum ac sedatum. Multus autem
 aqua potus, & adhuc magis uini, pessimus est. Caput
 enim ualde humidat. Multa autem humiditas obli
 uiosissima est. Somnus sit moderatus, & a repletio
 ne fiat. Veneris uero usus sit rarissimus. Neque enim
 ad totam sanitatem conducit, neque ad animæ ratioci
 nationes. Immo & tristitiam inducit, & lancinatio illa
 in

S E R M O

in coitu contingens, conuulsioni quodammodo cognata est. Et perfrigeratio quæ succedit congelat quodam modo ac stupefacit intelligentiã. Cæterum post purgationes uniuersales ac locales, etiã sinapismus ocipitis cõmodus est, & post sinapismũ, balneum. Cruuditatis autẽ & lassitudo penitus uitentur, tũ aliarum corporis partium, tum maxime capitis ac ipsius mentis. Vitandi quoq; uehemẽtes ardores ac frigora. Ambo enim caput replent. Vitanda & edulia crassefacientia, & infantia, ac humectantia. At uero si quis ex his progressum faciat, etiã in sanis qui humidius caput habẽt, uictus rationẽ commodã præscribere poterit, ut quis optima memoria præset.

De commorsis à cane rabioso, aut his qui aquam triment. Ex Rufo & Posidonio. Cap. XXIII.

Quum canes natura calidi ac siccissimi sint, per æstatem ex ambiente nos aere aliam caliditatem ac siccitatem acquirunt, & ob immoderatã intemperaturam insanunt, & hæc infania rabies uocatur. Patiuntur autem hoc magis in illis regionibus, in quibus maximæ & inæquales ambientis mutationes inordinate fiunt: In quibus & heymes uehementes sunt, & æstus excellentes. Insanientes autem canes, & siti uehementi correpti potum nõ admittunt, eo qd insanunt. Vnde etiã magis intẽditur ipsis ueneni malignitas. Signa canum rabiosorum hæc sunt. Muti sunt & adeo deliri ut ne familiarissimos quidem cognoscant, sed hos primum attingant. Cibum auersantur, & siticulosi quidem sunt, non tamen bibunt, & plerunq; anhelant. Ore autẽ hiãt & linguam exerunt, ac saliuam largam & spumofam profundunt. Aures item inclinant, & caudam laxam tam habent, segniusq; incedunt, & uelut somnolentiores existunt. Si uero etiam cucurrerint, uelocius solito currunt intemptiue ac inordinate, huiusmodi canes fugere oportet. Omnes enim qd à rabioso cane morsis sunt,

*is quod
venit
sibi uel
ab horre*

sunt, si neglecti fuerint, aut male curati, in affectione timoris aquæ incidunt. Et hoc maxime patiuntur qui uitiolis humoribus repleti sunt. Vnde quidam statim ubi commorfi sunt, aquam & alios liquores timent. Alii post quadraginta dies. Alii post longius tempus. Cõtingit autem ipsis grauior perturbatio, quum aquam, aut aliud quoddam pellucidum speculum uiderint. Aspiciunt enim faciem suam rubicundam, ac toruentem, atq; ira plenam. Fieri autem potest, ut quædam admodum aliqui dicunt, etiam canis à quo morfi sunt imaginem in aquis apparere imaginentur. Recordati autem formæ canis confertim ab immodico timore corripuntur. Hoc uero patiuntur ob immodicam sceleritatem. Nam philosophus quidam morsus à rabioso cane, & generoso animo affectioni resistens, & in consequens ratus canem in balneo apparere: Apparebat enim ipsi quemadmodum etiam aliis hoc modo affectis: Ratiocinatus igitur & sic secum loquutus: Quid cani & balneo commune est: superauit affectionem, & sanatus est ab affectione, ubi citra timorem bibisset.

Quum igitur aliquis à rabioso cane commorfius est, eiquam celerrime per receptam curationem auxiliari oportet etiã si paruus & in superficie consistens fuerit morsus, de hac re certi, quod nullus ex his qui nõ probe curati sunt effugit. Primum itaque uulnus maius facere oportet, oculo ipsius per scalpellum diuiso ac dilatato. Deinde etiam fissuris inculsis omnem circum circa locum uellicare, eo studio ut effluxum sanguinis multum per locum efficiamus. Vlcus uero cauteriis ignitis amplioribus inurere. Deinde porrum imponere, aut panem cum sale trito, aut cepas, aut alliũ. Et ubi crustæ exciderint, ulcera ad dies quadraginta aut sexaginta à cicatrice arcere. Et si ad cicatricem puenerint, rursum per cinerem uitis aut ficulneum, & similia ulcera resolueri. Hac de causa bonum est etiã folia marrubii,

A E T.

n n

& ana

*historia**nullus morfi
nocturnus?**aperturam
inhibenda
curatio a
quædam sit
inhibenda*

S E R M O

& anagallidem imponere. Hæc uero etiam à ceraste
 serpente morfis magnopere auxiliatur. Ulcus autem
 perfundendum est chamæmeli, & radicis rumicis acu
 ti, quem oxallidem uocât, decocto. Noui ego quendam
 senem, qui ubi quis morsus esset à rabioso cane, sola
 oxallide curabat. Nam & ulcus decocto perfundebat,
 & herba integebat, & de ipsa bibendum dabat. Et
 hoc pharmacum uelut robustū ualde laudabat. Min
 gunt autē homines qui ipsam acceperunt multa & in
 temperata. Et propterea morbum regium hæc ex
 purgat. Nos uero etiam impetiginem ex ipsa cum
 aceto constrictam depellimus, & pruritus auxiliatur
 per eandem radicem. Vtimurq; etiam ipsa ad morsus
 canis rabiosi cum aliis auxiliis. Similiter facit etiā syl
 uestris rumex aculeatus, radicem habens oblongam,
 uelut raphanus paruus. Commodum est etiam ipsis
 pharmacū Galeni ex pice brutia. Est autem hoc. Pic
 cis brutiæ lib. i. opopanacis quadrantem, aceti hemis
 nas ii. Opopanacem cum parte aceti terito. Residuū
 uero aceti ad picem adice, & coque donec acetū con
 sumatur, atq; ita ad tritum in mortario opopanacem
 diffunde, & unita excipe ac impone, & hoc pharma
 co per dies quadraginta aut sexaginta utere, & non
 permittet ulcus cicatrice includi. Bonum est & theria
 cam antidotum ex uiperis oleo rosaceo dilutā uulne
 ri imponere. Sed & aridum hoc ipsis conuenientissim
 um est. Salis fossilis ʒ. viii. chalcitidis ʒ. xvi. Scillæ
 ʒ. xvi. rutæ uiridis ʒ. iiii. æruginis rasæ drac. iiii. seminis
 marrubii ʒ. ii. Reponitur siccarum sole, in area py
 xide. Utere primum sicco, donec crusta inducatur.
 Deinde cum rosaceo, donec crustæ excidant. Sed
 & potamogeton cum sale impositus nō permittit in
 cidere in affectionem timoris aquæ. Utere autem
 hac herba & humida & sicca. Danda est etiam an
 tidotus theriaca in potu per primos tres dies, nucis
 auelo

7
 7

quod essetiam
 multiplici
 rimouit

S E R M O

II

T H A

auellane magnitudine. Neq; enim aliquem noui qui eam accepit aquæ timore correptū. Nec uero ab aliis auxiliis abstinendum est, sed danda maxime est antidotus celebris ex cancris fluuialibus. Est autem compositio eius hæc. Cancrorum fluuialiu magnorum uiorum, in uase æris rubri uistorum cineris dextantem, gentianæ quincuncem, thuris ℥.i. preparandum est hoc pharmacum mense Augusto luna decima octaua. Si uero non affuerit quod sic præparatum est, nihil de hoc curiosus sis, sed quocunq; tempore paratum exhibe uelut dictū est. Præstat tamen lignis uitis exustionem ipsorum facere. Dato cochlearii mensuram cum aqua calida ad dies quadraginta, si ab initio hac positione usus fuerit. Si uero non ab initio, sed post aliquot dies, dato quotidie cochlearia duo, donec imple ueris quadraginta dies. Facit quoq; per seipsum cinis cancroru potus, & cum melle uulneri impositus. Præparatur quoq; antidotus ex nucibus, etiā febricitantibus iam conueniens. Nam supra hoc quod affectioni resistit, etiā somnum conciliat. Compositio eius hæc est. Sagapeni drac. ii. opii thebaici ℥. ii. croci sesquiscrupulum, lycii indici scrupulos. xi. & dimidium, carnis nucum iuglandium nõ ualde ueterum ℥. xl. excipe & exhibe drach. i. cum aqua pluuiali calida ad noctem, post uigorem febris. Ita ut mane quidem antidotum ex cancris, uespero uero ex nucibus præbeas. Quod si hæc antidoti non adsint, dato confectionem cyphi apellatam, siue eam quæ ex rebus. xxxvi. constat, siue eā quæ ex. xxviii. paratur habueris, commodus est etiā succus cyrenaicus aut parthicus, fabæ magnitudine deuoratus. Quidam hepar ipsius canis qui mordit coctum præbent commorso. Mergi quoque secur assatum datum cum oleo ac modico sale commodum est. Aiunt enim ita efficax ipsum esse, ut æger euestigio aquam petat. Sed & hippocampus

nn 2 marie

*nota de
thuris*

*lectio ex
canceris*

ex nucibus

S E R M O

marinus affatus comestus prodest. Sanguinem enim
 ipsius amorem aquæ inducere dicunt, & formidini
 aquæ resistere. Vnde iterum atq; iterum hippocampū
 edere iubent. Et ipsos hippocampos cū acri aceto tri-
 tos ulceri imponunt; & hoc pharmaco sæpe rabiem
 superarunt. Quin & catuli coagulatum cum aqua datū
 utilissime ab ipsis bibitur. Et ubi semel ipsum acceperint,
 assidue commouet ipsis potus cupiditatem, & bi-
 bunt etiam alios liquores intrepide. Oportet autē ca-
 tulum non multorum dierum esse, sed recens natū &
 adhuc lactentem. Prodest ipsis etiam leucanthemum
 herba pota. Tantam autē eius uim esse aiunt, ut si ex
 ea fundum poculi sublinatur ac exhibeatur, ipsi liben-
 ter potum accipiant. Idem etiam de chamæmelo tra-
 ditur. Vtilissimum autem est ipsis bitumen Iudaicum
 potum cū aquæ cyathis tribus. Datur ex ipso perfectis
 scrupulus unus, aut uelut aliud exemplar habet, 3. i.
 Vtiliter etiam datur syluestris fici uirgultorum cortex
 siccatus ac tusus & cum aqua potus. Et Lycium indi-
 cum. Et absinthium, & scordium, & centaurea parua,
 Aristolochia, artemisia, chamædryis, bryonię radix, po-
 lium, laser cancerorū fluuiatum decoctum multo an-
 tho cum ipso cocto. Substernitur autem commode &
 insternitur ipsis, ursæ pellis, & phocæ. Sed & hyænæ
 pellis efficacissima est, ut ipsis infecta uelociter mentē
 in integrum restituat. Quin & pellis hyænæ exusta, ita
 ut cinis in potu detur, affectionem formidinis aquæ se-
 dat. Cognitionem autem an homo à periculo libera-
 tus sit, ex his fumito. Vlcus nucibus regiis leuissime
 tritis tege. Sequenti uero die solue, & cataplasma
 gallo aut gallinæ edendum obice. Si enim ex eius esu
 non mortui fuerint, tunc ulcus ad cicatricem perducit-
 to, nimirum uelut liberato ægro à periculo. Vtere au-
 tē eodem etiam ab initio ad dinotionem. Si enim gal-
 lina ex esu cataplasmatum prima die impositi ulceri nō
 moritur,

moritur, scito non à rabioso cane hominem morsum esse. Si uero mortua fuerit, uice uersa. Primū enim ne attinget quidem. Si uero à fame coacta ederit, morietur, si rabiosus canis fuerit. Hoc igitur quotidie alterare oportet, donec ex eius esu gallina non moriatur.

Ceterū ulcus ipsum optime ac tutissime ad cicatricē perducit antidotus theriaca, cū rosaceo diluta. Ulceribus autē ad cicatricem perductis, ueratrū album præbeat ad totius affectionis destructionem. Nam & rabiosi canes hoc cum polenta accepto uomunt, & statim resipiscunt à rabie liberati. Fieri etiam poterit quod opus est, si per Rufi hieram infra purgaris, ubi quid prohibuerit ueratri acceptionem. Danda est etiam quotidie hiera, non ad purgationem, sed tanquam auxiliare medicamentum, nucis auellanæ magnitudine, cū cyatho decocti saluæ, aut herbæ sideritis, quam herachleam appellant. Quidā etiam sola ipsa utuntur, & multū prodesse dicunt, & propterea etiā Alyssum, ab eo quod rabiem eximat, ipsam nomināt.

In uictu indigentia & repletio uitanda sunt, & magis indigentia. Nam indigentię humorū malignitates auget, quod nequaquam cōmodum est ulceri maligno. Quapropter alimentū moderari oportet, quo & probe concoquat corpus, & succulentissimū ex bono succo fiat: Quin & egestionū quotidianarum & mictionū cura habenda est. Ad hoc autem faciunt & prædictæ radices, & scandix comesta, & fœniculum. Crethinum autem tum uentrē, tum urinam mouet. Cichoriū uero syluestre etiam stomacho cōmodum est crudū comestum. Appellant ipsum aliqui serim, aut picridem. Cōmodus est & brassicæ asparagus, & asparagus palustris, & rumex hortensis, & agrestis, & acutus. Et ex piscibus qui teneram carnem habent, gāmari & cancri, & herinacei recentes cū uino mulso. Ex carnibus extreme partes, & uolucres omnes montanæ, concoctu

nn 3 faciles

S E R M O

faciles ac boni succi. Vinū tenue & albū, non ualde ue-
tus. At uero præseruationis gratia singulis annis appro-
pinquante eo tēpore, per hierā præpurgari oportet. Et
instāte iam die theriacā antidotū accipere per triduū.

De cerebri inflammatione. Cap. XXV.

Cerebrum inflāmatum sepe ita intumescit, ut etiam
futuræ capitis disparentur, & dolorē maximū ac exu-
rentem cōpressis mēbranis inducit. Consequitur nau-
sea stomachi multa, & bilis uomitus, & rubor multus
in facie cōsistit, & oculi prominēt, & facies intumescit,
itemq; totū caput. His ergo uena secanda est à cubito.
Oportet quoq; à naribus & uenis sub lingua sanguinē
euacuare. Vtere etiā irrigationibus capitis, quarū ulus
aliās ad inflāmationes adhibetur, & cataplasmatibus hu-
meftantibus & concoquere ac maturare potentibus.

De erysipelate cerebri. Cap. XXVI.

Fit & erysipelas, hoc est, ignis sacer, in cerebro. &
patitur æger hæc. Dolet totum caput, & uidetur sibi
flammam in ipso habere. Et facies ipsius frigida est,
itemq; præcordia. Et os siccatur. His igitur uena se-
cetur, & præsertim uenæ sub lingua incidantur. Fos-
rinfecus autem adhibe capiti frigefacientia ungenta,
& passillos quibus ad erysipelata utimur.

De syderatione. Ex Galeno. Cap. XXVII.

Syderatio propter repentinum exortum, indicat hu-
morem crassum, aut frigidum, aut uiscosum implere
principaliores cerebri uentriculos, & non propter in-
temperiem totius essentia eius fieri. Magnitudinem
itaque periculi, ex magnitudine læsionis respirationis
coniecta. Quum enim respirationem multum impedi-
ri, & uix fieri uideris, non paruam morbosam affectio-
nem coniecte in cerebro factam esse. Est autem sydera-
tio Græcis apoplexia appellata, priuatio sensus & mo-
tus totius corporis, unā cū læsione principalium actio-
num, derepente incidens. Ex Archigene. Syderationis
affectio

affectio ex natura magna est, & uehemēter acuta. Con-
 tingitq; ut qui periculum effugerunt in diuturnū mor-
 bunt incidant, resolutionis aliquarum partium, aut
 etiam totius corporis, aut etiam uiolatæ rationis. *Se-*
nibus autem magis accidit affectio, & magis in hye-
 me, & constitutionem frigida, & ex uehementibus
 cruditatibus, & ardoribus uehementibus, & immo-
 dico uini potu ac ebrietate. Talia enim habitum per-
 frigerant. Et in summa qui in hanc affectionem col-
 lapsi sunt, uiuentes sunt cum mortificatione, aut cum
 tota sensus priuatione. Primum igitur corpus oleo
 calido inungendum est. Caput autem rigandum ros-
 faceo cum aceto. Coquendum est autem in aceto ser-
 pillum aut spondylium. Odoramenta quoque adhi-
 benda sunt, castorium, opopanax, & galbanum. Et
 aperto ore instillandum est acetum mulsum. Et pin-
 næ oleo cyprino, aut irino, aut narcissino imbutæ im-
 mittendæ sunt, & uomitus prouocandus, & sedes as-
 sidue illinenda cū ruta & cumino, addito nitro ac mel-
 le, ad flatu prouocandos. Si uero hæc nihil profice-
 rint, clysteribus utendū est ex decocto furfurum, & cu-
 cumeris syluestris radice, & centaurio, nitroq; ac mel-
 le. Aut ex muria cū melle ac oleo rutaceo. Enitendum
 autē est ut quod infusum est emittatur, per lumborum
 ac uentris frictionem. Et si opus fuerit etiam digiti in
 sedē immittantur, & obturamenta educantur. His per-
 actis, uenam secare oportet periculo prædicto. *Des-*
tractio autem fiat è dextra manu, & copia eius qui de-
 trahitur diuidatur. Cōmouere enim oportet tantum,
 non exoluere uires, & calorem extinguere: Inspecian-
 tur etiā pulsus in euacuatione, & faciei color, ac respici-
 ratio. Et si nihil mali consequitur, etiam repetenda est
 detractio. Post uenę sectionē, adhibeantur odoramē-
 ta excitatoria, & uociferationes. Et corpus totū inun-
 gatur. Et si qua pars resoluta fuerit insigniter, hapso

S E R M O

lanæ integatur ficyonio aut pingui ueteri oleo, imbuto. Qui uero ad uenæ sectionem inepti sunt, primum ad uomitum uelut dictum est, comoueantur, & sedes ipsorum illinatur his quæ status educunt. Deinde post illitiones, cucurbitis cocutere conamur magnis & fortibus, retrorsum iuxta lumbos affixis, & ubi per tempus aliquod attraximus, transferimus ipsas utrunque ad peritonem ac inam uentrem. Sæpe enim expresserunt ea que in uentre sunt, & simul cum expressione reuocarunt morbo occupatos. His uero nihil efficientibus, alia quando ipsi ausi fuimus ori hieram infundere. Et quæ suscipere non possent, quantum oportet, per clysterem infundimus. Et priusquam quicquam egeretur, accidencia concurrentia reuocarunt me ad ampliorē aggrationem. Et sanè permittit hæc affectio, ac cogit uel temere omnia tentare. Hæc igitur in necessitate fiunt. Vbi uero tolerare possunt, etiam reliqua auxilia adhibeant. Febris tamen occupat hominē, alios prima, alios secunda die, & exhibet spem salutis ipsa calamitas febris. Sed neque negligenda est. Verum si qua resident in intestinis, ea educere oportet. Si deorsum repant, per clysterem. Si sublimia sunt, per purgatorium inferne pharmacū, & maxime per hieram Archigenis. Post purgationem cucurbitæ præcordiis ac capiti affigantur cum scarificatione. Si uero aliqua compunctio etiā inferius fiat, illic quoque scarificatio adhibeatur, præsertim in mulieribus, iuxta uteri regionem. Quod si ad aliam quandam affectionem transitus fiat, curatio ad illam adaptetur. In summa uero prouidendum est in syderatis, ut facilis fiat per aluum ac urinas excretio. Curandum est autem ut accipiant cibos quotidie quidem, uerum paucos & leues ac calidos, & exterforia uel præditos, plerunque cum melle edulcatos.

De Resolutione. Ex Archigene. Cap. XXVIII.

Quum omnes nerui sensum simul ac motum amiserunt,

ferunt, Syderatio appellatur affectio. Si uero iuxta alteram partem, siue dextram, siue sinistram hoc contigerit, Resolutio uocatur, illius partis uidelicet iuxta quã facta est. Cõfiatur hæc affectio, humoribus multis uiscosis ac crassis neruos obturantibus, per quos motus uoluntarii perficiuntur. Manifestum igitur est quod redundantem humorem euacuare oportet. Nec uero aptius principium in his reperire datur quàm à uenæ sectione, si quidem permiserit ætas, habitus, tempus, studium, prægressus uictus, & reliqua quæ prohibere solent uenæ sectionẽ. Oportet autem moderatam detractionem facere, ut ne perfrigeretur. Frigiditas enim cum siccitate, uelut dictũ est affectionem inducit. Quã propter solum imminuenda est materia paululum per uenæ sectionem, & præsertim in prouectiori ætate. Detractio uero fiat à sanioribus partibus. In hoc autem tempore contacta esse oportet membra, hapso lanæ oleo sicyonio aut gleucino imbuto. In prouectioribus ætate, etiam castorium inspergendũ est irrigationi. At in his qui derepente resoluti sunt, uelut ex ardore, præstat irrigatione ex lanis succidis, & oleo ac aceto, aliquando etiam nitro. Sæpe uero irrigationẽ renouare oportet. Cibus conuenit his modicus. Sint autem sorbitiones alicæ lotæ, & succi ptisanæ. Interpositis diebus quibusdam à uenæ sectione, aluus subducatur, primũ clysteribus, Deinde etiam per aloes & polypodii ac colocynthidis cremorem purgetur. Conuenit etiã hiera Archigenis pro uiribus accepta. Post purificationẽ cucurbitæ affectis partibus adhibeantur. Si uero hæc ineptę fuerint, uicinis affigantur. Post cucurbitas utẽdũ est cataplasmatibus ex semine lini, & scœnograeo, ac ordeï farina, cũ oleo ueteri coctis, & pulueribus inspersilibus ammixtis. Aut etiã emplastris quæ acciperunt picem, resinã, mannam thuris, aliquãdo etiã bitumẽ. Egrege facit & artemisia coincocta, & calamin-

tha, ac ruta, & conyza. Postea uero etiam nitrum am-
 miscemus, & in muria cataplasinata coquimus. Modi-
 cam autem aquam esse oportet, quæ & ipsa in costu-
 ra consumatur. Postea autem pro lini semine, farinam
 loliaceam & fabaceam adhibere conuenit. Optimum
 est & erysimum. Deinde cerata & ungenta adhibean-
 tur. Alius autem semper facile solubilis fit. Catapotia
 ad resolutiones, tremores, & opisthotonicos. Succus cy-
 renaici, piperis, galbani, singulorum ꝑ. i. passo dissolui-
 to ac facito catapotia, & dato ex eis obol. ii. & his ac-
 ceptis absorbeant aquæ mulæ cochlearia duo aut tria.
 Aliud ad tremulos, resolutos, & opisthotonicos. Myr-
 rhe, castorii, styracis, piperis, æqualibus partibus utere.
 Aliud. Opopanacis, sagapeni, castorii, myrrhæ, succi
 cyrenaici, piperis, uirgultorum rutæ, singulorum ꝑ. i.
 præpara catapotia & exhibe & insuper absorbeant
 aquam mulsam. Ungenta uero idonea sunt huiusmo-
 di. In aliquo ex prædictis oleo scillam macerare opor-
 tet in sole ad dies quadraginta. Si uero tale oleum nõ
 affuerit, in præfens scillæ sextantē in olei sextario co-
 quere oportet. Similiter etiã canchry, hoc est libanoti-
 dis semine utendum est. Ammiscendum est ceræ parū,
 & galbani, & propolis, aliquando etiam castorii ꝑ. i. &
 adarces ac euphorbii, singulorum ꝑ. iiii. & nitri ꝑ. iiii.
 Cōmoda est quoq; ranunculus herba similiter præpa-
 rata. Manifestum est autem quod à lenioribus incipe-
 re conuenit. Sed & cerata ex his parari possunt, adie-
 cto pyrethro, baccis lauri, nitro, sinapi. Malagmata ue-
 ro conueniunt ex baccis lauri, & quod uiride appella-
 tur. Sæpe uero sufficit, ceratum cyprinum, largo sinapi
 ammixto, quod malagmatis usum exhibet. Cōueniunt
 etiam smegmata ex fece uini, & aceto, & cōbusta adar-
 ce, euphorbioq; ac calce uiua parata. Sed & dropaces
 ipsis cōmodissimi sunt. Sint autē leuia omnia quæ im-
 ponuntur propter corporū debilitatem. Reuocat au-
 tem

tem sensus etiam thapsia cum aqua illita aut cū aceto; post dropaces. Item illitio ex cantharidibus. Verū ul-
 cerationes ex talibus sientes cicatrice citius includere
 oportet. Quin & sinapismi ipsi cōmodi sunt, & postea
 balneum. Vtendū est post purgationem etiam potio-
 nibus ipsis conuenientibus. Castoriū itaq; assidue ipsi
 detur ʒ.ii. pondere cum aqua mulla. Et opopanax ma-
 gnitudine fabę, cum castorio, & sagapeno erui magni-
 tudine ab ipsis deuoretur. Item succus cyrenaicus ea-
 dem magnitudine. Sed & sarmetorum uitis uiridium,
 decoctum, à ieiunis assidue potum, ualde prodest par-
 tibus corporis resolutis. Vtilissima est etiam post pur-
 gationes & alias euacuaciones, theriaca ex uiperis an-
 tidotus, & mithridatica. Est & simplicius pharmacum
 ualde celebre ad huiusmodi affectiones, hoc. Castorii,
 seminis rutę syluestris, opopanax, sing. obol. ii. pyre-
 thri obol. i. acori tantundem, piperis grana. x. Cū aquę
 mullę cyathis. ii. dimidium huius totius primū dato,
 robusto uero totū. Vniuersa uero curatio à capite ini-
 tium sumat: Hoc enim radix est & principiū totius affe-
 ctionis. Quapropter illitiones ipsius sint, castorium,
 peucedanum, bacca lauri, & menta. Hęc modico acri-
 aceto excipiantur, addito irino ungento, ut liquidioris
 cerati crassitudo fiat, & illinatur ex hoc totum caput
 usque ad frontem. sed & odorama eiusdem gene-
 ris adhibeantur. Postquā autem alius efficaciore cly-
 stere præeuacuata est, & totum corpus iam minus su-
 perfluitatum habet, cucurbitę capiti adhibeantur cum
 scarificatione, primum quidem tali quę multū sangui-
 nem extrahere potest. Deinde uero moderatiore. Hoc
 autem auxilium sæpe adhibendum est, leuibus & ina-
 nibus cucurbitis primum capiti circumpositis, & dein-
 de locis agglutinatis. Sic enim affixę nihil minus quā
 reperita sanguinis detractio possunt. Tonsura uero
 non solum cucurbitarum gratia, sed etiam per se ipsam
 assidue

metod

S E R M O

assidue fiat. Si uero ambiens nos aer non fuerit frigidus, etiam rasura comoda est. Statim autem predictis illitionibus caput modice confricandum est. Postquam autem detracta fuerit materia, etiam sternutatoriis & pituitam per os ducentibus utendum est. Ego uero etiam crustas inurere non dubitarim per ignem, aut per medicamentum. Vnam quidem circa occipitis cauitatem, quo loco spinalis medulla initium habet. Duas autem ab utraque ipsius parte. Tres aut quatuor in uertice. Vnam ex his in medio capitis, tres circum ipsam. Ulceribus enim diutius fluidis permanentibus, non despero perfectam restitutionem. Reliqua diæta sit attenuatoria, uentri comoda, nihil uiscoli aut uirosi habens. Et que urinam cient alimentis ammiscantur. Utendum est etiam potionibus relatis ad morbum comitalem, & ugentis ad arthricos referendis. Quum enim communia sint hæc, superfluum est eorum etiam hic meminisse. Si uero fuerit æstas, etiam in totum detegantur loci, & denudati aeri exponantur. Quibusdam enim hoc tempore principium recuperationis actionum contigit.

De superciliū aut palpebræ resolutione. Cap. XXIX.

Si superciliū aut palpebra fuerit resoluta, curabuntur ugentis calidioribus & acrioribus fronti illitis. Palpebra uero collyrio ex sandice & germinū oleæ succo illinatur. Optimū autem in ipsis, & maxime in supercilio relaxato, hoc. Mastichen cum succo brassicæ non loterito, & distenta frōtis cute, fronti crassius illine. Perfeuerante uero affectione, palpebram quidem sutura curat. Supercilium uero fasciolæ de fronte ablatio.

De conuulsione canina. Cap. XXX.

Caninam conuulsionem uocant mandibulariū musculorum resolutionem. Distorquetur igitur in obliquum os & nasus & oculus, & in summa, dimidia faciei pars. Auxilia itaque resolutæ parti adhibeantur, non oppositæ. Decipiuntur enim aliqui, qui mandibulam

bulam ab opposita parte distrahi putant. In communi igitur ipsis commodant omnia in resolutione relata. Nā & sanguinis detractio, si nihil prohibuerit, & purgatio, & clyster, & cataplasmata, & ungenta, & malagmata, & sinapismi, & taspix usus, conducunt. Priuatim uero deligatura quę ad opposita reducit. Et sanguinis detractio à uenis sub lingua. Et cucurbitę duobus uerticulis impositę. Et quę pituitam per os detrahunt, itemq; quę per nares. Iam uero etiam acris illitionibus utendum est ad oculum affectum, præsertim collyrio ex sandyce & germinum olę succo.

Lingux resolutę curatio. Cap. XXXI.

Si lingua fuerit resoluta, uenę sub ipsa secentur, corpore uniuerso prius euacuato. Et cucurbita sub mentum ponatur. Et quę pituita per os detrahunt, & collutiones ex sinapi, & lingue exercitia adhibeantur. Resliqua item occipitio ac collo uniuerso admoveantur, uelut sunt illitiones acres, & epithemata, & sinapismi.

De instrumenti uocalis resolutione. Cap. XXXII.

Resoluitur & uocale instrumentum, faucium inquam musculi, & extremitatis asperę arterię, immo etiam thoracis superiores. Spiritus itaq; in ipsis supprimitur. Quidam etiam gracilem uocem acquirunt. Alii uix loqui possunt. Et alii aliter uox impeditur. Proinde post uniuersalia auxilia, etiam thoraci adhibeantur ea quę antea enumerauimus. Et gargarismi acres ipsis exhibeantur. Priuatim uero ad ipsos utendum est spiritus detentione, & coaceruata expiratione, & concinna uociferatione. Post hæc autem per uictum ac exercitia uniuersum corpus corroboretur.

Deglutitionis resolutę curatio. Cap. XXXIII.

Si deglutitio resoluta fuerit, hoc est, delatrix ciboꝝ promptitudo: Nam si stomachus, hoc est gula, resoluta fuerit, perniciem inducit: calida omnia adhibenda sunt. Priuatim uero conandum est ut cibi indantur quã

S E R M O

quàm penitissime, ut ne ad asperam arteriam dilabatur. Cucurbitæ quoq; mento affigantur. Et ungenta usurpentur ad partes iuxta tonsillas acria, ex castorio, fagapeno, succo cyrenaico præparata. Gargarismi ite ex sinapi. Et quæ commanfa pituitam ducunt. Forinsecus quoq; adhibendæ sunt illitiones communes prædictæ ipsi mento.

Vesicæ resolutæ curatio. Cap. XXXIIII.

Vesicæ resolutio siue detinuerit urinas, siue inuoluntarie excreuerit, iisdem cõmunibus auxiliis curabitur, circa pectinem & maxime circa intercapedinẽ inter anũ ac scrotum adhibitis, qua parte situm est uesicæ collũ, quem locum quidam sran, id est catenulam appellat. Utendum est autem supra prædicta, irrigationibus pectinis ex ungento nardino, & malabathrino susinoq; ac sicyonio, in quo cocta est eryngii radix, cyperus, cardamomũ, ruta. Sed & sedes his illinenda est. Post cõmunia uero auxilia, etiam per infusa in anũ conandũ est reuocare uesicæ actiones. Sunt autem hæc, à principio quidem castorium cũ oleo sicyonio, aut ruta, aut cumino, aut anetho in oleo cocto. Deinde cõtaurii, & colocynthidis decoctum, ita ut modo cum aqua, modo cũ ptisanæ succo simul coquantur. Optime facit & anagallidis succus. Et origani ac thymi decoctũ. Omnibus autem ammiscendum est oleum sicyoniũ & castorii: Aliquando etiam opopanaca & galbanum in ipsis eliquamus, si frigoris sensus ipsis astuerit. Infundimus etiã per colẽ oleum sicyoniũ cum castorio aut opopanace. Quandoq; etiam silphium in oleo coquimus. Priuatim uero in his qui urinas detinẽt cathetere instrumẽto immisso ad urinas prolectãdas utimur. Et post urinæ euacuationẽ, cathetere adhuc infuso, aliud quod ex prædictis infundimus angustissima fistula ad utrẽ parata, quæ catheteri adaptari possit. Et mirũ est quanta inde utilitas emergit, ex infuso uidelicet post

urinas

urinas excretas. Vt edū est autē in utriusq; ēt urinā ciētibus per interualla: Velut est sion, & iunci odorati flos ac similia. Vt edū & aceto ac uino scillino. Dicitur autē de his amplius in Sermone de affectionibus uesicæ.

Colis resoluti curatio. Cap. XXXV.

In colis resolutione urinæ excretiones non impediuntur. Seminis autem excretio & coitus impeditur. Oportet igitur auxiliis ad uesicā relatis uti. Priuatim uero nunc etiā coxēdicibus calefactoria adhibere. Et iam quoq; tentiginem cientia, de quibus suo loco dicitur, exhibere. Facit autem cum reliquis pudendum cerui foemori uelut zona alligatum. Et carnes ipsius comestæ, & polyphi marini, & herinacei. Et ex uolucris sturni. Castorium autem in omni resolutione commodum est. Cauenda uero sunt in ipsis omnia frigida edulia ac potiones.

Intestini recti resoluti curatio. Cap. XXXVI.

Intestino recto resoluta omnino inuoluntariæ stercorea excernuntur. Aliquādo uero etiam sistuntur. Itaq; etiam auxilia eadem sunt quæ in uesica sunt relata, coxēdicibus adhibita. Priuatim uero in his, nunc adstringentia & corroborantia, nunc pinguis & leuia, per clysterem infundimus, & rursus mordacia ac lancinantia. Proinde cupressi ac rubi decoctum adstringit, maxime ubi immodice egerit. Suillus autem & anserinus adeps, & oleum maluæ maxime pinguefacit ac lenit, ubi stercorea supprimuntur aut acria existunt. Muria uero & colocynthidis decoctum, itemq; centaurii, artemisii, conyzæ ac thymi lancinant ac mordent. Egrege facit & trifolii bitumen olentis decoctum. Quum autē frigiditatis sensus affuerit, cōmodū est silphium, & gentiana, & bryonię radix, in omnibus infusus sedis. Ego uero aliquando etiam acopon lasitudinem. Eximens ex euphorbio paratum dilutū, per clysterem cū scenigræci decocto immisi, & bene successit.

Cruris

S E R M O

Cruris aut alterius cuiusdam membri resolu-
luti curatio. Cap. XXXVII.

Si crus aut manus, aut aliud mēbrū resolutū fuerit, cōmunia auxilia in resolutione relata adhibeantur, & exercitia moderata unicuiq; parti cōgrua. Vtendū est etiā in omni resolutione ungentis quæ ad arthriticos referentur. Cibi uero sint in omnibus faciles cōcoctū, attenuatorii, uentri cōmodi, nihil uiscosi, aut mali succi habentes. Vinū sit albū, tenue, & nō ualde uetus. In summa uitāda est corruptio, frigiditas, ardor, ocium, lassitudo, coitus, uini multi potus. Ex epistola Archigenis ad Marsum, portio resolutis conueniens, de qua sic ait. Optimū est hoc pharmaciū, & ad eiusmodi affectiones ualde à me probatū. Castorii, seminis rutæ syluestris, opopanacis, singulorū obolos.ii. pyrethri, acori, singulorū obolū unū, piperis grana.x. Cū aquæ mulse cyathis.ii. dimidiū ex hoc primū dato: robusto uero totum. Indicat autem obolum habere siliquas tres.

De conuulsionibus aut distentionibus. C. XXXVIII.

Quum statim à principio, aut non multo post principium morbi, fiunt conuulsionē, & permanferint, ex repletionē originē ducūt. Quū autē multis sudoribus prægressis, aut uomitibus, aut uentris excretionibus, aut sanguinis eruptione, aut post uigilias, aut famem, aut motus multos & uehementes constatæ fuerint, ad euacuationē consequuntur. Et ubi etiam in sanis cōtingit aliquas partes repente conuelli, ob repletionem fieri necesse est. Si uero ex febris ardentibus succedit conuulsio, ob uehementem nimirum totius corporis, & maxime neruofarum partium siccitatem contingit, & est huiusmodi malum maximum ac fere incurabile. Quum igitur corporis partes antrosum distenduntur, emprosthotonus appellatur: quum retrorsum, opisthotonus, quum uero æqualiter in utraque partem tenduntur, tetanus uocatur, conuulsionē itaq; obue-

ob uehementem siccitatem nemo curauerit. Eas autē quæ ob plenitudinem aut inflammationem fiunt cura ueris, plenitudinem quidem euacuādo, inflammatio- nem uero, propriis ipsius auxiliis adhibitis. Fit etiam conuulsio in his qui uehemēter ob uomitus lancinan- tur, & sedatur ubi quæ molesta sunt per uomitum fue- rint reiecta. Auxiliatur cōuulsis succus cētaurii, tenuis potus, & seseli cum aceto mulso aut posca. Castorium autem nō solum potum, sed etiam foris illitum com- modat. Atq; hæc exhibemus his qui ob plenitudinem conuelluntur.

De Tetano siue distentione, & conuulsione.

Ex Archigene. Cap. XXXIX.

Quid significet tetani nomen, iam ante dictum est. Corripiuntur autem hac affectione cum ob alias cau- sas, uelut dictum est, tum ex uulneribus, & in fœminis ex abortu. Verum tetani ex uulnere sientes non ita sa- nantur. Neq; autē pueris, neq; senibus conuulsio fit tes- tanica. Infantes enim magis infestat morbus comitia- lis. Quare negligendum non est, sed uena secanda, si di- stentio ex uulnere cōsequitur. Copia uero detrahēda est multa quidē, sed tamē non usq; ad animi deliquiū. Et paulo post exhibeatur alica cū aqua mulsa. Sit au- tē modicū quod exhibetur. Et ex aqua & oleo tepido ægri illinantur, & in solio desideant infra umbilicum. Oportet autem & partes quæ non madefiunt præilli- nire, & præsertim caput, & probe contegere ut ne im- pleatur. Ungēta autē & illitiones adhibeātur ex oleo ficyonio, & gleucino, aut irino, aut oleo ueteri. Cōue- niunt & ungenta lalsitudinē eximentia moderate cal- facientia, uelut est quod fœtidum appellatur, & quod ex samplicho fit, & quod ex populo nigra, & similia. Quorum cōpositiones in Sermone de arthriticis refe- rentur. Si uero non à uulneribus, sed ex repletionem fiat tetanus, post uenæ sectionē, ungentis magis lancinan-

A E T,

o o tibus

S E R M O

tibus utendum est, quæ adarcen habent, & similibus. Deinde etiam cataplasmata locis affectis adhibeantur quæ laxare ac discutere possunt simulq; lenire. Et hæc maxime musculis circa collum & maxillas ac spinam adhibeantur. Horum autem materia sit foenumgræcum, & semen lini, & farina ordacea ac loliacea. His addatur terebinthina, resina, & galbanum, & mel ac oleum multum, in quo decocta sunt ruta, conyza, aut artemisia, aut libanotis. Infarciatur etiam aliquando ammoniacū thymiama. Sint autem mollissima ac leuia cataplasmata. Sed & fomentum adhibeatur incūbente cataplasmate, ex uestica magna & oleo calido semiplena. Aut ex sale frictio, aut ex milio in sacculis. Sed & cataplasmata in saccos coniecta imponantur, ut fomentum circa inquinamentum fiat, & præsertim si capiti id imponere oportet. Vitandæ autem sunt assidua irrigationes capitis. Caput enim inde repletur. Occupet cataplasma & irrigatio, ceruicem & maxillas ac totam spinam usq; ad lumbos. Inspargatur irrigationibus castorium. Et cucurbitæ cum scarificatione locis affectis omnibus affigantur. Temporis autem successu etiam folia ex oleo assumantur moderate, bis aut ter in die, ita ut quinta olei pars ad ignem calefiat, reliquum in solium mitatur. Domus autem calida apparetur. In potu conueniunt optimum apomeli, & radicis silphii decoctum, & ipsa trita, & hyssopi decoctum, & succi cyrenaiici magnitudo erui deuorata, & myrrha troglodytica magnitudine fabæ. Ex omnibus autem minime offendit, & maxime efficax est castoriū tritum datum cochlearii mensura. Post hæc commendant sedis illitiones ex ruta & opoponace. Auxiliatur & oleum infusum rutacei cū terebinthina. Danda est ipsis & Archigenis hiera ʒ. ii. pondere cum pari castorio, cum ptisanæ succo ac melle. Deinde quædam ex aliis dentur, & ipsum castorium per se.

De

De capitis dolore distinctiones. Ex Galeno. Cap. XL.

Qui citra distinctionem doloris capitis auxilia descripserunt, maius detrimentum quam emolumentum his qui eis fidem habuerunt, attulerunt. Neque enim omnes ob unam affectionem caput dolent. Sed tunc ipsae affectiones plures sunt, tum curatio ipsarum singularum propria existit. Vna enim affectio est iuxta intentionem simplicem citra humorum complexum: Alia iuxta humorum qualitatem: Tertia uero multitudinem tantum ipsorum humorum contingit: Quarta quum multitudo haec transitus humorum ac uaporum obturatur. Et ad has adhuc alia, quum ob imbecillitatem in aliquibus capitis partibus spiritus flatuosus nascitur. Vehementissimi igitur capitis dolores fiunt iuxta caliditatem ac frigiditatem. Moderati uero iuxta siccitatem. Ad humiditates autem nullus consequitur dolor. Eodem modo quum ob redundantes humores siue iuxta omnes capitis partes, siue iuxta unam quacunque tandem dolor contigerit, uehementior quidem ob calidos ac frigidus: moderatior autem ob resiccantes citra caliditatem aut frigiditatem manifestam oboritur. Humiditantes autem penitus nullum dolorem inducunt, quantum ad qualitatem ipsorum attinet. Nam ob multitudinem, citra quidem obturationem, grauatur caput. Cum obturatione uero dolores inducunt. Si uero multitudo mordacem qualitatem habuerit, dolorem augebit. At uero spiritus flatuosus & uaporosus distinctionem efficit citra mordacitatem.

De dolore capitis, ex ardore aut caliditate oborto.

Cap. XLI.

Capitis dolores ex ardore solis aut caliditate obortos sanant quae frigefaciendi uim habent, citra manifestam adstrictionem. Optima uero ex ipsis sunt quae effectum tenuiorem habent. Quapropter nihil melius est ab initio quam optimum rosaceum frigidissimum

factum

S E R M O

factum, & sincipiti affusum. Sit autem rosaceum eo anno factum ex oleo omphacino, citra salis ammixtionem. Proximum à rosaceo locum habet chamæmelinum, ubi moderatam frigiditatem inducere uolumus. Quum enim uehementer frigefacere uoluerimus, semper uiui succum ammiscere conuenit, aut polygoni, aut lactucæ, aut uuæ acerbæ, aut portulacæ, aut pampinorum uitis, aut psyllii, aut intybi. Papaueris autem & mandragoræ succus uehementer frigefacit. Quapropter nociuus est. Cæterum Erasistratus maximum presertium in calidioribus habitum esse dicit, ubi quis in sole uersaturus sit, si spongiam latam, desam, aqua imbutam, & probe expressam capiti imponat. At si dolosa caliditas in capite inualecat, una cum spiritu fiatuo solo, ab initio quidem curatione per repulsoria utendum est, quæ ex adstringentibus ac frigefacientibus contingit. Postea uero ex mitigatoriis ac concoctoriis medicamentis aliquid ad repulsoria ammiscere oportet. Deinde etiam ex disculforiis quippiam addendum, paulatim detrahis pharmacis quæ repellunt.

De dolore capitis in febribus. Cap. XLII.

In capitis doloribus in febribus coincidentibus, uena secunda est in prima aut secunda remissione, si nihil impedierit, & præsertim in bono habitu præditis ac multo sanguine refertis. Animaduertendum est autem ne ob exhalationes ex uentre fiant, aut propter aluum suppressam. Si uero posterius post septimum irruant, præuatuata memorabiliter per clysterem aluo, cucurbitæ occipitio aut ceruici affigatur. Et caput ex olei irrigationibus mitigetur, rosacei quidem in calidioribus, & hora æstatis, cum modico aceto, chamæmelini uero in non ualde calidis. Anethini autem in frigidioribus habitibus, & in hyeme, quinta aceti parte addita. Frons uero illinenda est ex cytheos confectioe in frigidioribus, Crocomagmate autem in calidioribus.

Porro

Porrò medelę doloris capitis ex febrium magnitudinē oborti, in febrium tractatione supra descriptę sunt.

Ad capitis dolorem ex ebrietate & meri potu. Cap. XLIII.

Vina temperie calida maxime generant capitis dolorem, ut quę omnino quidē uaporibus caput replēt, aliquando uero etiam humoribus calidis. Proinde opus est multitudinē quidem euacuare, caliditatē uero frigi facere. Rosaceum igitur aut tale quoddā non ualde frigidū satis est capiti adhibere. Somnū item ac quietem. Et ubi talia per totū diem fuerint adhibita, in uesperā lauare oportet, & boni succi cibis nutrire, non tamen calefaciētibus. Qualis est pisanę aut alicę succus, & panis ex aqua, & oua sorbilia sine garo, & lactuca seruefactę. In potu omnino utendū est aqua. Post omnem uero cibum, parum dandum est de malo punico, aut piro, aut pomo, aut uua passa. Sequenti uero die lauetur, & boni succi cibo nutriatur. Et uinum tenuē album modicum detur. Cæterum præsumpta ebrietatem arcēt hæc. Amygdalę amarę quinque aut septem à ieiuno comestę. Vinum absinthites aut myrteum præsumptum. Et ipsę myrti bacca præsumptę. Brassicę cauliculi præcomesti. Ebrietatem autē extingunt postea ingesta, centaurii tenuis decoctū, ceruicium cornu, uerbenacę rectę semen cum aqua.

Perfrigerati capitis medelę. Cap. XLIIII.

In capite recens frige facto, rutaceo oleo calido sinu ciput irrigare oportet. Si uehemētiore caliditate opus habuerit, parum euphorbii oleo iniiciatur, aut unguentum irinum illinatur, aut amaracinum, aut laurinum, aut serpillinum, aut nardinum. Frons quoque talibus inungatur, & narium ac aurium meatus illinantur.

De capitis dolore à stomacho. Cap. XLV.

Quidam etiam si modicus in uentre, & maxime circa os ipsius, humor acris fuerit collectus, statim caput

00 3 dolent,

dolent, humoribus in uentre paruos uapores ad caput mittentibus, ut aliquibus ipsorum suffusis similia symptomata accidant & exhalationibus, si non cibum ingesserint. Et propterea famem ferentes læduntur. Augetur enim ipsis huiusmodi humorum malignitas propter inediam. Oportet itaque sic uexatos sanare, ita ut nihil capiti adhibeamus, uerum quam citissime molestos uentris humores euacuemus, aqua tepida exhibita in potu, & immixtis pennis uomitu proritato. Deinde uero post modicum interstitium cibus boni succi & stomacho commodus detur, si fieri potest lotis post uomitum: Sin minus, ante balneum. Atque hic tantis sit ut ne lædantur dum lauantur. A cœna uero parum bibant, & sequenti die mane absinthio & eadem diæta utantur. Et de cætero quotidie circa horam tertiam aut quartam modicum panem accipiant cum oliuis albis, aut cum uua passa, aut aliquo huiusmodi, per experientiam reposito, eo quod singulis optimum est. Aliud enim alii optimum est, iuxta naturæ proprietatē. Interpositis autem horis duabus balneum petant. Pessima porro affectio est, ubi uitiosis humoribus in uentris tunicis absorptis, aut ineluibiliter infartis, nausæ ac lancinationes inducuntur. Quibus optimum auxilium est aloë pharmacum, quod aloës quidem habet drachmas centum, reliquorum uero quæ recipit singulorum drach. vi. croci uero drach. iiii. aut minus, crocus enim caput percellit. Datur ipsis ex hoc pharmaco drach. i. cum aquæ cyathis duobus. Cauenda autem sunt in omnibus, & præsertim his, edulia natura capitis dolorem inducentia.

Quæ ex natura capitis dolorem inducunt.

Cap.

X L V I.

Non solum in his qui caput per stomachi consensum dolent, sed etiam in omnibus capitis affectionibus, uitanda sunt quæ natura capitis dolorem inducunt. Sunt autem hæc: uiticis semen, absinthii succus,

lactis

lactis potus, glandes quercinæ comestæ, oliuæ nigrae,
memecyla, eruum. Hoc etiam articulos exoluit. Am-
plius autem lædunt myrrha, thus, hederæ corymbi.
Mentem uero perturbant lentisçi fructus, crocus, pe-
cedanum, cyclaminos sicca cum uino pota: styrax mo-
dicus quidem potus, tristitiam discutit, multus autem,
turbulentos somnos facit.

Ad dolorē capitis ob plagam. Cap. XLVII.

Si uulnus ob plagam factam fuerit, glutinatoriis &
inflammationem arcentibus pharmacis utendum est,
postquam ulceris labia fibulis impositis constrinxeris-
mus. Si uero usq; ad pelliculam os caluæ ambientem
plaga penetret, diducta pellicula plauariam ambiente
osseq; conscalpto, iuxta concarnationis modū curare
oportet. Contingit autem non parū sæpe, in casu præ-
sertim ex sublimi facto, ut quædam partes circa cereb-
rum aut membranas eius abrumpanitur, quando sanè
etiam periculū uehementius & acutius imminet. Opti-
mum itaq; fuerit in his, nisi ætas prohibeat, & nisi uita-
lis facultas debilis appareat, à uenæ sectione curatio-
nis initium facere. Quod si aliquid uenæ sectionē im-
pediat, aluum per clysterem euacuabimus, reuulsionis
simul ac euacuationis gratia. Deinde auxiliis ad in-
flammationes commodis utemur. At uero membra-
nam cerebri fauciatam, inquit Archigenes, probe glu-
tinat calaminthæ succus infusus, & farina milis arida
inspersa. Deinde butyrum, & rosaceum, & adeps suilo-
lus infusus uetus, simul mixta & tepesacta infusa.

De cephalæa. Galeni. Cap. XLVIII.

Cephalæa inueteratus & egre cedens capitis dolor
appellatur, qui ex facili occasione maximas exacerba-
tiones habet, adeo ut neq; strepitus, neq; uocem uehe-
mentiore, neq; lumen splendidum, neq; uini potum,
neq; odoramenta caput replentia tolerare possint, neq;
que item motū. Sed in quiete ac tenebris ob dolorum

oo 4 magnis

S E R M O

magnitudinem decumbere uelint: nam uelut à malleo sibi pertundi uidentur: quidam uero uelut contundantur, aut distendantur & quæ circa caput sunt sentiunt. Nō paucis autem usq; ad oculorū radices, dolor progreditur. Habet autē hæc affectio aliquando cōtinuos dolores, aliquando exacerbationes & intertalla, siue ordinata, siue inordinata. Intermitunt enim aliquādo eiusmodi exacerbatiōes, uelut in comitiali morbo correptis, interceditq; tēpus aliquod quod omnino accursari non potest. Manifestū igitur est hanc affectionem consimilem aptitudinem capitis, ut facile lædatur, uelut in cephalalgicis habere. Verum ad maiorem debilitatem deueniunt in hac affecte capitis partes. Et quidam ex eis cerebri mēbranas dolitant. Quidam uero membranam tantū caluariam ambientē. Dolores igitur cum grauitate, humorū multitudinem indicant, cū mordacitate uero, aut humorum, aut uaporū acridionem. Cum pulsu autem inflammationem. Cum tensione uero, siquidem citra grauitatē ac pulsum fiat, status tenuis & uentosi multitudinem demonstrāt. Si uero cum pulsu, membranosi corporis inflammationem. Si uero cum grauitate distentio fiat, humorū multitudinem intra membranas contentam. Et dolores quidem in superficie hærentes, membranæ os caluæ ambientis affectionem significāt. Qui uero in profundo sunt cerebri membranarum. Quibus enim affectio inter caluariam est, his dolores usq; ad oculorum radices procedunt, eo quod oculorum tunica, ex cerebri membranis ortum habeant. Si quidem igitur humorum aut uaporū multitudinem repperis causam, siquidem propter totius corporis repletionem facta est, uniuerso corpore euacuato capitis dolorem sanabis. Si uero uelut debile existens caput, ad se sublato humores ac uapores susceperet, materiam reuellere oportet in totū corpus, atq; ita particulā mederi. Per clysteres itaq; reuulsio fit, &

fit, & ligaturis extremitatum, & pluribus infernarum partium confriktionibus. Interdū etiam sanguinis deo tractione. Caput autem curabis, quando quidē reuulso foriis uti oportet, per repulsorias irrigationes. Post totius uero corporis euacuationem, iam caput euacuabitur ac disculso foriis uteris. Deinde his quæ corroborare possunt. Repellit igitur oleum omphacinum, & rosaceum per se, & cū aceto, & quod ex papaueris capitibus, & oleæ teneris germinibus, & hederæ cacuminibus, ac menta uiridi apparatus. Adhibeantur autem remedia tepida quidem, ubi frigidior & crudior fuerit humorū multitudo. Frigida uero, ubi calidior & biliosior extiterit. Discutit autem oleum dulcissimū calidum, & hoc magis inueteratū, item scyonium. Si uero crassior fuerit humorū multitudo, spondylium aut serpillū, aut pulegii conā, aut calamintham, aut mentam oleo incoquens, multitudinem euacuabis. Eadem hæc etiā robur parti addunt. Quapropter usq; ad perfectam curationem eis uti conuenit. Omnium porrō maxime discutit, & mirifice corroborat, uerbenaca restā, præsertim uiridis. Immo etiam arida cū radicibus, & simul cū serpillō, oleo incocta. Coniicienda etiam ad ea crocodiliadis maximæ circa aquas nascentis radix. Quin & ipsam per se uerbenacā, si oleo, incoxeris, caputq; inde rigaueris, omni capitis dolori antiquo, ex frigiditate aut ex crassis humoribus oborto medeberris. Maxime etiam profunt sub aquario uase nascentes aselli, millepedæ appellati, si cum oleo coquantur.

De hemicrania. Ex Galeno. Cap. XLIX.

Affectio dolorosa iuxta dimidiam capitis partem contingit, quam hemicraniam appellant, & ut plurimum per circuitum exacerbatur. Fit autem propter influxum uaporum, aut humorū, siue multorum, siue calidorum, siue frigidorum. Et aliquibus contingit ut extra caluariā doloris sensum perceptent. Quibusdam

o o s autem

S E R M O

autem in capitis profunditatem penetrat. Aliqui uero temporum musculos uehementer dolent. Dinotiones autem ex his quæ de cephalæa dicta sunt fiant. Proinde de purgare ipsos oportet, aut prius uenam secare, atque sic localibus auxiliis uti, ita ut quis tum per digitos suæ manus, tum per lintea, dimidiam frontis partem, & maxime circa temporū musculum, confricando excoalefaciat, ante exacerbationis tēpus hoc faciens. Post exacerbationē uero hemicranicis appellatis pharmacis utendum est, siquidem multa caliditas in doloribus percipiatur, his quæ refrigerans quippiam habent. nō præsentē uero caliditate, his quæ multum calefaciunt. Vtriusque uero aliquid ex his quæ robur addunt miscetur, quod adstringētē habeat facultatem. Optimum porrō est unguentum quod habet euphorbii unci. i. cere quadrantē, olei dulcissimi lib. i. Ex hoc dimidiam frontis partem unā cum temporum musculo illine. Commodissimū est ad frigidas affectiones, ut sæpe ex unico eius usu ante balneum, dolor cessarit. Sic autem affectis prodest etiam in aurem infusum oleum tepidū, modico euphorbio adiecto. Satis est enim si ad librā olei, drach. iiii. euphorbii addantur. Cæterum naturali quadam ratione aut potentia, euphorbium ad hemicranicos facit sic adhibitum. Terito ipsum cum aceto, & si quidem dextrum tempus dolet, illinito sinistrum: si uero sinistrum dolet, illinito dextrum, & ceterissime sanat dolorem. Item intestina terræ terito, & dolens tempus illinito, mirifice faciunt. Similiter utere carne cochlearum. Vtere etiam paulopost describendis communibus omnis doloris capitis auxiliis.

Communis curatio cephalææ & hemicranicæ.

Ex Archigene & Galeno. Cap. L.

Inueterata & ægre solubili cephalæa aut hemicrania existente, principium curationis à uenæ sectione, aut purgatione facere conuenit, alio prius per clysterem

rem

rem euacuata. Manifestum est autem quod multo san-
guine refertis uenam secare oportet. Vitiatis autem
humoribus referti, purgandi sunt. Et deinde irrigatio-
nibus comodis utendum est. Et à naribus sanguis de-
trahendus. Deinde pituitam per os ducentibus, & his
quæ naribus induntur utendum. Postea raso capiti illi-
nendū est id quod ex scāmonia & peucedano ac oleo
constat. Epithema uero conuenit ex amygdalis ama-
ris, & thure ac myrrha. Emplastra uero ex agarico, &
quod ex scilla cōstat, & nigrum ex cucumere syluestri,
conueniunt pustulas locis inducētia, & quæ in profun-
do sunt ad superficiē transferentia. Non incongruum
est etiam malagma ex baccis lauri. Nos autem utimur
cataplasmate ex cantharidibus, & mirifice facit, dum
per longum tempus ulcuscula ab hoc pharmaco sientia
sanie manant. Oportet autē munitam esse uesciam
per lactis potum ac irrigationes, eo quod facile ab un-
gentis ex cantharide lædatur. Perseuerante uero affe-
ctione, secandæ sunt arteriæ circa aures, & præsertim
quæ in temporibus sunt. Quidam etiam uisione pro-
funda usi sunt in cephalæa, qui hoc solum cauerunt ne
quis musculus sub cauterium caderet. Adhibentur au-
tem cauteria nucleiformia, ubi magis dolor hæret. Et
licet usq; ad os utere quo squamæ discedant. Barbari
uero luniformem diuisionem faciūt circa anteriorem
capitis partē, supra frōtem, à sinistra aure usq; ad dex-
teram, pelliculam caluam ambientē exoluentes, & ca-
pitis os deradentes, caput tamen munites. Et nō po-
test temere assumpta esse uideri his qui mali difficilem
tractionem nouerunt, propter quā neq; talia auxi-
lia maiora quā opus est existunt. Ueratrum autem
non minus cauteriis prodest, immo etiam magis. Indu-
cendi igitur sunt prius per uomitū à raphanis: Deinde
dandū est ueratrum. Ego uero tum his, tum comitali-
bus, ueratri albi bulbū tritum & in puluerē redactum
exhibui

S E R M O

exhibui drachmæ unius pōdere, uelut in Sermone de
 purgatoriis dictum est. Purgantur enim hinc efficacis-
 ter cum ualde multa excretionē. Deinde interpositis
 quibusdam diebus de furculis exhibeo drach.ii. Am-
 plius enim hinc lancinantur quàm excernunt. Et rur-
 sus tertio similiter præbeo. Nam ad affectionem iam
 firmatam, & in ipsis ut ita dicam ossibus fixam, non est
 alius efficacior modus. Post hæc reparatis uiribus in-
 fra purgamus, per interualla quædã per nostram hie-
 ram, quo illuc repere cogamus materiam sursum uersus
 gentem. Vitare autem oportet frigiditatem, ardorem,
 lassitudinem tum reliqui corporis, tum ipsius capitis,
 per uisum, auditum, olfactum & gustum, & præcipue
 tactum. Vitanda sunt etiam acriora edulia, uelut cepa-
 rum, alliorū, & similibus: Item ea quæ inflant, & quæ
 difficulter transeunt. uelut sunt casei, lac, fungi, tubera,
 bulbi, rapa. Eligantur autem uentri cōmoda & quæ fa-
 cile concoquantur, friabilia, non pingua, non uirosa,
 stomacho grata, urinam cientia. Fugiendum est etiam
 mel & omnia dulcia. Vinum uero album & tenue sit,
 & non ualde uetus, neq; ualde odorum, & copia mo-
 deratū. At uero stæchadem herbam coctam cū aqua,
 aut aqua mulsa, in omni capitis dolore, uelut solum &
 maximum remedium exhibeto. Aliud ad omnem ca-
 pitis dolorem. Os cerui ustum & tritum cum rosaceo
 dolenti loco illinito. Aut ocimum tritum imponito.
 Aut mentam cū aceto tritam bis in die illinito. Aut ru-
 micem syluestrem & gallas simul tritas, temporibus ac
 fronti illinito, & euestigio sanabis. Aliud. Stercus hie-
 rundinū antequam in terram cadat, unã cū luto quod
 in nido reperitur, aceto in ligneo uase madefacito ac
 illinito. Aliud. Pilulas caprini stercoreis tritas illinito
 ac alligato, atq; hoc mane ac uespero facito, & sanabis.
 Aut nasturtiū torrefactum cū aceto & rosaceo terito,
 & cerati crassitudine imponito, & citissime medebit-
 ris.

ris. Aut intestina terræ trita illine. Aut cochlearum carnis cinerem, stercus bubulum, thus, æqualibus portionibus cum aceto trita illine. Quidam uero ex nostris præceptoribus, inquit Galenus, hoc utebatur ad hemi cranias, piperis ʒ. ii. crocomagmatis ʒ. ii. euphorbii recētis drachmæ dimidium. Si uero uetus fuerit, drachmam unam, stercoris columbarum in agris degentiū drachmæ dimidium, attramēti scriptorii boni, drachmæ dimidium. Terito cum acerrimo aceto, & illinito temporis musculum & dimidium frōtis, ac totam affectam partem. Crocomagmatis præparatio. Croci ʒ. centum, myrrhæ troglodyticæ ʒ. quinquaginta, rosarum siccarum ʒ. quinquaginta, amyli recentis ʒ. quinquaginta, gummi drach. quinquaginta. Teruntur cum uino. Ad capitis dolorem temporibus illinitur. Miscetur etiam in præparationes aliorum pharmacorum. Aliud quod non solum hemicranicis commodat, sed etiam omni inueterato capitis dolori, illinitum. In dolorem quidem capitis, à tempore ad tempus per totā frontem, in hemicraniis uero dimidiæ parti affectæ. Croci ʒ. xv. attramenti sutorii ʒ. x. aluminis ʒ. iii. myrrhæ ʒ. iiii. opii, omphacii sicci, chalcitidis crudæ singulorum drach. iii. gummi drach. xv. Cum uino falerino uelut collyriū terito: & pastillos formato. Et usus tēpore cū posca, aut aceto meraco illine. Aliud. Scamoniæ drach. vi. croci drach. ii. comæ hederæ drach. vi. sulphuris uiui drach. iiii. anisi drach. viii. seminis apii drach. viii. diligenter terito, & cum ocymi succo pastillos efformato. Hoc multo rosaceo dilutum irrigatio fit capitis lethargicis cōmoda, uerum in capitis dolore cū aceto adhibetur. Aliud pharmacum non solum in his commodum, sed etiam ad uertiginosos faciēs. Radicis peucedani drac. iiii. iridis myrice drac. ii. æruginis, acori, singulorum drach. i. spondylii drachm. iiii. piperis nigri drac. ii. & dimidiam, serpilli drachm. iiii.

myrr

S E R M O

myrrhę drach.ii. castorii drach.ii. & dimidiam, baccas lauri. xxxv. ruthę uiridis drachm. viii. mentę uiridis drach.iiii. opii drachm.i. Vno excipe & forma pastillos. Vfus autem tempore, aceto & rosaceo dilutos illos line. Sed & cerato rosaceo excepti fronti imponuntur, uelut malagma. Pastillus qui non solum hemicranio cis prodest, sed etiam ischiadicis. Thapsię drach.iiii. euphorbii ʒ.iiii. succi medici drac.iii. myrrhę drach.i. opopanacis drac.i. Cōtusa simul ac trita cum uino est forma, & utere cum aceto. Alius. Radicis peucedani ʒ.iiii. croci ʒ.i. myrrhę ʒ.iiii. opii ʒ.i. Cum aceto formato pastillos, & utere cū aceto in irritationibus. Euestigio soluit dolores. Alius ad omnem capitis dolorem & hemicraniam, per multam experientiam cognitus. Succis absinthii, succi hederę, stercoris caprini, cochlearum, unā cum testis exustarum, chartę ustę, baccarum lauri, bulborum, thuris, euphorbii, atramenti scriptorii crocomagmatis, gallarum, foliorum raphani, uirellorum oui, succi maluę, æquales portiones terito cum aceto, ac formato pastillos, ac utere cum aceto.

Epiythemata ad capitis dolorem. Cap. LI.

Amygdalarū amararū, floris uiticis, radicis, peucedani, mentę uiridis, uirgultorū rutę, baccarum lauri, serpilli, spōdillii, castorii, singulorū ʒ.i. rosarū siccarum sextatē. Dissolutio cū aceto & excipe cerato rosaceo, Deinde in lintheum infarta, derasis capillis, toti capiti imponito, & p fasciā deligata usq; in sequentē diē seruato, & rursus exoluito, ac renouata imponito. Aliud malagma, ad omnem capitis dolorē. Ferruginis ʒ.iiii. æris usti ʒ.iiii. squamę ferri stomomatis appellati ʒ.ii. terrę cimolię ʒ.iiii. chalcitidis crudę ʒ.iiii. pumicis crudi ʒ.iiii. terebinthinę ʒ.i. cerę septuncem, olei ueteris quincuncem. Aridis leuissime tritis liquabilia liquesfacta affunde, & emollito ac utitor. Si uero durius

rius esse uideatur, oleo amygdalino emolli, & utere uelut dictum est. Facit etiam fronti ac temporibus impositum. Facit quoque mirifice emplastrum nigrum Archigenis corio inductū, & dolenti tempore impositum. Euestigio enim soluit dolores. Habetur autē inter auxilia ad orthopnoicos descripta Sermonis octaui capite quinquagesimo septimo.

Quæ naribus indita caput purgant. Cap. LII.

Quod si necessitas postularit etiā per nares caput purgare oportet, post totius corporis euacuationem, anagallidis succo naribus infuso, aut cyclamini. Aut ipsa cyclamini radice insufflata. Aut elaterio cum lacte infuso. Cæterum pharmaco imparabili sæpe usus sum nigella pridie in acri aceto macerata, & deinde cum aceto trita, ac naribus infusa. Facit etiam ad narium oburationem. Aliud. Hederæ succus aut calaminthæ, per narifulorium instrumentum naribus infusus, multum mucum ducit. Aliud. Nucleum specilli in aquā tingito, & eo atramentum futuriū leuissime tritū excipito, & nares penitissime indito. Hoc multū purgat, & dolores euestigio leuat. Aut atramentum futuriū lacte tritū infundito. Purgat maxime ictericos. Aliud. Nigellæ tritæ drach. viii. spumæ nitri drach. i. salis ammoniaci drach. i. oleo ueteri, aut irino, aut cyprino dilue, & tomentū specillo obuolutū medicamento immerge, & ex eo nares assidue illine. Et desuet quicquid caput infestat. Habeat autem pharmacum compagē cerati liquidioris, & seruetur in cornea pyxide. Alio quando pro spuma nitri elaterium adiicito, & facit ad diuturnas lippitudines, ac morbum comitalem. Ducit enim multam humiditatem. Aliud citra molestiam purgans, & confestim dolorem eximens. Cyclamini siccæ drach. viii. iridis siccæ drach. ii. nitri rubri ʒ. i. Ego uero elaterium pro nitro adieci, & probe trita per stipulam insufflaui, sursumq; attrahere iussi, & postea

S E R M O

postea deorsum inclinari, ut collectus humor deflueret. Sed & per sternutatoria caput concutere oportet, quæ describentur in Sermone hoc inferius, ubi de narium affectionibus agemus.

Apophlegmatismi pituitam per os à capite detrahentes. Cap. LIII.

Nitri semissem, staphidis syluestris quadrantem, anisi trientem, foliorum lauri uiridium sextantem, uuarum passerum uinaceis exemptis quantum satis his excipies. Ex hoc manducandam præbe pro una uice quadrantem, & commansa expuere iube. Aliud quod comensum caput purgat. Pyrethri, piperis, hyssopi, staphidis syluestris, singulorum æquales portiones, uuarum passerum carne excipe, & manducanda præbe. Verum post horum usum, sale ac melle recurentur. Aliud caput purgans, quod neque caput dolere permittit, neque oculorum caliginem fieri. Prodest & auribus & dentibus. Et qui per tempus ipso utitur, in nullam ex his affectionibus incidet. Est autem optimum. Sampsuchi sicci, iridis illyricæ, pyrethri, hyssopi, nitri, piperis, seminis apii, radice panacis, staphidis syluestris, singulorum ʒ. iiii. Si uero uim eius intendere uoles, adde etiam myrrhæ ʒ. iiii. Singula primum seorsim, deinde simul terito cum aqua, & formato pastillos, pauco melle amixto. Vfus autem tempore, melle & aqua diluito, ac pro gargarisinate utitor. Aut oleo cyprino, aut irino, aut ueteri ammixto naribus infundito.

Smegmata & puluili inasperiles caput densantes. Cap. LIIII.

Smegma densans caput, nitri Bernicarii semissem, baccarum lauri, sinapis, sampsuchi, singulorum sextantem, cyperi unc. i. fecis uini ustæ unc. i. Hoc smegmate in balneo illito defricetur. Oculis autem linteum multiplex aut sponsia prætendatur. Aliud. Nitri assati lib. i. baccarum lauri lib. ii. staphidis syluestris, sinapis

finapis singulorū lib. i. radices cucumeris syluestris semissem: Vtere uelut dictum est in inueteratis affectionibus. Smegma capitis, faciens ad destillationes & aquosam capitis affectionem, experimento constans. Nitri assati uino extincti semissem, iridis, aristolochia, helenii, singulorum unci. i. acetii multi quantum satis est. Contusa ac cribrata aceto mulso permisceto, & præraso sincipiti ante balneum illinito, & breui tēpore finito, ac affricato. Smegma ad omnem capitis dolorem & oculorum fluxionem, experimento constans.

Helenii, myrrhæ, calami aromatici, farina lupinorum, farina erui, sulphuris uiui, spumæ nitri, æquales portiones ptisanæ succo excipe, & pastillos forma. Vsu uero postulante, ptisanæ succo dilutis utere. Hoc smegma in balneo sincipiti, inspergere oportet, capillis antea inter se disparatis, ut corpori auxilium adhareat, præcipereq; ut os claudatur, quo per nares calidum amare uehementer attrahentes subiectam materiam citius transmittant. Sapo constantini rescicans fluxiones. Balauftiorum sextantem, myrrhæ, sandarachæ, spicæ nardi, singulorū sextantem, costi, aloes, galularum, thuris, malicorii, foliorum rosarum, sarcocollæ, singulorū quadrantem, saponis gallici lib. i. decocti lupinorum amarorum sextarium. i. Arida contundito ac cribrato, & cum liquidis conterito, saponē adiecto, & pastillos formato ac utitor, ubi opus fuerit diluens quantum satis est cum uino, & illinēs ante balneum sincipiti præraso. Deinde paulò post affricans & abluens.

Sapo Andreæ comitis ualde celebris: Floris iunci odorati, casia, cyperi, amomi, folii malabathri, costi, singulorum unci. i. gallarū sesquiunciam, nardi celticæ, aluminis, iridis, fecis uini antiqui uisæ. gypsi uisæ, nitri, singulorū ℥. xii. rosarum siccarum ℥. viii. salis ℥. viii. testarum purpurarum uistarū quadrantem, saponis gallici lib. i. lupinorū decocto trita accipe ac utere. Xero-

A E T.

p p myron

S E R M O

myron, hoc est unguentum siccum ad capitis fluxione laborantis curationem minime uanum. Iridis helenii, floris iunci odorati, singulorū lib. i. rosarum siccarum quadrantem, amomi, costi folii, gallarum, singulorum semissem. Vtere post balneum, præillito capite ex uino austero, & tunc insperge. Aliud optimum. Iridis quadrantem, gallarum ℥. i. casie, costi, folii, spice nardi, balaustiorum, rosarum siccarum, carpobalsami, singulorum sextantem, myrrhæ ℥. iiii. Contundito ac cribrato, & præillito capite ex uino austero inspergito, maxime post balneum. Alius puluis inspersibilis Theodosii, caput resiccans. Gallarū, balaustiorum, singulorū trientem, cyperi sextantem, spice nardi, folii, corticis thuris, corticis pinus, nardi celticæ, singulorum ℥. i. iridis sesquiunciam. Cōtusis ac cribratis utere. Alius ualde bonus. Iridis quadrantem, gallarū, rosarum siccarum, singulorum sextantem, aluminis ℥. i. Vtere uelut dictum in capite calidiore. Alius puluis ad caput humidum, à quo tum oculi, tum alia partes fluxione infestantur. Radicis pæoniæ ℥. i. aluminis scissi ℥. i. baccharum lauari ℥. iiii. cyperi sextantem, nardi celticæ semissem, confusa cribrata insperge. Hoc ego sæpe expertus sum. Puluis caput corroborans, facit & ad eos qui oculos assidue fluxione laborantes habent. Florum mali punici fatiui ℥. i. gallarum ℥. i. cyperi, iridis, helenii, singulorū trientem, seminis rutæ syluestris, quod Harmala & Besafa uocant, sextantem. radicis chamæleonis nigri sextantem, carpobalsami unc. i. floris iunci odorati sextantem, aristolochiæ, rosarum siccarū, myrti siccæ, nardi celticæ, singulorum ℥. i. xylobalsami sextantem, amomi, malicorii, staphidis syluestris singulorum ℥. i. contusis cribratis utere. Aliud smegma resiccans omnigenas fluxiones, & præsertim acres, & subcrassas, multo experimento comprobatum. Milii quadrantem, ladanii sextantem, floris iunci odorati sesquiunciam, seminis

minis

minis rosarū siccī selsquiunciam : aluminis liquidi sextantem, spicæ nardi unc. i. sinapis sextantem, iridis, acacie, piperis, staphidis syluestris, singulorum sextantem, costi, folii, pyrethri, singulorum unc. i. calami, musci quem sphagnum siue hypnon uocant, singulorum selsquiunciam : nitri rubri lib. ii. Nitrum urito & acetomulso extringuito, & ad reliqua trita ammisceto, ac uti for ita ut sincipiti inspergas, & paulatim affrices.

De Alopecia.

Cap. LV.

Quemadmodum plantæ aliquæ ob humoris inopiam resiccatae corrumpuntur : Aliquæ uero ob humoris alieni ab ipsarum natura attractionem . Eodem modo & capilli, aut propter humorum ex quibus nutrirī cōsueuerunt inopiam, aut propter eorundem uitiationem corrumpi solent . Et propter inopiam quidem humorum , caluicies contingit : Propter uitiatos uero humores alopecia & ophiafis, unum quidem ambæ secundum morbosam affectionem masculum , nomina uero iuxta figuram habentes diuersa . Serpenti enim similis læsa capitis pars in ophiāsi apparet. Alopecia autem sic appellata est, quoniam uulpibus frequenter accidit hæc affectio , uelut tradunt.

Humorum igitur prauorum redundantia causa est affectionis . Quales autem sint hi, ex colore cutis capitis cognosces . Si enim albidior est, pituitam : Si nigrior, bilem atram : Si pallidior, bilem flauam significat . Et sanè redundantes uitiatos humores euacuare oportet , aut per pilulas ex aloe & colocynthide , aut per Galeni hieram ex colocynthide . Siquidem atræ bilis humor redundauerit, ueratro nigro ad ipsam ammixto . Si uero amara bilis , scammonia : Si pituita, ipsa per seipsam detur : Post totius corporis purgationem , pituitam per os ducere melius est , atque ita localibus auxiliis uti. Hæc autem discussoria uitiatum humoris esse oportet, & essentia tenuium partium. Si uero

pp 2 ro supra

S E R M O

ro supra hoc quod discutit uitiosos humores , aptum fuerit pharmacum ad bonū sanguinem attrahendum, optimū sanè tale fuerit. Porro præfato capite locum linteo confricare oportet, ac considerare. Si enim post modicam frictionem pars rubescit, affectionem sanatu facile putato . Si uero post multam frictionē rubescit, sanatu difficilem . Deinde Thapsiam recentem tritam, uiribus ipsius larga aquæ ammixtione exolutis, illine-
re. Cōsiderare autem oportet post thapsiæ illitionē, num ob uehementiā ultra quā conuenit cutē rubefe-
cerit. Hoc manifestū erit, si flauior colore euaserit. Per-
riculū est enim ne exuratur cutis , si nos sæpe ipsa utamur . Proinde aut ad aliud mollius transire oportet. Aut si ipsa uti uelimus, uim ipsius exoluere, per cerati aut adipis ammixtionem: Animaduertas aut ne alopec-
cia ulceretur, quod si fiat, anserino adipe aut alio quo-
dam tenuium partiū illine. Adhibeantur autē hæc aux-
ilia in aere calido, citra auram frigidā in sole, hyeme uero in balneo. Ex reliquis porro pharmacis, huiusce-
modi affectionibus conuenientibus calidissimū est eu-
phorbium : Minus autem ipso calida est thapsia , post thapsiam uero sinapi , & nasturtium, iuxta aliū autem modū adarce: Deinde nitrum Berenicariū, & sulphur, & spuma nitri, & utrunq; ueratrum, & erucæ semen, & oleum laurini, & alcyonium utrunq; uisū & non uisū, & pix , & cedria , & radices calami lepiariū, & cortex, ambo uisā . Et murinum stercus, & anserinus adeps, & maxime ursinus ac hyenæ . Et amygdalæ amaræ totæ uisæ, & uiperæ pellis ac caput uisum. Et fortibus quō-
dem ex his ceratū liquidum ammisce: Imbelliora ue-
ro oleo laurino aut picē liquida excipe . Et diuturnas ac ægre curabiles affectiones , per fortia curato , inci-
pientes uero & curatu faciles, per debiliora. Crito-
nis medicamenta ad alopecias. Pilorum ursi uisurū, radicum calami uistarum, adianti uisū, foliorū fici uisō-
rum,

rum, panniculi Cilicii usti singulorum æquales partes
 adipe urfino & cedria excipe. Vfus autem tēpore, loco
 foto & per fici folia confricto, ac per nitrum deter
 fo, pharmacū illine. Archigenis ad alopecias. Vt
 benacam rectā in sole cum aceto tritā, loco prius per
 nitrum preparato illine, & rarū linteum superimponē,
 hoc præmadefacto loco tollendum est. Aliud. Alcyonium
 clarius ad lucernam exurito, & opobalsamo
 nō adulterato extinguito, & cum eodē tritum illinito.
 Adhæret. n. in totū, & non discedit donec pili fuerint
 exorti. Aliud. Equinos dentes exure, ac utere cū ace
 to. Ad diuturnas autem alopecias egregie facit thapsi
 siæ succus cerato exceptus, ac loco impositus, ut nihil
 aliud facere satagas. Decedit enim summa superficies,
 & sanies effluit, & pili sua sponte enascuntur. Aliud.
 Squamā ferri stomomatis diu cū aceto in sole tere, &
 modico oleo addito illine. Aliud, ad alopecias & pi
 lorū defluuium ac uutiligines inueteratas. Buccina usta
 cū oleo ueteri terito, ad strigmētitiā crassitudinem,
 & præraso ac confricto loco illine. Insigne hoc est.
 Aliud. Aselepiadis. Spumæ nitrī partes ii. salis ammo
 niaci partem i. hæc usta & cū acerrimo aceto ad strig
 mentitiā crassitudinem trita, illine & affrica, donec
 pharmacū in profundū penetret, alopecia prius leuis
 ter conscalpta ut locus pilis cōmode densetur. & hoc
 bis per diem facimus. Aliud. Marrubiū uiride tritum
 illine. Aliud. Perdicii herbæ uiridis foliis locum asis
 due confrica. Aliud. Spœritidis, hoc est cupressi fo
 lia trita cū aceto adhibe. Aliud. Herinaceorum maris
 norum testas ustas cum melle illine. Aliud. Herina
 cei terrestris pellem, aut caput ustum, adhibe cum
 melle. Aliud. Alcyonii ʒ. ii. sulphuris uiui ʒ. i. muscas
 rum tostorum ut resiccetur, cyathos ii. Muscas per se
 terito, alcyonium uero urito, & sulphur ustum & cons
 tulum ac cribratum cum aqua cōtere, & fel suillum &

acetum paulatim sicis affunde donec frigmen tostitū fiat. Deinde axungiam à rotis curruum derasam, & in manu emollitam, ut emplatri forma fiat, ammisceto, & prærafis ac confrictis confideter, uelut optimum, illine. Aliud. Herinacii terrestris usti cinis pice liquida exceptus, alopecias remouet. Aliud. Sorani, quo etiā Archigenes usus est, & id uehementer laudat. Alopeciam præscalptam & confrictam, deinde in superficie scarificatam, ceparum aut raphanorū cortice trito in tege, addito melle. Aut cum his confrica, & nasturtii semen, & muscerdas, & piper, & ueratrum albū, æquis portionibus cum aceto illine. Est enim ualde insigne. Aliud Archigenis. Rhois culinarū ʒ.iiii. sinapis ʒ.ii. cum aceto illine. Aliud. Cantharides ustas, & tritas cum melle affrica. Aliud. Corii noui partem lanuginosam, in greo uase ustam, cum oleo antiquo, aut melle, aut aceto tere ac illine. Cito pilos producit. Aliud. Cyclamini radicem uiridem tritam illine. Aut ficcam ustam adhibe. Aliud. Felis stercore cum sinapi ac pipere, addito aceto utere. Aliud. Allium ustum cū rosaceo illine. Aut betæ radicem eodem modo. Aliud. Ungulas asini ustas, asphodeli radicem ustam, alcyonium, nitrū, æquis portionibus oleo ueteri excipe, ac utere. Aliud. Herinaceorum marinorum cum testis exustorum ʒ.ii. muscerdæ ʒ.i. aceto dilue ac illine loto præfricto. Aliud. Alcyonii usti, cornu ceruini usti, typeri usti ex toto, æquis portionibus utere cum aceto. Aut abrotonum ustum cum oleo uetustissimo adhibe. Ad alopecias & caluiciem ac pilorum raritatem ægre curabilem, in capite, in mento, & in superciliis. Pilorum urfi ʒ.i. radicis calami quadrantem, silicis cū radice quadrantem, castanearum hispidi corticis, quadrantem: lanarum succidarum pinguisimarum sex uncem, capita muscarum xxx. muscas quinque sine capitibus. Omnia in nouam ollam coniecta, in furnum

LONITO

ponito ut exurantur. Deinde cinerem terito. Habeas autem in uino Aminæo prius trita, ladani ꝑ.i. folii maſſabathi ꝑ.i. myrrhæ ſextantem. Et adiciatur his olei ueteris ſextans, olei cedrini ꝑ.i. atque ita aridis inſperſis excipe. Deinde ubi linteolo alopeciam perfricaueris, & leui ſcarificatione uſus fueris: Aut cepa, aut ſcilofa, aut ſici foliis exſcalperis, pharmacum ipſum illiſtum affrica. De cætero uero locum rigido ac aſpero linteo confricato, & hoc modo illinendo uſque duos menſes progreditor. Quod ſi amplius in hac cura tione perſeueraris, etiam caluiciem perſanabis. Aliud Oribasii. Muſcerdarum ꝑ.i. ſtercoris cameli exuſti, ordei uſti, ſingulorum pugillum unum, foliorum lauri uſtorum manipulum unum, excipe ſorde ab axibus deſaſa, hoc eſt, qui à rotis curuum deraditur.

De deſſuio capillorum.

Cap. LVI.

Eſt & alia capillorum aſſectio, quæ ex raritate cutis, & penuria eſſentiæ pilos generantis conſequitur. Quapropter etiam curatio hoc modo læſorum, non eundem ſcopum cum alopeciis habet. In alopeciis enim ſcopus eſt, ut uitiatuſ humor conſumatur. In his uero, ut habitus capitis corroboretur, & boni ſucci allatio procuretur, & cutis denſitas ac raritas moderata reuocetur. Solet autem hæc circa pilos aſſectio plerunque his qui ægrotarunt accedere. Raro uero etiam citra morbum. Et plurimi ægrotantes citra pharmacum, per reſcientem corpus uiſtum breui ſanati ſunt. Quare pharmaca in ipſis ſint quæ moderate cutem denſant, unâ cum hoc ut non perfrigerent ipſam. Quæ enim ualde adſtringunt, omnino etiam frigeſaciunt, & alimentum afluxum repellunt. Vnde etiam amplius pili deſſiunt. Quapropter moderate adſtringentia ammiſcere oportet humeſtantibus pharmacis, quale eſt

pp 4 ladanum

S E R M O

ladanum, & oleum lentiscinum, quæ ex natura sua ad
 stringunt & moderate calefaciunt. Itaq; neq; expertus
 sum, neq; mente concipere possum, aliud præstantius
 fore medicamentum ad defluos pilos, eo quod ex lada-
 dano & lentiscino oleo paratur. Si uero non affuerit
 lentiscinum, crudo & immaturo oleo utendū est. Illud
 autem manifestū est, quod raso capiti pharmacum
 crassius adhibere oportet. Verum ad cutem detonso,
 liquidius. Quod si magnū fuerit pilorum defluuium,
 & coniectes magnā cutis capitis raritatem factam esse,
 oleum myrteum pro lentiscino, ad ladanum ammiscere
 bis. Potes & unguentum nardinum ammiscere in ætate
 frigida, & tempore hyemali. Commodum est etiam
 ad hæc pharmacum, unguentum illud diuitem scemil-
 narum, spicatum appellatum, & quod Salca appella-
 tur. Quare his uel solis diuites uti iubeto. Cleopatra
 porrò inquit, ad defluos pilos utere hoc. Terrā cimol-
 liam solidissimam in uino austero macerato, addito
 mororum succo tanto quantum combibere potest, &
 semen hyofciami tenuissimè sufficiente mensura adiu-
 cito, terito, ac pastillos formato, eosq; in umbra sic-
 catos in fistili nouo reponito. Vsu uero expetente,
 aqua dilutos affricari iubeto. Deinde resiccatos elui-
 to, & per dies quinque rursus illinito. Utere hoc in
 capitibus calidioribus. Facit etiam ad faciei ac colli
 impetigines. Aliud ad defluos pilos. Verbenacam re-
 ctam uiridem unā cum radicibus in oleum omphaci-
 num coniectam per plures dies insolato, & oleo exco-
 lato utitor quotidie pro communi. Si uero non affue-
 rit uiridis herba, siccam unā cum radicibus contusam
 ac cribratam oleo ammiscere, ut strigmentitiam spissis-
 tudinem accipiat, & ubi per aliquot dies siueris, utere.
 Et minime uanum medicamentū comperies. Aliud
 ad pilos ex morbo defluentes. Chamæleonis nigri ra-
 dices uino coctas crassius capiti illine. Aliud, Sambu-
 cum

cum ustum, & cerato liquidissimo exceptum illine. Auget hoc pilos, & cutem densat, & defluere non permittit. Sed & narcissinum unguentum illitum pilos defluere non sinit. Aliud. Ladanū & rosas in uino ueteri terito ac illinito. Cōseruat enim pilos, eisdemq; nigros facit. Aliud conseruans pilos: Idem etiam nigrefacit. Myrti baccharum nigrarum sextar. i. uirgultorum myrti sextar. i. feminis apii sextar. i. adianti sextarii dimidiū, ladanū tantundem, uini nigri sextar. v. Coquito ad perfectam dissolutionem. Et ubi tertia pars restat, adiiçito olei omphacini aut alicuius ungenti sextar. ii. ac rursus coquito. Postquā autem bis aut ter ebullierit, expressum ac excolatum humorem diligēter reponito. Vsu uero expetēte, in præstis omnino utitor, bis per diem illinens ex eo capillos. Cæterum in pueris pulchros ac densos pilos facit, nucis testa usta ac uino trita, & illita. Aliud. Loti arboris folia trita illinito.

Ad supercilia pilis denudata. Cap. LVII.

Vt ne deficiant pili neq; à superciliis, neq; alia corporis parte, melanthum ustum & cum aqua tritū imponere, ubi pilos emergere uolueris, præsertim uero in superciliis. Aliud. Apes plurimas uistas ac oleo amixtas illine animaduersione habita ne alium locum contingas, ubi pilos enasci non oportet. Aliud. Ad mantem lapidem cū aqua tritum illine, quod si albos producere uoles pilos, cum aceto eundem terito.

Tingentia ac nigrefacientia capillos. Cap. LVIII.

Medicamenta quæ albos pilos tingunt ac nigrefaciunt, ex austeris ac acerbis composita magnopere lædunt. Non enim solum in superficie, sed etiam in profundo cutē alterant, usq; ad locū radicum pilorū. Detrimētū uero fœminis utentibus illis accidit, aliquando ad morbum comitalem, aut syderationem, aut uertem, aut soporem profundiorē: Aliquando uero etiam destillationibus ægre solubilibus corripuntur,

pp s ut tabes

S E R M O

ut tabes consequatur . Et scio multas foeminas mortuas esse, ex perfrigeratione à talibus pharmacis induta. Magis autem læduntur quæ frigidius temperamentum habent. Cæterum quæ citra læsionem adstrigentium pilos nigrefacere uolunt, cedria illinantur. Illinantur autem tribus uel quatuor horis ante balneum. Deinde lotæ confricentur. Oportet autem ipsam citra olei ammixtionem adhibere, in capitibus uehementi resiccatione ac calefactione indigentibus. In aliis uero oleum ammiscendum est. Nam unà cum hoc quod consumit humiditates, etiam pilos nigrefacit, & defluos corrigit, & nõ defluos habitiores efficit. Idem facit & pix liquida cum oleo adhibita. At uero Archigenes pilos nigrefacientia sic describit. Radicis capparis corticem cum lacte asinino ad tertias coquito, & trita in noctem imposito, pilis antea confictis. Aliud. Radicis ilicis corticem aqua coquito donec mollis euadat, & imposito. Aquam uero cocturæ affricato. Aliud. Quod intrinsecus in anemona nigrum est, cum oleo myrteo tritum illinito. Aliud. Corticis salicis succu cū oleo affrica, summe denigrat. Aliud. Lapis Alabandicus siue Alabandinus uocatus, colore subnigricans cum suluedine ac pelluciditate, quo mulieres ad ornatum utuntur, tritus & cum uino nigro ac oleo omphacino affricatus, superficiem pilorum nigrefacit. Aliud. Malum punicum uiride immaturum accipe, & collum eius diligenter refera, quo id quod amputatum est, cõgruum operculum fiat. Deinde eiectis granis, & tenuibus mēbranis intus relictis, in uacuum mali calicem sesami illoti ꝑ.iiii. iniice, & thuris tantundem, utrisq; uicissim locatis donec impleatur, & tunc proprium operculum impone, & luto aut fermento triticeo obline, & in clibano torre. Postea uero lutum aut fermentum adime, ipsum uero malum punicum leuissime tere, & in uitreo uase repone. Deinde præfricito

fricto ac reficcato capite modicum de pharmaco ad
 paucum oleum ammisce, ac pilos illine. Et hoc quin
 quies repete, hoc etiam crispas ipsos facit. Quidam
 pro sesamo ac thure, nigelle ac gallarum contusarum,
 singulorū drach. iiii. in mali punici calicem coniiciunt.
 Aliud quod pilos denigrat, ac crispas facit. Oportet
 autem per terram cimoliam pilos confricare, & tunc
 tingere. Præstat quoque caput prærasum esse, & cras
 fiore medicamento illinere, uitata fronte & omnibus
 uicinis partibus. In multis celebre factū est, & est ualde
 necessarium. Sulphuris fullonici, atramenti sutorii, gal
 larum, calcis uiuæ, spumæ argenti, singulorum sextan
 tem: ferruginis unc. i. Singula seorsum terito, & cum
 aqua ad ungenti formam reducito, ac confidenter uti
 tor nihil ueritus calcem. Non enim urit, eo quod uis
 ipsius à reliquis est oppressa. Hoc & ligna & cornua
 & lanas tingit. Aliud efficax experimento cognitum.
 Denigrat pilos ad miraculum usque. Foliorum fici ni
 græ, foliorum uitis nigrae, foliorum mori, singulorum
 lib. i. Omnia in aqua pluuiali per diem unum mace
 ra, deinde diligenter coque, & præras pilis impone.
 Aut si hoc nolueris, radicibus pilorum liquidius illi
 ne. Aliud quod pilos nigrefacit. Ladani, gallarum,
 amygdalarum amararum depurgatarum, fecis uini, fo
 liorum adianti, singulorum sexuncem, uini è uinaceis
 expressi (quod loram uocant) sextar. iii. Omnia in
 uas æneum stanno obductum coniice, & ad tertias eo
 que. Deinde excola, & in alio uase paruo ad mellis
 consistentiam coque & ad hæc ungenti Mendesi, aut
 alterius huiuscemodi, parem mensuram adde, & con
 quassata repone, & hoc quotidie utere. Sit autem
 plumbum potius quàm stannum, id metallum quo
 æneum uas obducitur. Aliud quod à canis præfer
 uat. Colocynthidem syluestrem perforato, & inter
 na probe repurgato, Deinde ipsam oleo expleto, &
 integrum

S E R M O

integrum hyosciami albi semen adiicito, & per diem unam finito. Et hoc per annum semel commode illi nito. Aliud barbam nigrefaciens. Recrementum ferri & plumbum in aceto coquito, donec tertia pars restiterit, & illinito, atq; ab oleo penitus abstineto.

Vt fului pili fiant. Cap. LIX.

Fulos pilos faciunt lupini crudi, & nitrum cū aqua illitum: loti arboris ramentorum decoctum. Ligustri folia trita cum herbæ lanariæ succo imposita. Fex uisni ueteris usta, & cum oleo balanino trita, ut iustam spissitudinem habeat. Hoc ubi dormitum ire uoles illine, & mane flauī erunt.

Vt albi pili fiant. Cap. LX.

Hirundinis simū cum felle taurino tritū illine, & albi euadent. Aliud. Verbasci albi florem urito, & aceto extinguito, & ad smegma ammixto utitor.

Vt crispī pili fiant. Cap. LXI.

Spumam salis cū myrrha affricandā præbe. Aliud. Carpasi succum illine, & manebunt crispī ac nigri. Aliud. Asphodeli radices urito, & tritis cū uino utitor. Aliud. Semen lini uino maceratū modice coquito ac excolato, & ad succum oui candidū ammisceto, & ex eo uesperi pilos confricato ac caput obligato. Postera uero die in balneo abluito, & hoc sæpe facito. Verrum in his qui caput habēt quod facile perfrigeratur, in balneo illinito, & illa die non abluito. Aliud celebre. Nucē pineam integrā uiridē bonā unā, iridis ꝑ. xii. myrti ꝑ. i. baccarū myrti ꝑ. i. polytrichi sesquiciā, ladani sextantem, gallarū ꝑ. i. mastiches æthiopicę ꝑ. i. pampinorum uitis sextantem, lachrymę palmæ arboris ꝑ. xii. adipis urfina ꝑ. xii. seminis betæ ꝑ. xii. rhois coriarii scrup. vi. aluminis scissi ꝑ. vi. olei omphacini sextar. iiii. succi artemisę, succi serapiadis tritesticularis, succi polytrichi, succi asphodeli, succi anagallidos, singulorum quadrantem. Misce ac utere.

De his

De his quæ pilos corrumpunt. Cap. LXII.

Eorum quæ pilos corrumpunt tres sunt differentiæ. Nam quædam proprie psilothra appellantur, quædã attenuatoria, quædam omnino ipsos extirpantia. Que igitur ipsos penitus extirpant, periculosi usus sunt. Alii quando enim nõ solum illitas partes corporis, de cætero penitus depiles reddunt, sed & usque ad caput & mentum, superciliaq; ac palpebras, nuditas pilorum procedit. At uero attenuatoria & psilothra minime periculosum usum habent.

Quæ pilos extirpant. Cap. LXIII.

Pilos penitus extirpare dicitur thynni hepar putrefactum, ranarum in arundinetis degentium sanies, testudinis marinæ sanguis, uitis albæ lachryma, lachryma hederæ, itemq; bryoniæ, scolopendra marina, stellæ marinæ. His ammiscetur nitrum, amurca & cedria, & oleum quod insulsum appellatur: Item Alcyonia & sandaracha, & his similia. Aliud. Vrticæ syluestris semen cum oleo tritum fortiter affrica, & defluent piluli. Tardius autem circa pubem puerorum pilos enasci facit, aliquando uero etiam eos qui sunt, extirpat, uitis lachryma cum oleo illita, & humor qui ex uiridi sarmento dum uritur exudat. Aliud. Succu tithymali characitæ cyathum. i. uini & olei singulorũ cyathum. i. misce, & illine in balneo: Et ubi modicũ sudaueris, & deinde per strigilẽ confricueris reperies pilos in strigile. Qui uero post dies quadraginta exoriẽtur, lanuginos si erunt. Aliud. Asellorum sub hydriis stabulantium ʒ. xii. sandarachæ ʒ. iiii. calcis uiuæ ʒ. viii. auripigmenti ʒ. viii. lixiui ex ligni ficulnei cinere excolati heminas ii. aceti cochlearium ii. Omnia unita in olla coquito, donec nec experimentum tibi facienti, illita pilos tollunt: Et utere in balneo uelut dictum est. Aliud. Buglosi & semperuiui succum, æquis portionibus cũ stercore hircino terito, & uitrea tabella excepta densari finito, ac

utitor

S E R M O

utitor in balneo . Aliud. Bulbum hyacinthi purpureos flores habentis cum thure & amygdalis amariterito , & oleo affuso unito , & in balneo ungitur ex hoc : itemq; citra balneum quotidie , & paulatim piloli corruptentur .

Pfilothra pilorum. Cap. LXIII.

Ex his quæ pilos denudant, & pfilothra appellantur, utile est lixiuum, & auripigmētum, & sandaracha, & calx uiua. Manifestum est autem uehementiam ipsorum frangi, debiliorum & liquidorum ammixtione, ptfanæ inquam aut orizæ succi. Crito itaque tale pfilothrum in libris de ornatu describit. Calcis uiuæ partes ii. auripigmenti partem i. Hæc in mortarium plumbeum coniecta, aqua calida aut ptfanæ succo affuso terito, & ubi nigra facta fuerint, in balneo illini iubeto. Hoc statim corpus glabrum facit, & pilis enascens tenuis emergit. Aliud. Oryzam, fabas, cicer, ptfanam, simul in aqua coquito, & ad hoc decoctum primum calcem ammisceto sufficientem, & prout moris est agitato: Et ubi dissoluta fuerint, auripigmēti ℥.i. inspergito, unito, & myrrhæ tenuissime tritæ ℥.i. mastiches ℥.i. punicis torrefacti ℥.iiii. opobalsami cochlearia.ii. adicieto. Aliud. Sandaracham cum hyoscyami succo tritam illine. Aliud. Fructus fici syluestris sexuncem, & foliorum eius sexuncem, herinacium terrestrem integrum uiuum, succi aconiti, hoc est, iridis syluestris lib.i. ueratri nigri lib.i. fecis uini ustæ lib.i. cariorum pinguium nigrarum, lib.i. auripigmenti auricoloris trientem, costi trientem, casie trientem, carpobalsami trientem, olei sextar. i. Omnia contusa cum herinacio terrestri uiuo, in duplici uase cum aqua coquito: Sint autem aquæ marinæ lib.v. donec aqua fuerit cōsumpta. Et ab igne ablata per triduum finito, & ubi sedata fuerint excolato, ac utere oleo in prima balnei domo antequam sudare incipiunt.

Quæ pi

Quæ pilos attenuant. Cap. LXV.

His quæ pilos attenuant uti poterit medicus, in his qui duros ac magnos pilos habent. Sunt autem talia ex terforiæ & attenuatoriæ facultatis. Quemadmodum autem in omnibus aliis medicamentis differētia secundum excessum & defectum est, ita etiam in exterforiis. Ordeiq; itaq; farina & fabarum, & erui, spumaq; nitri ac nitrum, moderatiorem vim habent. Quæ uero his fortiora sunt, in his qui duros ac magnos pilos habent conueniunt. Quale est nitrum ustum, & nitri spuma, & aphrolitrum, & testæ calainæ. Item sepia testæ uita ac non uita, & fictulium ac clibani testæ, & pumex ustus ac non ustus, & muricum ac purpurarum ac reliquorum ostreorum testæ, alcyoniamq; ac herbæ lanariæ radix. Veratrum item utrunq; & bryoniæ radix ac dracunculi, aristolochiaq; ac pannoniacis radix, & canchry ac huiusmodi. Quod si odorata hæc facere uolueris, cyperum & melilotum, & rosas siccas, & iunci odorati florem, & iridem, & melissophyllum, ammiscebis. Diuinitibus uero nardum celticam & indicam, amomum, folium malabathri, myrrham & costum. Attenuat etiam pilos cinis farnetorum uitis, & ficulneus, & ex tithymalis, tritus & in balneo affricus. Et ab exustis uinaceis cinis, & alumen scissum, & sterces caninum siccum. Aliud smegma illustrans cutem, & pilos lanuginosos faciens, ualde bonum. Mora crudissima cum terra cimolia ac nitro, æquis portionibus trita adseruato, ac utitur. Puluillus attenuans pilos in balneo, multo experimento constans. Punicis costi, testarum sepia uitarum, nitri, cimolia, æquis portionibus, utere confidenter. Alius. Testarum purpurarum uitarum sextantem, alcyonii sextantem, nitri bessem, cimoliæ bessem, punicis 3. i. oia tosta terito, & utitur in balneo, ac miraberis. Alius, quo usi sumus in cubicularia. Calcis uiuæ ex marmore factæ lib. i. auripigmenti 3. i. staphidis syluestris, cimolia, testarum sepia, radi-

cis

S E R M O

eis bryoniæ sicca, aluminis scissi, singulorum ꝑ.iiii. ce-
 rusa unc. i. sampsuchi, aloes, ueratri nigri, singulorum
 ꝑ. vi. Contusis ac cribratis utere, iniiciens ex eo in fa-
 miliare psilothrum ꝑ. iii. & ouorum candida. iii. De-
 inde psilothrum ablue, & rursus siccum affrica, & quo-
 tidie in balneo hoc utantur. Aliud smegma attenua-
 torium, & lanuginem producens. Farinæ fabarum, pu-
 micis, similaginis, spumæ nitri albæ, singulorum chœ-
 nices atticæ ii. fœniculi cum ptisana cocti, & postea
 aceto mulso eloti ac siccati, tustiq; ac cribrati chœni-
 ces ii. saponis gallici lib. ii. Saponem reliquis antea tri-
 tis ammisce, ac manibus subige, & utere.

De furfuribus siue porrigne. Cap. LXVI.

Quibusdam se scalpentibus, furfuribus similia sæpe
 ex capitis cute decidunt. Contingit autem hæc affectio
 à uitiosis serosis humoribus, quos consumere scopus
 est in eius curatione. Itaq; discussoria ac extersoria ad-
 hibenda sunt pharmaca, ubi per purgatorium medica-
 mentum prius totum corpus euacuauerimus, si uitia-
 tis humoribus fuerit refertum. Quidam etiam aliqua
 adstringētia ad discussoria ammisuerunt, quo per ip-
 sa affecta pars corroboretur, ut ne facile in seipsam sus-
 scipiat influētes serosos humores, sed resistat, eosq; res-
 pellat, ueluti est sutorium atramentū, & similia. Deter-
 get itaq; furfures in capite: Cimolia cū betæ succo aut
 fœnigræci, aut utrisq; simul ammixtis. Aliud. Fabam
 unā cū cortice molito, & cū betæ succo utitor. Aliud.
 Furfurum dimidiā chœnicem in aquæ sextar. i. ma-
 cerato, deinde diu manibus terito, & succum excola-
 to, & ad ipsum aceti heminam dimidiā addito, & ad
 spissitudinē coquito, & sic affricato. Deinde betæ, aut
 fœnigræci, aut lupinorū decocto abluo. Aliud. Ter-
 ræ cimoliæ, sulphuris uiui, æquales portiones terito
 cum aceto, & affrica in balneo, & calida aqua ablue,
 & illine nō solum in balneo, sed etiam citra balneum.
 Aliud.

Aliud. Spumæ argētī, olei rutacei, acetī, pares portio-
 nes terito & illinito. Hoc multo experimento constat.
 Aliud. Cucumeris syluestris radicē coquito, & deco-
 cto utitor. Archigenes de medicamēto ex bryonia di-
 cit, præ omnibus inquit, hoc tibi paretur. Si igitur iux-
 ta pōdus præparare uoles, sic facito. Cimolię sexcun-
 cem, nitri quincuncem, farinae fabaceæ quadrantem,
 corticis aridi, radicis cucumeris syluestris sextantem,
 bryonię sextantem, farine ordaceę ac lupinorū, singu-
 lorum $\bar{z}$ .i. Aliud. Cymoliæ lib.ii. nitri, bryoniæ corti-
 cis, radicis cucumeris syluestris sicci, farinae fabarū sin-
 gulorum lib.i. farine ordeaceæ ac lupinorum, singulo-
 rum sextarii dimidium. Singula seorsim leuissime teri-
 to, mensurato ac unitis utitor in balneo. Archigenes
 dicit, ad furfures farinam foeni græci, & nitrum, & ci-
 moliam cū betę succo affrica, & tel bubulum aut suil-
 lum addito aceto illine. Deinde post horam abluę, &
 atramento sutorio ac nitro cum modico oleo tritis il-
 line. Aut cuminum, & myrobalanum, & fabaceam fa-
 rinam, æquis portionibus cum aqua lixiuii terito, & af-
 fricato. Aut amygdalas amaras decorticas, cū aqua
 aut aceto tritas affrica. Postquā uero resiccati fuerint
 pili, calida aqua abluę. Aut maluā syluestrem in aqua
 marina, donec decima pars superfit terito & affricato.
 Aut nitrum & pumicem, & fecem uini, pari portione
 cum aqua calida affrica. Aut spumam nitri, & atramē-
 tum sutorium, æquis partibus cum uino adhibe, ter
 aut quater in mense. Hoc adeo efficax est, ut nihil reli-
 quum faciat. Aliud. Thus tritum cum aceto illine.
 Aut scorpiuri succum illine. Aut scillam assato, &
 ubi mollis facta fuerit, expressum succum oleo amix-
 to illine. Victus sit flatus exors, nihil ex crasso hu-
 more præditis habens, uelut sunt tubera, fungi, bulbi,
 legumina, & carnes bubulę ac similes. Sin autem quæ
 ingeruntur uentri commoda, concoctu facilia, & mel

A E T.

qq cibis

S E R M O

cibus addatur. At intinctus confert acetum cum sa-
 pa. Condimentum sit cuminum, apium, Fœniculum,
 aliorum parcus sit usus. Et maxime ab omnibus bel-
 lariis abstinendum est. Vinum utile est tenue & albū.
 Iucunditatis tamen gratia etiam uinum dulce & uinū
 mulsum permittitur. Ex fructibus uua arefacta optima
 est, deinde ficus ante cibum. Postea malum punicum
 post omnem cibum. Et amygdalæ uirides commodæ
 sunt ante cibum. Et bonæ concoctionis potissima ra-
 tio habenda est. Deambulationes lenes plurimæ ma-
 ne ac uesperis optimæ sunt. frigidæ lotio balneis præ-
 stat. Verum in calida se lauanti incommoda est mul-
 ta in aere conuersatio. Et capitis perfusio solis me-
 lior est. Et post hæc large per frigidam refrigera. Dor-
 mire ad satietatem commodum est. Ab ira & indigna-
 tione, in solatione q; ac uehementi frigore abstineant,
 itemq; ab omnibus quæ caput replent.

De morbo pediculari. Cap. LXVII.

Pedicularū generatio quibusdā aceruatim in capi-
 te contingit, multis humoribus moderate calidis in
 profundo cutis collectis, ubi etiā pediculos generari
 contingit, non in superficie cutis, in qua surfures consi-
 stūt. Itaq; pharmaca ipsorū necessariū est siccātia esse,
 & quæ magis ex profundo attrahere ac euacuare possunt.
 Lupinos igitur in aqua coquito, & decoctū ipso-
 rū affricare iubeto. Aut myrice decocto, aut aqua ma-
 rina, aut muria meraca cū aceto perfundito. Aut hede-
 ræ succū melle mixtū illinito. Aut perdicii succū, dor-
 mitū eū illinito. Aliud ad pediculos capitis, ac totius
 corporis. Ligultri florē cum uino tritum, capiti ac toti
 corpori affrica, ubi dormitum ire uolet. Aut staphidis
 syluestris partes. ii. sandarachæ & nitri, utriusq; partē.
 i. adhibe cū aceto. Aut rhoen culinariū cū oleo tritū il-
 line. Aut alumine cū oleo trito utere. Aut ueratrum al-
 bū, & staphidē syluestrem, ac nitri, æquis portionibus
 cum

cū oleo trita, in balneo adhibe. Aut rumicis sylueſtris radice cū oleo in balneo utere. Aut modico pipere cū multo oleo utere. Aut oleum laurinum aut raphaniſ nū illine. Si uero pili denudati ſunt, ſtaphide ſylueſtri cum aceto & oleo utere. Aut alumine liquido cum oleo. Prodeſt item ipſis potus allii drachmarum duarum, cum origani triti drachma una ex aqua mulſa.

De achoribus & reliquis puſtulis capitis.

Cap.

LXVIII.

Vlcuſculum quod achor Græcis appellatur in capitis cute conſiſtit, tenuia foramina habens, per quæ tenuis ſanies eſtſiuit mediocriter uiſcoſa. Similis aut eſt ipſi alia affectio, quæ Coriō, hoc eſt, fauus appellatur. Quæ quia foramina maiora habet, humores melli ſimiles cōtinentia Meliceris uocatur, hoc eſt, fauus mellis. Proinde ſcopus in his eſt, ut humores affectionem facientes euacuemus. Si uero adhuc inſluxerint, ut prius inſluxionem impediamus, euacuato primū corpore per purgatorij medicamentum, initio ſumpto à uenæ ſeſtione, ſi æger ferre poteſt. Deinde purgatorio utimur ſerō lactis præparato ex aqua mulſa, ammixtis ad ipſum epithymi ꝓ.iii. Relata eſt autem ſeri præparatio Sermonis ſecundi capite nonageſimoſexto. Si uero intempetiuius eſt lactis uſus colocynthidem perfectam accipe, & ſemen eiice, & in ipſam tomentū ſiue pulſam adhuc habentem, ſapam aut uinum mulſum infunde, & per diem ac noctem macerari ſine, & poſtea calefactū exhibe. Deinde uero etiā caput purgandū eſt per ea quæ naribus induntur, & quæ per os pituitā extrahunt. Conueniūt autē ipſis ſecantia & diſcuſſoria medicamēta, eo quod uiſcoſus eſt humor quæ affectionē generat. At uero incipientes achoras, ubi totū corpus ſuperfluitatibus caruerit, per adſtringētia ac repellentia curabis. Talia autem ſunt myrti, & pini cortex, & rubi folia impoſita, plantago impoſita, oleæ

qq 2 ſylueſtris

S E R M O

syluestris succus affricus, salicis folia & flos imposita,
 similiter polygonum . Quædam uero prohibent ne
 achores augeant, simul reprimentia quod influit, si
 mulq; concoquentia ac discutientia quod iam conti-
 netur, ut quæ mixtas uires habet, quibus sanè post prin-
 cipium uti oportet. Tale est oleum, myrteum & rosa-
 ceum & lentiscinum ubi succus cum oleo portulacæ,
 succus cum oleo, ladanum cum uino illitum, ligustrū
 & lentes. Quædā uero antiquis & moderatis auxilian-
 tur, discutientia & extergentia citra sensibilem calidita-
 tem, non tamen aliquid irritans habentia. Quibus utē-
 dum est maxime ubi dolor aliquis cū achoribus affue-
 rit. Sed & in his à debilioribus initium facere cōuenit.
 Cimolia igitur ad hanc rem apta est, & Cretica ac Sa-
 mia terra, pompholyx item ac spodiū, & spuma argē-
 ti, & Cadmia tenera, & adiātum cum rosaceo illitum,
 & foeni græci decoctum affricum, & malua trita cum
 loliacea farina imposita. Aut melilotum cum farina
 foeni græci ex uino impositum. Item cicerum decoctū
 & ipsum cicer coctum impositū, nuces rancide cōman-
 sæ ac illitæ, quod si his nihil effeceris, siccum ex char-
 ta pharmacū illinæ cū aceto. Si uero acrius tibi uidea-
 tur, spumam argenti pari portione adde. Si uero non
 affuerit siccū pharmacū ex charta, chartam ure, & cine-
 rem eius aceto subige ac utere in his qui duram car-
 nem habent. Quædam porro uehementem adeo uim
 habent, ut ualde crassos ac uisosos humores euacuare
 possint, ipsosq; dissoluere achoras etiam si iam in scir-
 rum indurati fuerint. Talia sunt chalcitis, fex uini usta,
 sandaracha, & calx. Acetū autē fortissimū est omni tē-
 pore ad achoras, & discutiens & repellens. Sit autem
 acerrimū. Discutit etiam optime lilii radix affricta, &
 thus cū aqua & nitro, & lupinorum amarorū decoctū
 affricum, & cucumeris syluestris radix cocta, & fici fo-
 lia cum aceto trita, bulbi cum nitro affrici, rutæ folia
 imposita

imposita, farina foenigræci cum nitro affricta, thus cum aceto illitum, malicorium cū laurino oleo illitum, alium cum cauliculo ustum, ac cinere cum oleo illito. Hoc ualde bonū est. Aliud. Mulier quædam nuces regias mandebat, & puero achoras habenti imponebat, & sanatus est. Aliud. Radices anchusæ uistas, ac cum oleo ad strigmenti spissitudinem tritas, illine cū peno, & sanabis. Aliud. Thymum urito, & cinerem cū uino & oleo subactum illinito. Aliud. Cnestrū quam in Alexandria liparona uocant urito, & cinerem cū uino tritum illinito. Aliud. Buccinarū uistarum cinerem cū aqua adhibeto. Est hoc salutare pharmacum non solū ad achoras, sed etiam ad omnem papularum eruptionem. Quod si incideris in achoras inflammatos & dolentes, dolorem prius liquido medicamento concoctorio mollieteq; ac leni mitigabis, quale est parhygrum, & omnia ad sedem parata, & quæ ad carcinomata descripta sunt. Farinam itaq; fabaceam uino madefactam ac tritam, ut emplastri formam acquirat imponito. Facit & ad feruentiora & aggressia in capite pustularum genera. Aliud ad maximos & inflammatos dolores leniens, dolorem eximens ac percurans. Collyriū quod aster appellatur, aut aliquod ex Libianis appellatis, aut cōsimile quoddā cū modico hyoscyami succo terito, & adiecta sapa ac rosaceo illinito. Alia pinguis compositio, ad achoras, pustulas, papulas feruidas, ins tertrigines. Est & ad sedem bona. Spumæ argenti ʒ. viii. foliorum rutæ tenerorum ʒ. xxv. Aceto dilue, & rosaceo aut myrteo excepta pennis illine. Hoc magno experimento nobis constat. Alia similis. Spumæ argenti ʒ. iiii. cerusæ ʒ. vi. sulphuris uiui ʒ. iiii. ceræ ʒ. iiii. rosacei aut myrtei quantum satis est, ut liquidi cerati spissitudinem accipiat. Liquidā sicis affunde, & unitis utere. Hæc ad totius corporis pustulas cōmoda est. Alia ad humidos achoras. Ladani ʒ. viii. cerusæ tantundem,

qq 3 dem,

S E R M O

dem, sulphuris uiui ʒ. viii. utere cum uino & myrteo oleo. Aliud pharmacum. Ladani, baccharum myrti nigrarum, spumę argęti, sulphuris uiui, seminis hyoscyami, malicorii, æquas portiones terito, & uino ac myrteo, aut rosaceo oleo affuso utitor. Aliud ad feruidas, saniofas & impetiginosas papulas. Verbenacę supinę ʒ. viii. acacię ʒ. viii. myrrę ʒ. ii. uino austero trita illine. Aliud. Facit & ad eas quę in mento sunt. Baccharum myrti, malicorii, atramenti sutorii, spumę argęti, æquas partes tritas cū uino & oleo myrteo adhibe. Emplastrum ad achoras uetustissimos. Resinę pinus siccę, cerę, adipis suilli, aut bubuli, æquas portiones simul liquatas in aquam excolato, & diutius manibus emollitis utitor. Aliud. Quo usus est Ægyptius in Palladio Magistriano in Alexandria, ubi medicorum auxilia frustra tentasset. Colophonię semissēm, ammoniaci thymiamatis sextantem, galbani ʒ. iiii. opopanax ʒ. iii. olei ʒ. iiii. mastiches, cerę, singulorū ʒ. i. resinę pinus lignosę ʒ. iiii. æruginis ʒ. iiii. Quod si magna affuerit acrimonia, æruginem ne adicias. Hoc abscessus discutit & iam ruptos euacuat ac sanat.

Ad capitis scabriciem. Cap. LXIX.

Rutam & alumen terito cum melle, & prærafis pilis illine. Aliud. Sulphur uiuum & staphidem syluestrem terito, & picis sero ammixto illinito.

Ad parua & densa ac rubicunda capitis ulcuscula. Cap. LXX.

In paruis ac densis & rubicundis capitis ulcusculis, mammarum papillis similibus, à quibus etiã sanies effluit, caput radito, & semen lini tritū ac melle subactū imponito. Aut conchylum urito, & cum aqua tritum imponito. Aut emplastrū è lolio imponito. Et ubi euacuat fuerint humores, hoc sublato myrsinatū appellatum imponito. Ceterum ad rubicundas papulas in capite, cerusam cū laurino illine. Aut pini corticem cum cerato.

cerato. Aut testam clibani cum aceto aut uino. Aut be
tam costam impone. Aut betæ succum ad ceratum ro
faceum quantum eius admittit adice & impone.

Resiccantia & cicatricem inducentia achor
ribus. Cap. LXXI.

Spumæ argenti drach. xxi. calcis uiuæ tantundem,
aceti unc. i. rosacei tantundem, utere. Aliud ualde bon
num, quod humida ulcera resiccet, & cicatrices inclu
dit. Spumæ argenti, cerussæ, ordei usti, æquales par
tes cum rosaceo aut myrteo illine. Emplastrum me
linum, resiccans omnem fluxionem, & cicatricem indu
cens, præsertim in antiquis ulceribus. Spumæ argenti,
cerussæ, salis fossilis, singulorum lib. i. aluminis scissi ses
missim, atramenti sutorii semissim, olei lib. ii. aceti
sexat. i. oleum, spumam argenti, & salem, ac cerussam
coquito, singula per se & simul leuissime trita. Vbi ue
ro non amplius inquinauerint, alumen & atramentum
aceto diluta, ad pharmacum ab igne ablatum & aliquo
modo frigefactum paulatim adicito, unito, & in mor
tario diffundito, & probe mollito, utitor.

Smegmata ad achoras, surfures, asperitates,
ac scabriciem. Cap. LXXII.

Quod si in declinatione fuerit affectio, & omnino
ad cicatricem uergat, ad totam affectionem eradicand
dam huiusmodi smegmatis in balneo utendum est. Ter
ræ Cimolix lib. ii. nitri rubri tantundem, myrobalani
lib. i. myrrhæ, iridis, piperis, singulorum unc. i. nardi
celticæ, costi, castæ, singulorum unc. i. contundito, cri
brato, ac utitor in balneo.

De aurium affectionibus. Cap. LXXIII.

Aurium dolores fiunt, tum ob frigiditatem à uentis
inductam, aut à frigidis aquis, aut iisdem medicatis, in qui
bus homines se lauant: tum ob inflammationem cutis in
meatu, aut nerui auditorii in profundo. Fit etiã dolor
propter spiritum flatuosum, qui transitum non habet.

qq 4 Ad dos

S E R M O

Ad dolores ex frigidityte. Cap. LXXIII. 16133
 Dolores itaq; à sola frigidityte obortos, calefacientia quàm celerrime curant. Cæpa igitur aut allium in oleo feruefactum frigiditytes omnes sanat. Ego uero euphorbio modico ad multũ oleum ammixto utor. Aut pipere exactissime trito cũ uino & oleo. Prodest & amaracinum, & optimum nardinum, & laurinum. Sed & ruta in oleo dulcissimo cocta magnifice facit.

Ad dolores ex aqua medicata. Cap. LXXV. 16134
 Quum medicata aqua circa auditorium meatum continetur, oleum assidue infundere conuenit, ita ut aurem eluamus, & per mollem lanam detergamus, & deinde rursus infundamus. Magnopere uero ipsos mitigat oui candidum cum lacte muliebri tepidum infusum. Omnia enim quæ adhibentur moderate calida sunt. Prodest ipsis & anserinus adeps. Sed & exustio per os aquam attrahit. Aut per arundinem, uelut per aquæfusorium instrumentum (siphonem Græci dicunt) exustione facta, ceparum succum cum anserino adipe instilla. Valde enim mitigat. Si uero quis uno pede auri affectæ proximo exiliat, inclinans quodam modo seipsum, aquam facile excernit.

Ad dolores aurium ob humorum crassitudinem. Cap. LXXVI. 16135
 Si dolor auris cum capitis grauitate obortus fuerit, crassi & pituitosi humores causa doloris existunt. Dinotio autem ex prægressa diæta tibi continget. Nitrum igitur ac spumam niri auricularibus pharmacis miscebis. Veratrum item album ac nigrum, & amygdalas amaras, & ex aristolochiis eam quæ ad manum est, & cucumeris syluestris ac bryoniæ radicem, & centaurei magni radicem, & parui comam, & iridem, & calsiã. Et in summa, omnia amara citra mordacitatem ac molestiam meatus purgant & extergent, & crassos humores impactos secant.

Ad aurium

Ad aurium sordes. Cap. LXXVII.

Ad aurium sordes ungentum nardinū tepidum in-
stilla, & sequēti die per specilli concauum eas quæ ex-
positæ magis sunt expurga, & rursus nardinum infun-
de. Si uero locus durus fuerit, aut etiam sordes duræ,
nitrum torrefactū ac leuissime tritum in aurem insper-
ge, & acetū calidū instilla, & apposita lana pernoctare
sine. Postera uero die, aqua & oleo calefactis elue.

De sonitu aurium. Cap. LXXVIII.

Sonitus in auribus plerunq; ex flatuoso spiritu gene-
rantur. Fiunt etiam aliquando ob sensus auditus subti-
litate, ex euaporationibus. Dinotio cōtingit tibi pri-
mum ex tēperatura & habitu hominis. Deinde etiam
ex omni prægressa diætā. Sed & ex eo quod aut pau-
latim, aut aceruatim fit sonitus, inuenire datur affectio-
nem. Quin & ex eo quod hoc sonitus accidēs aut per
interualla redit, aut perpetuo permanet, affectio cog-
noscutur. Exacta uero dinotio hæc à te fiat. Si enim
quis putet à spiritu flatuoso exitum nō habente, soni-
tum fieri, & secantia ac attenuantia adhibeat, & nihil
proficiat unā cum hoc quod etiam his quæ pituitam
per os ducunt utatur. Tunc sanè ob auditus subtilita-
tem, sonitū fieri coniectet. Ego uero in talibus ammi-
sceo ex his quæ sensum stupefaciunt, uelut est mandra-
goræ succus, & opium paucissimū. Aut oleum in quo
inrestina terræ cocta sunt in fundo. At uero ad sonitus
ob flatuosum spiritum generatos, talia cōmoda sunt.
Apollonii ad sonitus ac bombos & sibilos derepente
fientes. Acetum acerrimū calefactum instilla. Aut ace-
tum cū rosaceo calefactum instilla. Si uero persevera-
rint, cuminū, rutam, anethum & nigellam, cū aceto co-
quito, & rosaceo adiecto utitor. Aut colocyntidis me-
dullā in oleo coquito, & oleum infundito. Si uero ad
huc remanet ampliori tēpore, omnibus amaris & acri-
bus, & attenuatoriis ac discussoriis utere, quæ paulo
q q s antea

nota

S E R M O

antea descripta sunt ad eos qui ob humorum crassitudinem aures dolent, ita ut singula cum aceto coquas, & mel addas. Facit autem ad inueteratos sonitus, castoreum & spica nardi, æquis portionibus cum aceto & rosaceo. Aliud ad sonitus diuturnos. Herbe lanarie, croci, castorei, ueratri albi, æquales partes tere cum aceto, & informa pastillos, & utere cum uino. Cæterum ad sonitus ex morbo, fometa per absinthii decoctum adhibito, acetum cum rosaceo infunde, aut raphani succum cum rosaceo. Aut aloem optimam cum uino mulso. Si uero adhuc perseverarint, ueratro nigro cum aceto cocto utere.

Ad auditus difficultatem ac furditates.

Cap.

L X X I X.

Qui difficulter audiunt, per hieram ex aloë, aut per catapotia ex colocynthide purgandi sunt, & pituita per os detrahenda est, & caput omni modo reficendum ac corroborandum. Utendum est & attenuatoria diæta. In ipsam uero aurem imittenda sunt pharmaca quæ siccant ac secant, & attenuant uiscosos ac crassos humores. Quorum sylua iam antea relata est in his qui ob humorum crassitudinem aures dolent. Fometa ad grauem auditum, Apollonii. Ad audiendi difficultatem de repente obortam, & ex capitis dolore, absinthium cum aqua in olla coctum per arundinem pro fometa adhibe, ita ut alteram arundinis partem cavitati auris adaptes, alteram uero foramini operculi ollæ inferas, quo uapor qui exhalat ad auditorium meatum allabatur. Aliud. Baccas lauri aut folia in aqua coquito & similiter utere, aut origanum, aut hyssopum eodem modo, aut aquam marinam cum aceto similiter. Est & hoc optimum, urina tauri, aut bouis, tertia acetum parte addita, pro fometa adhibeto. Item myrtum contusum similiter coctum adhibeto. At uero circulum ex lana auri circumdare oportet, ut ne loci uicini amburantur. Elotiones, porro his conueniunt, acetum acre album, cum pari aqua mensura,

mensura, & nitro leuissime trito calefactū infunde per
 multos dies. Et postea aqua calida elue, atque sic sub
 scripta infunde. Quæ auribus in auditus grauitate in
 fundantur. Porri succum irino ungento ammixto in
 funde. Veratri nigri radicem cū aceto tritam, & melle
 exceptā, in aurem inde, & per dies quinque sine. Capræ
 recēs mastatæ cornu urina eiusdem exple, ea ma
 xime quæ in uesica ipsius reperitur, aut alia asseruata,
 & cornu in fumum ad dies nouem suspende, ac utere.
 Clauos caligarum ueterū numero centū, in uino Ami
 næo ad dies septem macerato, & donec septies ebul
 liant coquito, excolato, & adseruato, & usus tempore
 quantum satis est calefactum infundito. Hoc usus ego
 furdū curauī. Aliud. Asphodeli radicem in oleo co
 ctam adhibe. Hoc etiā inueteratam audiendi difficul
 tatem sanat Optimus est etiam cucumeris syluestris ra
 dicum aut foliorum succus cum aceto infusus. Aut ca
 præ urinam & fel eiusdem simul calefacta infunde. Aut
 castorium cum baccis lauri & aceto. Aut ueratrum ni
 grum cum aceto terito, & melle diutius cocto excipis
 to, & collyria ad glandis figuram formato, & in mea
 tum indita per triduum finito. Aliud. Nasturtii semi
 nis quantum satis est, & nitri parum, ficus pingues carne
 granulis exēptis excipe, & collyria meatui auris con
 grua efforma ac inde, & per triduum sine. Hoc sordes
 multas ducit, & statim alleuat. Aliquando uero pro na
 sturtio sinapim cōiicimus. Vtere hoc etiā ad auriū for
 des. Multum quoq; opitulatur ad auditus grauitatem
 spōgia in tenues partes concisa ac intorta & melle im
 buta meatui indita. Idē cōmodū est ad enascentē in au
 ditorio meatu superfluā carnem. Aliud. Omnis pifcis
 fel infusum prodest, item perdicis, & capræ. Aliud.
 Fel tauri cū anguis senecta tristissima aceto exceptū,
 & meatui inditum, grauē auditū soluit. Quidā cū rosa
 ceo indunt. Aquæ uero fomentum adhibere oportet.

Aliud.

Aliud. Saluę succum cum oleo omphacino in aurem
instilla. Vtere, est ualde commodum. Aliud. Heri
nacei terrestris fel cum oleo infunde. Aliud. Veratri
albi drach.iiii. castorii drach.i.spumę nitri drach.ii.in
funde cum aceto, & utere uelut optimo. Vtere etiam
pastillo ex amygdalis amaris cum aceto mulsio. De
scriptus est ad aures purulentas.

Ad aurium inflammationes. Cap.LXXX.

Moderatas & non pulsantes inflammationes sanat
rosaceum cum aceto tepesfactum. Et glaucinum in co
te medica tritum cum uino dulci ac modico aceto. Si
uero uehementior fuerit inflāmatio, dolores quidem
mitigat, tenue, ac candidum oui cū lacte muliebri tepi
dum infusum. Optimū uero ad ipsos pharmacum est
nardinum ungentū, cum modico medicamento Bas
lico appellatum, aut cū adipe anserino, aut phasianino.
Vbi uero magnus est dolor, necesse est stupefacienti
bus sensum uti, ita ut ad lac muliebri, & oui candidū,
modicum opii ammiscemus. Ammiscendū est & ca
storium, ad uehementiores dolores pari mensura, ad
leuiore dupla proportione. Nos autem opium & ca
storium cū sapa probe conterimus, & tepesfacta infun
dimus. Oportet autem omnino non contingere adhi
torium meatum tempore doloris. Et fomētum adhi
bere per auricularium specillū, lana mollissima circum
datum, ita ut lanam tepido Baslico medicamēto cum
nardino aut alio ex his quę infunduntur tingamus, &
ad principium auditorii meatus indamus, & pharma
cum in profundum destillare sinamus. Et hoc assidue
facere oportet. Postquā uero repletus est meatus, lanā
superne obdito. Quod si æstas fuerit, & multę calidi
tatis sensus egrum circa inflāmatam aurem uexarit, fo
mentū per rosaceum bonū fiat. Mitigat porro feruens
tes inflāmatōnes tepida cū rosaceo instillata, auriculę
muris succus, & polygōni, & portulacę, & ramētorum
cucurbitę

cucurbitæ succus . Item aranei cum rosaceo cocti , & afelli sub hydriis stabulantes similiter , & intestina terræ eodem modo . Et blatæ domesticæ interanea cum rosaceo . Et oleum amygdalinum ac hyoscyaminum . Medicamentum auriculare è succis , ad inflammationes quæ ægre transmutantur : cito enim ipsas suppurat . Succii ramentorum cucurbite , succi calami , succi perdicii , succi brasiæ , singulorum cyathum unum , nitri tostii , myrrhæ , croci singulorum drach . iiii . unguenti nardini unc . i . eluminis liquidi unc . i . aceti scyllitici sextantem , mellis optimi lib . i . excipe & repone in uitreo uase . Et usu postulante , cum nardino aut rosaceo diluto utere . Aliud ad diurnas & egre transmutabiles inflammationes . Galbani drac . vii . seui taurini drach . iiii . ceræ , colophoniam , saponis , singulorum drach . iiii . picis drach . i . Colophoniam , picem , seuum liquefacito , & galbanum cum cera præmollitum adiuicito , & deinde etiam saponem , & excolatis utitor , ita ut in cote cum aqua aut oleo aliquo diluas . Ad maximos dolores . Aloem optimam uino mulso dilutam instilla , aut lasuccidas aceto feruefacto , & instillato , insuperq; ipsam lanam in aurem indito . Quod si mitius facere uelis : cum aceto aut sapa coquito .

Ad aures absq; ulceratione humectas , quæ uelut exudant , & seorsum humorem excludunt . Cap . LXXXI .

Misy in linteolum illigatū & prunis obrutum , exurito & unā cum exusto linteolo terito , & per arundinē insufflato . Aut gallas terito & linteo illigatas exurito , ac similiter utitor . Aut alumē in testa exustum & oleo præaffuso tritum insufflato . Porrò postquam penitus sedata fuerit inflammatio , castorium cum oleo infundatur , quo detrimentum ex afflitione soluatur .

Ad ulcera in meatu auris . Cap . LXXXII .

Recentia quidem ulcera glaucium cura solum cum aceto

S E R M O

aceto tritum, & omnia ex ipso collyria, & quæ ex ero
 co, itemq; ex rosis fiunt, & appellationem habent. Cui
 rat etiã eadem collyriũ Damocratis ex myrrha. Quæ
 uero pure manant citra dolorẽ, & moderate hoc pa
 tiuntur, per eadem curantur. Quæ uero fortiter pure
 manãt, per pastillos. Qualis est Andronis & præsertim
 Musæ, cum sapa & modico aceto infusus. Quod si etiã
 hæc superentur, recrementum ferri cū acerrimo aceto
 in caniculari æstu ad solem terito, & pastillos efforma
 to, & utere cum aceto. Si uero nõ est canicularis estus,
 recrementum ferri leuissime tritũ cum aceto ad pru
 nas coquito donec reficetur, & utere cum aceto. Au
 rium elotiones. Cæterum Apollonius ad aurium ul
 cerationes talia scribit. Vino mulso calido frequenter
 ipsas elue. Aut myrteum cum uino coquito ac utitor.
 Si uero fœtidum fuerit quod prodit, malicoriũ & len
 tem cū uino coquito, & tepidum infundito. Post elõ
 tiones autem conueniunt ad infundendum, fel bubu
 lũ, & maxime porcinum, in malicorio tepefactũ instil
 la. Idẽ facit & caprinũ fel, & omnis pifeis fel rosaceo
 ammixto. Aliud optimum. Alumen scissum tritum
 cum sapa & aceto in feruẽti cinere coquito ad mellis
 spissitudinem ac utitor. Facit etiam omne alumen cū
 polygoni succo, & Erasistrati, Panchrestos appellata
 ab omnimoda utilitate, liquida. Habetur autem inter
 ocularia medicamenta. Aliud. Aluminis scissi, croci,
 gallarũ, æquis portionibus utere cum uino. Auricula
 ris cõpositio ad dolores magnos, & pus albũ. Amyg
 dalas amaras decorticatas. viii. spumæ nitri albæ 3. iiii.
 thuris 3. iiii. opii 3. iiii. croci 3. iiii. galbani dra. ii. myrrhæ
 drac. i. aceto trita excipe, & forma pastillos ac utere, si
 dolor adest, cum rosaceo. Si pure manant, cum uino
 mulsa, aut aceto aut sapa. Si uero auditus grauitas as
 fuerit, cū aceto. Ad diuturnas ulcerationes. Aloes, thu
 ris, myrrhæ, singulorum 3. iiii. misyos drach. ii. efforma
 cum

cum aceto, & utere resolutis cum aceto aut rosaceo.
Ad corruptiones ac foetores aurii. Cap. LXXXIII.

Malicorii & lentis decocto elue uelut prædictū est,
& utere subscriptis. A luminis scissi libram unam, atramenti sutorii ʒ. viii. myrrhæ ʒ. viii. crocomagmatis ʒ. viii. uini ducis myrtei sextar. iiii. Alumen cum uino coquito, & ubi ad compagem redactum fuerit, reliqua prius trita cum aceto adiucito, & unitis utitor cum sapa & aceto. Aliud, ad purulentas & graueolentes aures. Vrsi fel instilla, si uero aridum fuerit, cum aceto & sapa diluto utere. Summe enim prodest. Ægyptium pharmacum ad omnes relatas affectiones, etiam si fuerint congenitæ. Amygdalarum amararum ʒ. ii. piperis albi drac. ii. fabarum Ægyptiarum internam partem ʒ. ii. pondere. croci, myrrhæ, opii, thuris, castorii, singulorum ʒ. ii. omphacii ʒ. iiii. atramenti sutorii ʒ. iiii. spumę niri ʒ. ii. Terito cum aceto in quo malicorium coctum est, & excipe ad strigmentitiam spissitudinem. Vfus autem tempore quantum satis est de hoc pharmaco accipe, & nardino ungento dilutum instilla.

Ad superexcrecentes in aurium ulceribus carnes,
Heraclidæ Tarentini. Cap. LXXXIII.

Æruginis drach. viii. squamæ æris drach. iiii. mellis hemine dimidium, hoc est dodrātem. Arida trita melle excipe, ac coque ut rubicundum pharmacum euasit, & utere super eminentem locum hoc ponens. Aliud. Æruginis drachmas quatuor, atramenti sutorii drach. iiii. succi marrubii cyathos tres, mellis quantum satis est, prepara & utere uelut dictū est. Aliud Apolonii Memphitæ. Deprimit omnē superexcrecentem carnem, citra dolorem. Aluminis scissi drach. quatuor misyos usti drach. iiii. æruginis drach. ii. lemnii sigilli drach. ii. gummi drach. ii. (alii singulorum tot uncias pro drachmis habent.) Terito cum aceto, & formato pastillos, ac utitor cū uino aut aqua. Deprimit & cicatricem

tricem inducit. Facit & ad nares exulceratas.

Ad uermes in auribus. Cap. LXXXV.

Vermes in auribus aut generatos, aut extrinsecus illapfos, amara & acria in summa occidunt, uelut sunt capparidis folium aut succus, cedria, urina humana uetus, singula cum melle: aut aristolochiam tritam infusa: aut calaminthæ succum infunde. Aut ueratrum album cum uino: aut colocynthidis decoctum, aut centaurei, aut absinthii, aut polii cum uino, aut scordii, aut marrubii succum, aut elaterium cum aceto. Facit & maluæ hortensis aut syluestris succus: maxime in his quæ sunt inflammata.

Ad sanguinis ex auribus eruptiones. Cap. LXXXVI.

Ad sanguinis ex auribus eruptiones, ut ne in grumos coeat, porri succum & acetum mixta infunde, & in sanguinem sistet, & grumos dissoluet. Aut malum punicum in aceto coctum infunde. Aut gallum in aceto coquo & excolato, & rubi succum misceto ac infundito. Aut polygoni succum cum modico aceto, aut acaciam, aut amurcam, aut lycium cum aceto instillato.

De calculis aut aliis corpusculis in aurem

illapsis. Cap. LXXXVII.

Si calculus, aut faba, aut confimile quid in meatum auris illapsum fuerit, elue. Aut specillum lana obuolutum resina tinge, & extrahe. Aut per glutinosum aliquid quod pharmacum aut dropacem idem facito. Quod si non successerit, sternutatorium naribus inde, & os obtura ac nares. Nam iuxta contingentem spiritus extensionem id quod incidit effiatur. Hoc autem assidue fiat donec exciderit. Si uero intus manserit, auris inflammata conuulsiones inducit. Optime uero eorum quæ illapsa sunt eiectionem adiuuat concussio, ita ut si puer fuerit pede teneatur, & cum concussione in caput eleuetur. Si uero perfectæ ætatis quilibet spiam ita fuerit affectus, ipsum in tabulam secundum affectam

affectam aurem reclinatum, caput ad tabulam firmare iubeto: Deinde leuata tabulæ circa caput parte deferri finito, idq; sepe repetito. Mouebitur enim quod incidit, & ad expeditiores meatus partes progredietur, atq; ita angusta & concaua specilli parte immissa scite extrahito. Si uero faba aut cõsimile quid in aurem illapsum, in ea maneat, madefactumq; ac tumefactum dolores inducat, impossibile est ipsum integrum exire. Quare per specilli cõcauum industrie partiri ac diuidere ipsum oportet, atq; sic particulatim extrahere. Deinde sapam aut uinum dulce calidum infundere ac lenire meatum ex lancinatione offensum.

Ad affectiones aurium extra meatum.

Cap.

LXXXVIII.

Foramina in pulpis aurium in pueris inflammata, oleo quod in area lucerna æruginem contraxit, assidue illine, & sanabis. Ad cõtusas autẽ aures, myrrham, mannã thuris, terram nigram, qua quidam pro sinegmate utuntur, cum aceto ad cerati spissitudinem unita imponito, & nequaquam amplius irritato. Aliud. Sulphur uiuum, myrrham, thus, cum pice liquida in splenio imponito. Philagrii ad contusas aures. Mannam thuris aut ipsum thus & aloem, cum uino & rosaceo terito & imponito. his etiã cochleas paruas integras tritas, si haberi possunt, addito. Aliud. Intestina terræ cum modica terra ex qua accepta sunt, tere & impone. In quibus uero fractæ sunt aures, intrinsecam expeditiorem cõcauitatem cartilagineam figulina terra expleto, & reficari finito, ac solanum cum cerusa illinito, donec in integrum restituatur. Si uero inflammatio ad contusionem accesserit, meatus quidẽ butyrum tepidum, aut adipem anserinum, aut gallinaceum instilla. Aut etiam ocymi succum cũ aliquo ex relatis adipe. Forinsecus uero cerusam cum solani, aut polygoni, aut coriandri succo illine. Aut putamẽ mali pu-

A E T.

tr nici

S E R M O

nici dulcis in uino coctum ac tritum obline. Aut glaucio utere. Emplastrum autem hoc adhibeto, Sandycis lib. i. olei lib. i. aquæ semissem. Coquito simul donec non amplius inquinent, & utere.

De parotidibus. Cap. LXXXIX.

Parotides ex genere sunt inflammationum. Fiunt autem glandulis circa aures affectis. Non tamen uti mur in ipsis, uelut in aliis partibus inflammatis, in principio repellentibus. Immo uice uersa attractoriis utimur, affligentem humorem ex profundo ad cutem attrahere conantes, & naturæ opè ferre, quæ per humorum ex loco in locum, impetuofum illapsum, febres curat. At uero quum uehementi impetu fluxus illabitur, nihil nos curiosius agètes omnia naturæ permittimus. Si enim aut cucurbitam, aut pharmacū quoddam humores ex profundo ad cutem attrahens adhibuerimus, uehemens dolor hominē occupat, ut ex ipso & uigiliæ succedant, & febres intendantur, ac uires exoluantur. Mitigare igitur tunc potius conuenit, & non humorum influxui opitulari, per cataplasmatum maxime lenientium usum, quæ ad hoc quod moderate humectā habent caliditatem, per quam mitigare dolores ualent, etiam influentes humores concoquere possunt ac suppurare. Vbi uero suppurati fuerint, discutere ipsos aggrediemur. Si uero duricia cū dolore apparuerit: emolliētia attractoria miscEBimus. Proinde ubi uehemens dolor obtinet, & humores adhuc influunt, butyro utemur locū assidue illinentes, aut adipe suislo, aut butyrū & adipē simul liquefaciemus, & modica cera adiecta, ut mollius ceratū fiat imponemus. At uero moderatas parotidas, in quibus neq; multa coctio expectatur, facile curabimus per fomenta ex muscia, & cataplasmata ac pharmaca discussoria. Quale est Mnasæ emplastrum, & emplastrū ex succis, & his adhuc

huc magis ea quæ molliora sunt & ceratiformia, ex butyro & celypo parata, quæ assumunt ostrea usta, aut buccina, aut purpuras. Quale est & hoc. Adipis anserini ueteris insulsi sexuncem, butyri unciam unam, ceræ sextantem, ostreorum ustorum tritorum sextantem. Li quabilibus liquatis ostrea insperge, & unitis utere cōsidenter, est enim efficacissimum hoc. Aliud ualde bonum. Apochymatis sexuncem, picis bessem, ceræ quadrantem, colophonix sextantem, adipis uitulini sesquiunciam, bituminis sextantem. Reliqua liquato ac excolato. Bitumen uero cū modico aceto terito, & liquata ad ipsum affundito, & emollitis utitor. Quin & in induratis iam ac diuturnis parotidibus, buccina usta & omnia ostrea, adipi ueteri porcino liquato amixta uelut dictum est, citra omnem molestiam discutunt omnes diuturnas ac induratas inflammationes. Quapropter utendū est in durioribus parotidibus alio emplastro ex buccinis, quod Ariobarzanium appellatur, & eo quod Dionysia appellatur, & ex misy paratur. Describētur ea in Sermōe de emplastris. Ego uero solo parotidas puerorū & mulierū solo butyro curare.

De narium affectionibus. Cap. XC.

Ex genere tumorum præter naturam polypi in naribus generantur. E genere uero ulcerum ozanæ. De excretionibus autem præter naturam sunt sanguinis eruptiones. Ozanæ itaque ex acrim & putredinosorum humorū influxu sunt. Nam si solū acres fuerint, incurabilia ulcera facere solent, non tamen graueolentia. At polypus appellatus, polypi marini carni luxuriantia essentia proprietate, & colore & compage similis, ex crassis & uiscosis humoribus generatur. Cæteræ uero ratio utriusque cōmunis est, ozanæ & polypo, ut primū caput resiccet ac corroboretur. Manifestū est enim quod uitiosorum humorum redundantia naribus ex capite influit. Quomodo uero caput roborare oportet,

rr 2 ter,

S E R M O

ter, iam dictum est, ubi de capitis dolore egimus, ubi diuersa smegmata & epithemata descripsimus, quæ sincipiti ac toto capiti præraso imponuntur. Verum ad iam præscripta, optime ad ipsos facit emplastrum ex anemona capiti impositum. Itemq; hoc: Myrrhæ unc. i. thuris unc. i. cochleas integras v. ouorum candida ii. Omnia in mortario contusa ac mixta illinito, lino teo capiti superimposito, & finito per dies ix. Atq; ita postea localibus auxiliis utere.

Ozænarum curatio.

Cap. XCI.

Postquã itaq; per prædicta caput coroboratu præparaueris, ad nasi curationem procedes, scopum propositum habens in ozænis ut affectam partem per phar maca mixtam uim habentia rescices, repellentia uides licet ac discussoria. Repellunt igitur austera & acerba quæ in cõmuni adstringentia appellantur. Discutiunt autem siccam & calidã uim habentia. Archigenes autem ad dolores in naribus & ozænas talia describit. Calaminthæ succum infunde, aut ipsam siccã tritam insuffila per arundinem. Aut erucę succum assidue infunde. Aut mel in nasum stillato, & per sternutatoriũ concussione facta, testoria ulceri obducta executito. Deinde ueratrum album cum multo nasturtii semine naribus attrahere iubeto, & postea amurcã cum melle illinito. Aut ranunculi succũ cum alumine liquido in nasum insillato, & attrahere iubeto, atque hoc facito donec persanaueris. Si uero antiqua fuerit affectio, etiam acetũ acerrimũ ammisceto. Meatus autem nasi ex hoc illinito. Spicam nardi & misy, æquis portionibus trita cum uino austero ad strigmentitiã spissitudinẽ illine, & lana obtura. Optime uero facit ad ozænas atramentum sutorium melle cocto exceptum, & chalcitis eodem modo, & ærugo, & squama æris, & floridum medicamentum ori destinatum. Et hoc, calcitidis crudæ ʒ. xii. cadmiæ drach. viii. terito cum aceto ad multos dies

dies sub caniculæ feruore, & exsiccato utere cum uino sub ipsum diluens, aut siccum insufflans. Aliud. Myrsos, chalcitidis, myrrhæ, singulorū ʒ.iiii. atramenti lutorii ʒ.iiii. aluminis scissi, gallarum, squamæ æris, singulorum ʒ.iiii. aluminis rotundi ʒ. ii. thuris ʒ. i. aceti lib. i. Omnia trita simul coquito in æneo uase, & ubi ad mellis compagem redacta fuerint ablatis utere, lio namento intincto & naribus penitissime indito. Siccus puluillus ad ozænas. Fructus ericæ, myrrhæ, nitri, malicorii, singulorum ʒ.iiii. croci, costi, singulorū ʒ. ii. trita insuffla. Alius. Aluminis scissi, myrrhæ, singulorum ʒ.iiii. sandarachæ, rhois culinarii, salis ammoniaci, croci, costi singulorū ʒ. ii. trita insuffla, naribus prius uino mulso collutis. Aliud. Theodori ad graueolentiam narium. Amomi, myrrhæ, castæ, rosarum siccarum, æquales partes tritas cum ungento nardino dilue ac utere. Aliud. Myrrhæ, castæ, rosarum, singulorum æquales portiones cōtusas ac cribratas melle excipe, & mane ac uesperu illine donec malum cesset. Aliud. Hedychroo cum uino mulso trito utere. Aliud, Iucundum appellatum. Myrrhæ ʒ.iiii. castæ ʒ.iiii. floris iunci odorati ʒ.iiii. rosarū siccarum ʒ. i. terito cum uino mulso ueteri, reponito ac utitor illinens ex eo nares. Aliud. Cyperi quadrantem, sandarachæ, aluminis scissi, myrrhæ, croci, singulorum ʒ. i. aridum insuffla. Aliud Apollonii ad polypos. Veratrum & origanum trita insuffla. Aliud. Veratrum nigrum & sandaracham, æquis portionibus cū oleo terito, & lana exopta naribus indito. Aliud. Atramentum sutorium, æruginem, lafer, æquis portionibus, cū oleo illine naribus per specillum lana obuolutum, ad dies nouem. Deinde uolsella trahere ac exime. Aliud ad ozænas quo assiduæ utor. Ad pastillum Musæ adice chalcitidis ʒ. vi. aliquādo etiam. xii. & ueratri albi ʒ. ii. Vtereq; cum uino mulso. Aliud. Auripigmentum tritum per

S E R M O

specillum large admoue. Vbi uero intumuerit & emi-
 nuerit, ueratro nigro arido trito moderato utere, & in
 septem diebus ut plurimū nasus uacuus redditur. De
 inde diphryge trito cum melle expurga. Aut auripig-
 mentum, calcem, & ueratrum album trita cum melle
 adhibe. Aliud celebre. Myrrhæ ʒ. iii. chalcitidis ʒ. iii.
 casia ʒ. iii. spicæ nardi ʒ. ii. misyos ʒ. ii. ueratri albi ʒ. i.
 Vtere sicco, & cum uino mulso. Aliud bonum. Mi-
 syos torrefacti ʒ. viii. iridis ʒ. iii. croci ʒ. i. excipe melle
 ac illine. Aliud. Aluminis scissi ʒ. i. myrrhæ ʒ. i. thur-
 is sesquiunciam, muscii herbæ quæ & dorecadias ap-
 pellatur ʒ. iii. æruginis ʒ. ii. salis ammoniaci ʒ. iii. ter-
 rebinthinæ ʒ. i. mellis trientem, aceti quantum satis est.
 Aliud, facit & ad polypos. Æris usti, squamæ ferri sto-
 momatis, aluminis scissi, singulorum ʒ. i. myrrhæ ʒ. i.
 thuris sesquiunciam, aristolochiæ, uerbenacæ rectæ,
 squamæ æris, æruginis, singulorum ʒ. i. aut omnium
 æquas portiones, adhibe aliquando uino diluta, & per
 linamentum inde. Aliquando uero cum compositio-
 ne ex moris, aliquando cum melle. Aliquando etiam
 siccum insuffla, aquam in ore continere iubens. Aliud
 cuius uilitatem ne contempseris. Centaurii tenuis usti,
 polii usti, chamæmeli usti, singulorum ʒ. viii. æruginis,
 squamæ æris ustæ, radices cyclamini siccæ, myrrhæ,
 aloes, malicorii, singulorum ʒ. iii. tritis utere prout
 uoles. Aliud ad ozænas, & erosiones, & nomas &
 crassitudinem, & omnia narium uitia: Sicci foliorū ui-
 tis albæ quadrantem, mannæ thuris, atramenti sutorii,
 chalcitidis, aristolochiæ, singulorum ʒ. iii. terito & sic-
 cato ac insufflato. Pastillus ad ozænas Cyri Archiatri
 Edessæ. Cادمiæ ter ustæ ac uino extinctæ, plumbagi-
 nis, plumbi usti, spumæ argenti, spicæ nardi, thuris, fo-
 liorum cupressi, herbæ sabinæ, gallarum. Lycii indici,
 gummi, singulorū ʒ. iii. cerusæ, glaucii, folii, balaustio-
 rum, floris iunci odorati, malicorii, aloes, acaciæ, singu-
 lorum

lorum scrup. viii. florum rosarum & foliorum, singulis
lorum scrup. vi. contusa & cribrata terito cum aceto,
& formato pastillos, ac utere cum uino, aut sapa.

Polyporum curatio. Cap. XCII.

Iam antea dictum est quod ex crassis ac uiscosis hu-
moribus polypus generatur, & propterea mixta ma-
teria opus habet, adstringente & secante, & discutien-
te ac siccante. Quorum sylua talis est. Aluminis scissi,
myrrhae, sandarachae, singulorum ʒ.iiii. atramenti su-
torii usti ʒ. i. gallarum ʒ. i. tritis utere, ubi prius nares
uino odorato elueris, ita ut postea per specilli nucleum
illinas. Utere etiam his quae ad ozanas praescripta
sunt. Aliud. Soreos ʒ. ii. chalcitidis tostae ʒ. ii. fructus
myricae ʒ. i. croci ʒ. i. myrrhae ʒ. i. trita insufflato uelut
dictum est. Aliud. Chalcitidis tostae ʒ. ii. misyos ʒ. ii.
atramenti sutorii usti ʒ. ii. amomi ʒ. ii. myrrhae ʒ. iii.
croci ʒ. i. terito & utitor siccis. Aliud mirabile. So-
reos quadrantem, aluminis scissi quadrantem, galla-
rum sextantem, myrrhae sextantem, utere sicco. Aliud
ad polypos, ozanas, agilopas, & quae citra sectio-
nem ac uisionem remouere uoles. Disparat etiam os-
sa corrupta. Ramentorum aeris rubri unc. i. salis amo-
moniaci sextantem, aluminis rotundi quadrantem,
aceti acerrimi heminas. vi. Arida trita adiectione aeris
rubri uase excipe, & ad solem expone, ac pistillo aeneo
sub caniculari aestu agita, donec resiccetur. Deinde
trita uase fistili reconde. Vfus autem tempore aquam
in ore teneri iube, & per arundinem naribus insuffla.

Ad polypos & ozanas. Sinapi tritum aquae mis-
ceto, ac subigito, & collyria glandiformia forma-
to. Deinde gracile linteolum sinapi obducito, quo
ipsum extrahere possis ubi uoles, & naribus indito,
principio lintei foris relicto, & totam diem finito, &
excidet polypus. Aliud ad polypos & ozanas ac
superexcrecentem carnem. Aluminis scissi scrup. ix.

rr 4 aluminis

S E R M O

aluminis rotundi scrup. vi. atramenti futorii scrup. vi.
 chalcitidis scrup. xviii. myrrhę scrup. xviii. squame æris
 scrup. ix. thuris scrup. iiii. gallarū scrup. xii. confusa cri-
 brata terito cum aceto uelut collyrium, & formato pa-
 fillos. Vsu uero postulante, quantum satis est cū mel-
 le contere, & linamentū intinge, ac naribus inde, & ad
 diem unam sine. Altera uero extrahe, & sequetur pos-
 lypus, quod plerunq; fieri solet. Aliud Oribasii. Squa-
 mæ æris drach. viii. sandarachæ drach. iiii. æris drach.
 vi. ueratri nigri drach. ii. Siccum hoc insuffiato, & ue-
 lut optimo utitor. Nam in diebus decem manifestam
 utilitatem declarat. Nechepfos rex ad carnem in nari-
 bus enatam. Squamā æris, & squamam ferri, ac alumen
 scissum, æquis portionibus terito ac insuffiato, aut per
 specillū adhibeto, aut in linamento utitor. Asclepiadæ
 ad polypos. Atramenti futorii drach. i. diphyrgis usti
 drach. ii. calcis uiuæ drach. ii. sandarachæ drach. ii. sic-
 ca adhibe. Aut linamentum intortum aqua madefactū
 ac pharmaco imbutū inde. Aliud quo Antipater usus
 est. Atramenti futorii, sandarachæ, æquales partes teri-
 tas insuffla, & per specillū admoue. Aliud. Atramen-
 ti futorii usti drach. iiii. rubicæ sinopicæ drach. i. trita
 insuffla. Naturale Apollonii ad polypos. Nycticora-
 cem iugulato, & calido ipsius sanguine polypum illi-
 nito: Reliquū uero in sole siccato ac reposito, & aris-
 dum tritum inspergito. Aliud eiusdem ad exulceratos
 polypos, & ad ozænas. Dracunculi radicem aridam
 tritam insperge, facit & succus ipsius illitus. Aut cus-
 presi folia, aut pilulę ficus carne exceptæ. Facit & sal-
 uia imposita. Et laser cum atramenti futorii, aut æru-
 ginis pari portione. Galenus autē ad polypos inquit,
 & ozænas comperi egregie facere subscripta. Primum
 quidem id quod ex malis punicis paratur. Sin autem
 æquali numero ac magnitudine ex tribus generibus
 accepta, de austeris, de dulcibus, & de acidis. Oportet
 autem

autem ipsa recentia matura cōtundere, ipsaq; tota cō-
 fringere exacte, quo succus ex ipsis exprimi possit.
 Quem modice coctum reponimus in stanneo uase.
 Quod uero restat solidum & crassum, diligenter in
 mortario tundito, & ualde bene in pila terito, ac col-
 lyria formato oblonga, & crassitudine & longitudine
 differentia, eaq; siccato. Et usus tempore cōgruum ex
 his collyriū in nasi meatum inde, in quo polypus exis-
 sit. Nam citra mordacitatem & cōsensum tollit poly-
 pum longiori tempore. Si uero humidior & mollior
 polypus tibi uideatur, amplius accipies de austeris pu-
 nicis malis: Si uero durior, de acidis. Quandoquidem
 autem molestum est semper collyrium ferre, conuenit
 ab eius usu interquiescere, & interim dum collyrium
 non adhibetur, succo expresso uti, & ex ipso internas
 oris partes illinere, hiante ægro, eo maxime loco quo
 nasus ad palatum perforatus est, atq; hoc per pēnam,
 aut lanam specillo obuolutam. Cæterū ex siccis phar-
 macis noui aliquādo diphyrge polypum consumptū.
 Conuenit in ipsis quoq; prædictum collyrium ex ma-
 lis punicis siccum leuissimè tritum ac insufflatum. Aut
 per specilli nucleum naribus inditum. Omnia autem
 hæc assidue facere oportet, ut nunquam desit medica-
 mentum loco affecto. Facile enim ab influente humi-
 ditate eluitur. Philagrii. At in eunuchis & molle cor-
 pus habentibus, & propterea nullā mordacitatem fe-
 rentibus, rosas siccas leuissimè tritas adhibe. mirifice
 enim profunt mollibus & humidis corporibus. Nam
 pleraq; quæ efficaciter polypos eximunt, exacerbant
 quodam modo ubi scopum non contingerint. At ues-
 ro in diuite quodam qui odoratū pharmacum expe-
 tebat ad ozænæ curationem, pastillo hedychroo usus
 sum, subegiq; ipsum cum uino ueteri odorato. Et mis-
 rum est quā breui affectio curata est. Relata est au-
 tem huius præparatio in theriaces descriptione.

Ad ulcera in naribus. Cap. XCIII.

Ulcera in meatibus nasi simpliciora semper curantur per pastillos Andronii, & Pasionis, & Polyide, & Musæ, & Bithynum appellatum aliquando uino dulci ipsos exoluens, aliquando austero. Et quandoque per acetum uinosum aut acre, ita ut ab affectionum symptomatis, pharmacorum usum inueniamus. Archigenes autem pinguibus emplastris eiusmodi ad ipsa usus est. Plumbi recrementum tritum, cum uino ueteri ac myrteo oleo, æquis partibus in fictili uase coquito ad prunas, semperq; agitato. Et ubi stringentiosum factum fuerit, pharmacum, ablatum in pyxide plumbea seruato. Oribasii ad narium ulcera. Spumæ argenti ʒ. vi. cerusæ ʒ. vi. plumbi usti & loti ʒ. iiii. myrrhæ, aloes, singulorum ʒ. ii. gallarum ʒ. i. uino & myrteo oleo dilutis utere. Facit etiã ad sedis uitia. Aliud Oribasii. Atramenti sutorii ʒ. vii. aluminis scissi ʒ. vi. gallarum ʒ. iii. malicorii ʒ. iii. Ex uino aut aceto terito. Aliud eiusdem, ad simpliciora in meatibus nasi ulcera. Spumæ argenti ʒ. vi. cerusæ ʒ. viii. malicorii ʒ. iiii. aluminis scissi ʒ. iiii. terito cū uino & affuso oleo myrteo, in plumbeo uase seruato ac utitor. Optime faciunt ad eadem: Asteris collyria, & Libiana appellata, & presertim Cleonis ac similia, cū uino & oleo myrteo diluta.

Ad sanguinis è naribus eruptionem.

Cap. XCIIII.

Sanguinis è naribus eruptionem sistit foliorum urticæ succus per linamentum inditus. Et ipsa folia trita fronti imposita. Item chalcitis arida trita linamento exopte ac indita. Oportet autem linamentum lucernarium frigida aqua tinctum in chalcitide obuoluere. Sifit & lysimachii herbæ succus, & anthyllidis. Et ferulæ pars lanuginosa cum aceto indita. Thus cum polygoni aut porri succo, afinini stercoris recētis succus, cum porri succo, & aceto per linamentum inditus. Aut ster-

cus

eus idem uſtum inſuffia. Aut ſpongiam nouam pice liſſa
 quida imbutam inde. Aut hippureos ſuccū, aut ipſam
 herbam tritam inde, & fronti impone. Aut ſaluæ fo-
 lia trita adhibe. Aut ouorū teſtas urito ac terito, & de
 his duas partes ſumito, & de galla omphacitide par-
 tem unam, & linamēto aqua aut aceto tinſto excepta
 indito. Frōtem uero bulbis tritis cum porri ſucco aut
 aceto integito. Aut gypſum oui candido ſubaſtū fron-
 ti ac naribus imposito. Magis autem facit lapis ſpecu-
 laris translucidus cum aceto. Aliud. Cochlearum car-
 nes cum aceto tritas adhibeto. Aut cochleas uſtas ac
 tritas, fronti ac naſo cum aceto imposito. Apollonius
 autem inquit, cochlearum carnes cum thure tritas na-
 ribus indito, & ſanguis ſiſtetur. Iiſdem etiam frontem
 intege. Aut ſiccum ex anemona pharmacum empla-
 ſtri forma fronti impone. Aut emplaſtrū ex ſalicibus.
 Optimū autem eſt hoc, ex cuius uſu ſæpe laudem aſ-
 ſequutus ſum. Lapidem molarem feruefactū ac igni-
 tum acerrimo aceto extingue, & uaporē naribus ad-
 moue, ac ſiſtetur. Cōmodum eſt & per ſpongias fron-
 tem frigeſcere, & caput in ſublime leuare, & manuū
 iūcturas inguinaq; ac genua deligare. Apollonius por-
 rō ait, pedis è directo naris unde ſanguis erumpit, ma-
 gnum digitum ligato, & multum ac ægre ſiſti ſe ſinen-
 tem ſanguinis lationem ſedabis. Cōmodum eſt etiam
 cera aures obturare, & in ore aquā pluuiam frigidam
 continere. Sed & cucurbitam occipiti aſſige cū ſcari-
 ficatione. Et circa uiſcera magnam cucurbitā adhibe,
 ſi dextra pars ſanguine manarit ad hepar: ſi ſiniſtra, ad
 ſplenem. Aliquando etiam uenam ſecare cogimur.
 Summe uero facit hoc. Rhoidarii & ochræ æquales
 partes cū aceto in oppoſitam nari aurem inſtilla. Ni-
 mirum ſi dexter naſi meatus ſanguinem fundit, in ſini-
 ſtram aurem: ſi ſiniſter, in dextram. Sed & quæ ad ſan-
 guinem ſpuentes deſcribentur potanda præbe.

Quomodo

S E R M O

Quomodo sanguis è naribus eliciatur. Cap. XCV.

Métam tritam melle exceptam ad collyrii formam redige, ac naribus inde . Aut rubiæ radicem leuissimè tritam oleo subige, & naribus penitissimè illine . Aut graminis florem , aut summâ eius asperiozem partem naribus inde, & obtorque donec sanguis erumpat.

De narium obturatione, & odoratus oblatione. Galeni. Cap. XCVI.

Oculis & linguæ ac uniuerso corpori sensum ac motum suppeditat cerebrū per neruos. Verum odoratus sensus intra caluariâ est in anterioribus cerebri uentriculis uaporosum quendam spiritum habentibus. Cæterum necessariū est prius nosse quomodo nasus constructus est, & quæ corpora meatibus ipsius coherent. Quum itaq; nasus habeat medium interseptū, & duos memorabiles meatus, qui sanè apparent, unus in singulis naribus. nosse oportet supra nasi partes utrunq; ipsorum dextrum ac sinistrū bifariam findi. Et altera quidem pars ad internam oris partem circa palatum uersgit: Altera uero recta uelut ab initio ferebatur, ad ipsū cerebrū ascendit. Sunt autem in cerebro duæ propages oblongæ ac cauæ, principiū quidem ex anterioribus uentriculis habentes, progrediētes autem ad illam caluariæ partem, unde nasus initiū habet. Iuxta hanc uero partem etiam ossa coliformia sita sunt, per quæ inspiratio & expiratio iuxta cerebrū cōtingit, & superfluitates in ipso expurgātur. Sed & crassa cerebri membrana, qua parte coliformia ossa contingit, tenuibus cauernis perforata est. Et per hanc sanè primam excolantur crassiores cerebri superfluitates, quas mucum appellamus. Et hæc deferuntur, primum quidem ipsam membranam penetrant, postea uero per coliformia ossa excolātur, atq; sic in nasi meatus incidunt. At in transgressu per hos meatus, aliquando pars alia qua ex his quæ deferuntur, præterfluit in os, per prædicta

dicta foramina ex naso in palatum, & præsertim ubi fuerit mucus ille uiscosus ac crassus. Reliquum autem quod defertur, per nares euacuatur. Adiuuamus autem excretionem per os ex palato, per scretum. Excretionem autem ex naso per uolentioris efflationis, ac sterutatoriorum usum. Respirationis equidem ac olfactus gratia facta sunt foramina cerebri in nares. Vtitur autem ipsis natura ad recrementorum cerebri purgationem. Proinde odoratus lætio non in meatibus nasi est. Sed aut anterioribus cerebri uentriculis ad intemperie per ductis, aut meatibus in ossibus colatoris obturatis, mucos ac destillatione ut plurimum pregressis, aut his partibus refrigeratis uel humectatis. Nam & aer qui palam per inspirationes attrahitur, tum nares aliquando perfrigerat, tum uicinas ac contiguas partes, & hoc maxime ubi ambiens nos aer frigidus factus est. Archigenis. Primum igitur conuenit eos qui olfaciendi facultate læsam habent, aut colatorios meatus obturatos, in siccioribus locis diuersari, quales maxime sunt maritimi, & gymnasiis pro uiribus uti, itemque unctionibus singulis diebus, ita ut erectum habeant collum, & per alios confortentur. Caput quoque pestine perfricare oportet, nitro detergere in balneo, & aqua marina calida ablueret, ac caput perfundere, marina calida affusa. Deinde etiam aquæ frigide modice immergere in egressu. Optimum est & in marina aqua assidue natare. Vtendum est & medicamentis quarum naribus indita caput purgant. Cæterum tota uictus ratio attenuatoriæ sit facultatis. Quare etiam acrium rerum esus ex interuallis adhibeatur. Domus in qua degunt moderate calida sit, pro temperis anni ratione. Somnus diurnus incommodus est ipsis. Dum autem dormiunt ceruicalia sublimia habeant, & in latus reclinentur, & non secundum affectam partem, uelut si contingat unum ex colatorii meatibus esse obturatum. Quotidiana itaque uictus ratio talis sit. autem

S E R M O

autem instante aere, primum uentrem expurgare tēta,
 per Archigenis ex colocynthide hieram. Deinde hiru-
 dines sublimiori nasi parti adhibe, & multum sangui-
 nem trahere sine. Post tertium autē diē, splenio ab in-
 termedio superciliorum usq; ad malā, obturatam nasi
 partem intege, sit autē factum ex emplastris discusso-
 riam uim habentibus. Quale est melinum Serapionis,
 & emplastrum Icesii, & nigrum Archigenis, & quod
 ex tithymali succo paratur, & quod ex seilla, ac confis-
 milia. Horum autem usus non fiat infra quindecim
 dies. Post hæc picra ex aloe assidue uenter subduca-
 tur. Commodus est enim frequentior ipsius usus. Post-
 stea pituitam per os ducentibus utendū est, ex staphi-
 de syluestri ac mastiche. Postquam autem sufficiens
 euacuatio per os facta est, emplastro ex agarico, aut ex
 canchry, aut malagmate ex baccis lauri, aut aliquo cō-
 simili nasus integatur, & frons usq; cutis rubificatio-
 nem. Solent enim talia mucosam humiditatem per cu-
 tem attrahere. Postea uero sternutatorio utendum est
 primum simpliciore, deinde efficaciore, quale est uera-
 trum album leuissime tritum. Tertia deinde aut quarta
 die à sternutatorii usu, radendum est caput, & sinas-
 pifinus adhibendus usq; ad frontem. Deinde lauētur.
 Et post multos rursus dies, si opus fuerit, rursus caput
 per narifusorium instrumentum purgetur. Sit autem
 efficax medicamentum quod adhibetur. Quale est ela-
 terium cū lacte, aut cyclamini succus. Aut ipsam cycla-
 minū siccam tritā insuffla. Aut cucumeris syluestris ras-
 dicē. Aut nigellā tusam ac cribratā, & oleo uetustissim-
 o addito probe tritā, per nares infunde, & pharmas-
 cū per respiratiōē uehemētius attrahere iube. Aquā
 autem ægro in ore tenendam exhibe. Hoc ego usus-
 sum in quodam adolescente, qui ex muco ac destilla-
 tione diuturna olfactus sensum læsum habuit, & ubi
 consequenter per triduum hoc auxilio usus esset, ma-
 gnopere

gnopere auxilium percipiebat. Quarta uero die atra
cto uehementius per inspirationem pharmaco, forte
mordacitatem in profundo capitis sentiebat, & quum
hæc paulatim imminueretur, postera die penitus con
ualuit. Vtiliter etiam nigella assumitur cū aceto. Con
uenit autem post horum usum, post triduum uidelicet, si
napiſimum fronti adhibere facieiq; ac naso & postea
lauare. Sed & odora menta assidue adhibeantur odo
rata hæc. Narcisus, sisymbrium, serpillum, lillii fo
lia, uiolæ, menta, polium, ruta syluestris, & thymbra.
Omnium uero utilissimum est castorium aceto dilu
tum. Quin & potum castorium tritum cum aquæ mul
sæ cyathis tribus, præ multis auxiliis proderit. Efficac
ius autem redditur, aceti scillitici cyatho dimidio ad
dito. At uero acetum scillinum quotidie à ieiunis triū
cochleariorum mensura acceptum, utilissimum ipsis
existit. Cæterum post has omnes lincinationes, si ad
huc affectio aliquo auxilio opus habet, adhibendus
est etiam à raphanis uomitus, ita ut ipsi concisi aceto
mulso aut garo madescant. Sequenti uero à uomitu
die, eger absinthii decoctum bibat, aut pulegii. Et post
hoc imponendū est naso emplastrum ex scilla, cuius
experientiam feci, reliquendumq; aliquo tempore ut
ueros in loco excitet, & strigmētosam humiditatē ex
trahat. Habetur autem hoc emplastrum in Sermonis
de emplastris tractatu. Atq; hæc omnia etiā bis ac ter
& sæpius adhibēda sunt, ad pertinaciores affectiones.

De sternutatoriis. Hippocratis. Cap. XCVII.

Sternutatio fit calefacto cerebro, aut humectato eo
quod in capite uacuum est. Aer itaque intus existens
erumpit, sonitus autem fit, quoniam per uacuum &
angustum spiritus transit. Consideremus autem quo
modo sternutationes capitis grauitatem sanant. Fiunt
equidem sternutationes, maximis inspirationibus pre
gressis, & efflatione celerrime sequente. Appello
autem

S E R M O

autem efflationem, aceruatur expirationem. Habet enim cerebrum duas has facultates, per quarum alteram superfluitates in anterioribus uentriculis excernit ad seipsum contractas: Per alteram uero alas nasi expādit, & spiritum attrahit. Quum itaq; à spiritu grauiatur, tūc ipsum excernit per contractionem sui. Si uero obturatis in naribus uis, impeditur excernere grauiantem spiritum, aut mucum: Tunc uiolēto motu ad sternutationē procedit, depellere conans ea quæ meatus obturant. Vnde sternutationes capitis grauitatem, uelut dictum est sanant. Imò etiam affectiones quasdam circa cerebrum consistentes. Quales maxime sunt, lethargus, & profundi sopores, ac consimiles. Tales, n. per sternutatoria maxime curatur. Sed & ad solem respicientes ad sternutationē irritamur, diffusis uelut attractor à caliditate crassis cerebri spiritibus. Extrudunt autem sternutationes etiam mucos ex cerebro crassos ac uiscosos per uehementem spiritus impetū, etiā hos foras coeicientes. Porrò sternutationem mouet, uerum album, herba lanaria, piper, castorium, cyclaminum, euphorbium, nitrū, herba ptarmica, hoc est, sternutatoria appellata, cuminū, singula seorsim ac simul leuissime trita & admota. Nō autē hæc insufflare oportet, sed motam pyxidē naribus admouere, aut per specilli nucleum naribus penitissime indere. Et simplicia quidē sunt hæc. Sunt & composita ex ipsis adeo conficiata quale est hoc. Sternutatorium Heraclidæ Tarentini. Cumini Æthiopici, piperis, herba lanariæ, castorii, singulorum æquas portiones contusas ac cribratas in æreā pyxidem reponere. Vsus autem tempore agitātam pyxidem aperi & naribus adhibere. Aut per specillum penitissime inde. Aliud. Piperis, ueratri albi, herba lanariæ, euphorbii, castorii, succi cyclamini sicci, æquis partibus utere uelut dictum est. Aliud ad diurnos capitis dolores, uertiginē, capitis grauitatem,

& co

non uidebit
sternutant
ad solem
respicientes
facit

& comitialem. Veratri albi drac.iiii. nitri rubri, herbae
lanarię, castorii, piperis, singulorum drachmam unam,
utere uelut dictum est.

Ad sedandas redundantes sternutationes .

Cap.

XCVIII.

Redundantes sternutationes sedant ea quę etiam
grauedinem sanant, oleum rosaceum naribus infu-
sum & oleum dulce, & unguentum nardinum. Olfactu
uero sedant sternutationē, anisum, ocymi festuca sicca
tusa, nigella sicca trita. Aut thymū fermento obli-
tum, & cinere obrutum, & ubi tostus est, tritum adhi-
be. Singula uero hæc raro linteolo illigata olfacienda
dato. Sedat sternutationes & grauedinem, etiam myr-
rha per se, uel cum thure & uino odorato trita, illitis
hinc naribus. Facit & menta, & hedychroon, & cyphi.
Sed & aqua tepida frōti aspersa sternutationes sedat.
Quin & si ab utraq; nasi parte, iuxta magnos oculos
angulos uenas sitas digitis compresseris, sternutatio-
nem sedabis. At uero Apollonius naturale auxilium
prodit ad hoc, ut pueri non sternutent. Ciconiæ in-
quit, pennæ in domo habeantur, & impossibile est ut
sternutent.

S E X T I S E R M O N I S
A E T I I F I N I S.

A E T.

¶ I N D E X